

Dil kendi doğal ortamında varolur

Lazca bir sözlük çalışması yapan, araştırmacı Cemal Bucaklışı ile, çalışmaları üzerine konuştuk

S.9'da

Ağrı dağında sürüngen hayvanlar

İsveç'li Herpetolog Mikael Norstrim'in, Ağrı Dağı'nda yaşayan sürüngen hayvanlar üzerinde yaptığı araştırmasını özetleyerek yayınlıyoruz.

S.12'de

Muhtıra toplantısında siyasi istikrarsızlığa çözüm netleşmedi

RP'nin cilveli direnişi!

✓ MGK bildirgesinin RP Genel Başkanı ve Başbakan Erbakan tarafından imzalanmasıyla muhtıranın ilk aşamasının tamamlandığı anlaşıyor. Kriz içindeki siyasal yaşam şok sarsıntılarla rayına oturtulmaya çalışılıyor. Bu gelişmede RP ve Erbakan'ın günah keçisi olarak kullanıldığı ve siyasal islamın düzen içine çekilmeye çalışıldığı görülüyor.

Muhtıra toplantısından sonra icranın başında olması gereken Türk siyasal sisteminin biçimlendiği durum nedeniyle zeten sınırlı olan yetkileri de MGK'ya geçmiş durumda. Bundan böyle MGK fiilen siyasal yaşamın gözü ve kulağı olacak. Bu iktidar kaymasından sonra mevcut hükümetle işlerin yürüyemeyeceği anlaşıldığından parlamento içinde yeni bir hükümet arayışı başlamış durumda. Parlamento aritmetiği yeni hükümetle ilgili tek bir seçenek sunuyor. Bu da Refah Partisi dışarda bırakıldığında ANAYOL SOL hükümeti olacaktır. DYP, ANAP, DSP ve SHP milletvekilleri içinde bir grup bu yönde çalışmalara başlamış bile. Böyle bir hükümetin askerlerin de isteği olduğu söyleniyor.

Türk siyasal yaşamdaki sorunların söylendiği gibi Refah Partisi'nden kaynaklanmadığı söyleniyor. Sorun MGK kararlarının Erbakan tarafından onaylanıp onaylanmaması sorunu da değildir. So-

runların daha çok sistemin kendisinde olduğu anlaşıyor. Refah Partisi'nin başlıca hedefi tahsis haline getirilmesinin nedeni hükümette bulunmasıdır. Türk basını bu nedenle üzerine gidiyor. Erbakan'ın biraz naz yaparak bildirgeyi imzalaması islamcı çevrelerde moral bozukluğuna neden olmuş.

Türk basını görevini yerine getirmenin rahatlığı içinde. Askerlerin kendilerinden övgüyle söz etmeleri koltuklarını kabartıyor. Halbuki en kötü cinsinden de olsa basın ancak demokrasi içinde hayat bulur. Refah Partisi'nin gerçekçi gösterilerek darbeye seçeneğinin yanında yer alınması çok kötü bir örnek oldu.

Sistemi tikiyan temel sorun Kürt sorunudur. Yıllardır bununla boğuşuluyor. Politikada teklik yıkılmakla birlikte çözüm yönünde bir politika henüz ufukta görülüyor. Siyasi istikrarsızlık ekonomide de yansıyor. Borsa kan kaybetiyor, dolarla mark başını almış gidiyor. Merkez Bankası'nın müdahaleleri de yetmiyor. Bu durum dış ödemeler dengesini alt üst ediyor. Bütçe açıkları iç e dış borçlanma, enflasyon daha uzun bir süre yaşamın parçası olmaya devam edecek gibi görünüyor.

Kaynakların önemli bir kısmı savaşa aktarılıyor. Neticede siyasi istikrarın olağan koşullarda sürdürmek olanaksız hale gelmiş durumda. Devletin üst kademelerindeki itişip-kakışmalarının nedeni bu. Üst kademede iktidar kayması var. Hedef refah değil Refah'ın varlığı yapılmak istenenlere kolaylık sağlayan bir zemin oluşturuyor.

Avrupa'da Türkiye'yi bu haliyle kendi içine almayı düşünmüyor. Önemli şartları var. Bunların başında da Kürt sorunu ve insan hakları geliyor. Toplantı sonrası girilen yeni dönemde işlerin eskisi gibi yürüyemeyeceği belli olmuştu. Uygulamaların daha çok sistem dışındaki muhalif güçlere yöneleceği açıktır.

Morsumbül ve Mumcu'nun kesişen kaderi

S. 11'de

Kadınlar yarın sokakta

S. 6-7'de

ABD ile muhabir krizi

HABER MERKEZİ- 4 arkadaşıyla birlikte Diyarbakır'a ve oradan da Batman'ın Kozluk ilçesine giden New York Times İstanbul muhabiri Stephan Kinzer burada göz altına alındı. PKK ajanı olarak suçlandı, hakaret edildi. New York Times Yayın Yönetmeni Joseph Lelyveld, Erbakan'a gönderdiği mektupta Kinzer'in karşılaştığı muameleyi kınadığını söyledi. Mektupta şu görüşlere yer verildi: 'New York Times Gazetesinin

Editörleri, İstanbul muhabiri Stephen Kinzer'in polis ve askeri birlikler tarafından gaddarca bir muameleye maruz kaldığını öğrenmiş olmaktan büyük bir şaşkınlık ve üzüntü duydular. Kinzer ve tercümanı son derece net ve yasal bir biçimde haber amacıyla gittikleri bölgede tutuklanmış, silah zoruyla polis karakoluna götürülmüş ve 19 saat boyunca orada alıkonulmuşlar. Kinzer'in ailesi, editörleri ve ABD Konsoloslu-

ğu ile görüşmeleri reddedilmiş, tam 7 saat boyunca kendisini PKK casusu olarak suçlanan polisler tarafından sorguya tam tutulmuş. Kinzer, hükümetiniz tarafından kendisine verilmiş olan gazeteci olduğuna dair belgeleri sunmuş ancak polisler buna alırmamış. Ve sizin güvencenizde bu olayın gelecekte muhabirlerimize nasıl davranılacağına bir örnek teşkil etmeyeceğine dahil bir açıklama bekliyoruz.

Kinzer, gözaltı sonrası şaşkınlığını gizlemiyor. Böyle bir muameleyi de anlayabilmiş değil. Bir gazeteci olarak böyle bir muameleyle karşılaşmış olarak bölge hakkındaki kaygıları daha çok artmış. "Bana bunu yapanlar kim bilir yöre halkına nasıl davranıyorlardır" diye sormadan edemiyor.

AB Türkiye'ye hayır dedi

HABER MERKEZİ - Büyük umutlarla Gümrük Birliği'ni kabul eden Türkiye Hristiyan Demokrat Liderlerin Avrupa Birliği çerçevesi içinde ne bugün nede daha sonra düşünmediklerini öğrendiğinde büyük bir şok geçirdi. Bütüncül de gerçekleşen zirvede Türkiye AB ilişkilerinin geniş olarak ele alındığı bildirildi. Avrupa Halk Partisi (PPE) ismiyle gruplaşan zirveye katılanlar arasında Wilfred Martens, Belçika Başkanı Jean-Luc Dehane, Almanya Başbakanı Helmut Kohl, İtalya başbakanı Romano Prodi, İspanya Başbakanı Jose Maria Aznar, Lüksemburg Başkanı Jean-Claude Juncker, İrlanda Başbakanı John Bruton, Avusturya Başbakan Yardımcısı ve Dışişleri Bakanı Wolfgang Shüssel, AB Komisyonu Başkanı Jacques Santer, Avrupa parlamentosu Başkanı Jose Maria Gil Robles de yer aldı.

Toplantıyla ilgili bir açıklama yapan PPE Başkanı, Türkiye konusuna geniş yer verdi. "Bize göre Türkiye AB'ye tam üye olacak bir aday değildir. Türkiye ile çok yoğun bir işbirliğinden yanayız, ama Avrupa projesi bir uygarlık projesidir. Bizim açımızdan bunu söylemek önemli: Türkiye'nin AB'ye tam üyelik protokolünün serbest bırakılmasını istiyoruz. Ama daha sonra söyleyeceğimiz genişleme konusunda Türkiye yoktur." Bu konuda tüm katılımcıların görüş birliği içerisinde olduğunu vurgulayan Martens, "AB komisyonunun bu konuda verdiği görüş raporunun da olumsuz olduğunu" söyledi. Hristiyan Demokratların tutumlarının ekonomik sorunların yanı sıra ve esas olarak Kürt sorunu ve insan hakları ihlallerinden kaynaklandığı vurgulanıyor. Türkiye iç savaşı sona erdirmen Kürt sorununu çözmeden ve bu konuda yasal düzenlemelerle gitmeden AB'nin kasından giremeyeceği anlaşıyor.

Dönemeç

M.G.K. toplantısı öncesinde oluşturulan darbe beklentisi havası şimdilik ertelendi. Ancak siyasal yaşamın bundan böyle aynı biçimde devam etmesi mümkün görünmüyor. Siyaset sınıfının farklı kanatları yeniden konumlandı. Ordu fiilen siyasetin içinde ve taraflardan en güçlüsü olarak siyasal yaşamı belirliyor ve belirleyecek.

Türk siyasal partilerinden DYP iktidar ortağı olarak MGK kararlarında yararlanmak, hükümetteki RP çoğunluğuna karşı kendi konumunu güçlendirmek istiyor. Muhalefet partileri, ANAP, CHP, DSP, askerin desteğiyle hükümeti istifaya zorlayarak yeni hükümette yer almaya çalışıyorlar. Bunun bir seçim hükümeti olacağı kesin. Çünkü, biriken sorunların böyle bir hükümetle aşılması olanaklı değil.

MGK sonrası gelişmeler iki bakımdan önemlidir. Devlet Kürt cephesine ek yeni bir cephe daha açmıştır. Bu cephe siyasal islamdır. Şimdilik siyasal islamla hesaplaşmayı ertelemiştir. Şartların olgunlaşması ve uluslararası planda gerekli dayanakların oluşturulması gerekmektedir. A.B.D - İsrail bu bakımdan önemlidir. Henüz netleşmemekle birlikte Avrupada da bazı ülkelerin desteği kazanıldı. İçteki gelişmeler önemlidir. Radikal islamla hesaplaşmak görüldüğü kadar kolay değildir. İster istemeye ıhlımlı islamla da çatışacaktır. Bazı radikal çizgilere rağmen, İslami hareketle çatışmaktan yana değil.

Kürt cephesi, bilinen düzeyde devam ediyor. Bu gelişmelerde yararlanma imkanı var mıdır? Aslında konjunktürel olarak bu imkan mevcut. Ancak Kürt siyaset sınırlı hazırlıklı değildir. Günlük gelişmelere bağlı, geçici politikalarla yol almaktadır. Mevcut durumu yeterince kavrayıp, politika üretmek gerekiyor.

Sosyalistlere de büyük görevler düşüyor. Sorunun politikada düğümlendiği noktada, ülkenin önünü açmak görevi herkesten çok onlara düşmektedir.

MGK toplantısından sonra devletin basına yönelik uygulamaları da değişecektir. Baskılar artacaktır. Hatta sol ve ulusal yayınlar kapatılmaya yüz yüze gelecektir. Baskıların ip uçları görünmeye başladı. Haber müdürümüz Zeynel Abidin Kızılyaprak'ın tutuklanmasından sonra komal yayınları sahibi Recep Maraşlı'da gözaltına alındı. Bu baskılara karşı tüm kamuoyunu ve en önemlisi okurlarımızı uyandırmaya, basına yönelik baskıları kınamaya çağırıyoruz.

Cezaevleri gergin

Buca cezaevi yönetiminin baskıların protesto amacıyla 56 tutuklu ve hükümlünün başlattığı süresiz açlık grevi otuzlu günleri dayandı. Eylemcilerden 134'ünün hastaneye kaldırıldığı öğrenildi. Konya'da tünel bulunmasından sonra tutuklulara işkence yapıldığını söyleyen avukatlar, yaralıların kendileriyle görüşürülmediğini ileri sürdüler. Tutuklu yakınlarının haberlerine göre, İHD İzmir Şube Başkanı Avukat Ercan Demir, Buca Cezaevi'nde tutuklularla yaptığı görüşmelerde gerginliğin giderek arttığını söyledi. Demir, "geçen

yıl 21 Eylül'de, üç kişinin öldüğü, çok sayıda tutuklunun yaralandığı olaylara neden olan gardiyanların yeniden görevlendirildiğini söylediler. Nazilli E Tipi Cezaevi'ndeki açlık grevinin bitmesi için Tutuklu Aileleri Yakınları ile Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği (TAYD-DER) ve İHD'den bir grup avukat devreye girdi. Avukatlar cezaevi yönetimi ile yaptıkları görüşmede, çok önemli olmayan birkaç istem üzerinde anlaşmaya varıldığını belirttiler.

Heyet adına açıklama yapan avukat Kemal Bilgiç, "Geçen cu-

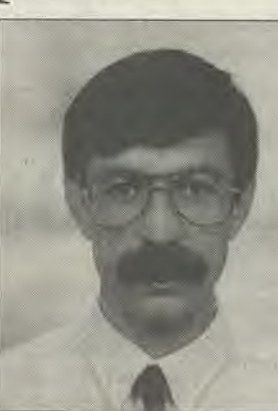
ma günü 15 saat süren görüşmelerde bazı istemler kabul edildi. Bazı maddelerde anlaşma sağlanmadığı için görüşmelere ara verildi. Koşullar arası ziyaretlerin düzenlenmesi gibi önemli istemler kabul edilmedi. Görüşmelere yendinden başlayacağız. Cezaevi idaresi uzlaşmacı bir tavır sergiliyor. Umarım birkaç gün içinde anlaşma sağlanır."

Nazilli E Tipi Cezaevi'nde sağlık durumları ciddi olan 13 tutsağın Nazilli Devlet Hastanesi'ne sevk edildikleri, eylemcilerin tedaviyi kabul etmedikleri öğrenildi. (HABER MERKEZİ)

Kızılyaprak tutuklandı

Haber Müdürümüz Abidin Kızılyaprak geçen hafta gazetemize baskın düzenleyen terörlü mücadele ekipleri tarafından göz altına alınmıştı.

Sağlık sorunları bulunan Zeynel Abidin Kızılyaprak 6 gün gözaltında kaldıktan sonra çıkarıldığı DGM Savcılığı'nda hakkında tutuklama kararı verilerek Gebze Özel Tıp Cezaevi'ne gönderildi. Yıllardır yaşamını basın alanında sürdüren Haber Müdürümüz, daha önce Newroz, Demokrasi gibi gazetelerde

Z. Abidin Kızılyaprak

çalışmış ve son olarak da gazetemizde Haber Müdürlüğü görevini yürütmüştü. Kızılyaprak uluslararası basın kartı sahibidir. Daha önce de çeşitli gerekçelerle birkaç kez göz altına alınarak kötü muamelelere maruz bırakılmıştı. Son olarak hakkında 1989'da yazılmış bir yazı baskı hane edilerek gözaltına alındı ve aynı gerekçeyle tutuklandı. Haber Müdürümüzün tutuklama kararı kaldırılarak bir an önce salıverilmesini istiyoruz.

Mücadele biçimleri ve güncel politika üzerine

Rıfat SEFALİ

Kürtistan'ın sömürgeci zordan kurtulup, bağımsızlığa ulaşabilmesi için izlenecek mücadele, biçim ve yöntemleri üzerine çok fazla tartışılmasına rağmen, ulusal mücadele güçleri; mücadele biçim ve yöntemlerinin sorunu çoğunlukla uç noktalarda ele almışlardır. Bu tarzda yapılan stratejik ve taktik belirlemeler ya devrimci durumu aşağı çekmiş veya kitleler nezdinde ete kemiğe bürünmemiştir. Bundan ötürü de gerek silahlı mücadele kavramı ve gerekse de mücadele biçimi ve yöntemleri üzerine daha çok fazla tartışacağız gibi görünüyor.

Ulusal kurtuluş mücadelesi nihai hedef açısından ele alındığında, ulusal bağımsızlığı hedeflediği için "silahlı mücadele" kavramı stratejik ve taktik boyutlarıyla ele alınmalıdır. Ancak; silahlı mücadele kavramına yapılan vurgu, silahlı mücadelenin dışında bir kavram veya yöntemi tanımayı ve uygulamayı gerektirmez anlamına gelmiyor. Aksine ulusal kurtuluş mücadelesinin, uzun erimli ve çetin bir mücadele sürecini gerektirdiği dikkate alınırsa, bağımsızlığı hedefleyen örgüt veya ulusların mücadele biçim ve yöntemlerinden hangilerini -nasıl uygulaması gerektiğini iyi tespit etmek ve bu tespitlerde iyi yoğunlaşmak durumundadırlar.

Silahlı mücadele anti sömürgeci mücadelede, hiç bir zaman unutulmaması veya gözardı edilmemesi gereken mücadele biçimlerinden biridir. Ancak, bu silahlı mücadele dışındaki mücadele biçim ve yöntemlerinin yadsınması anlamına gelmez. Siyasal konjoktürün gerektirdiği mücadele biçim ve yöntemlerini yerli yerinde uygulamamak, ya gelişen devrimci durumu geriye çekmeyle özdeşleşir veya devrimci durumu olgunlaştırma yönünde etkisizleşir. Bu saydıklarımız demokratik mücadele biçim ve yöntemleri açısından da aynı önemi arz etmektedir. Demokratik mücadele koşullarının ortadan kaldırıldığı dönemlerde anılan mücadele biçiminde ısrarcı olmak yukarıda altını çizdiğimiz

Siyasal sürecin gereği olarak en geniş yelpazede gerek siyasal güçler arası ve gerekse de ulusal bağımsızlıktan yana olan bütün kurum ve hatta bireylerin en temel ilkelere birlikteliğini sağlamak en can alıcı sorun olma özelliğini korumaktadır. Siyasal güçler açısından ise en temel görevdir. Ulusal sorunun çözümü noktasında sorun ele alındığında ise ittifaklar politikasının gereği olarak bile en geniş yelpazede birliği savunmak veya sağlamak en acil görevlerimizden biridir.

handikapın aymısıdır. Kısaca mücadele biçimlerinden herhangi biri tali plana düşüldüğü zaman, tali plandaki mücadele biçiminde ısrarcı olmak ulusal kurtuluş mücadelesini ileri bir aşamaya sıçratmaz. Keza silahlı mücadelenin, kaçınılmaz bir mücadele biçimi olarak kendisini dayattığı dönemlerde de farklı bir mücadele biçiminde ısrarcı veya uygulayıcı olmak da bir o kadar yanlış ve ulusal kurtuluş mücadelesini sekteye uğratabilir taktik bir hatadır.

Sömürgecilik esas olarak politik bir sorundur. Doğal olarak politik sorunlar da politik bir mücadeleyle çözümlüdür. Silahlı mücadele kavramı tam da bu boyutta iyi ele alınması veya uygulanması sorunun çözümünde en etkin bir mücadele biçimi olur. Yani siyasal zeminin daraldığı dönemlerde kaçınılmaz olarak uygulanması halinde siyasal zemine hizmet edebilir. Eğer mücadele biçimleri paralellik ve uyumluluk içinde kullanılmazsa, büyük taktik hataların yapılması da kaçınılmaz olur. Kürt halkının artık bu türden taktik hatalara tahammülü kalmamıştır.

Genel bir kavram olarak ele alındığında; bir ulusun sömürgeleştirilmesi doğal olarak zora dayandığı için, sömürgecilikten kurtulmak ancak ve ancak silahlı mücadele ile yani zorla mümkündür. Tabi ki silahlı mücadelenin dışındaki mücadele biçim ve yöntemlerini gözardı etmemek koşuluyla.

Kürt halkının tahammül sınırını zorlayan diğer bir olgu ise, Kürt aydınlarının ve siyasal organizasyonlarının birbirleriyle barışık olmamalarıdır. Oysa öylesine zor bir siyasal süreçten geçiyoruz ki; belki de tarih boyunca Kürtler birbirleriyle barışık olmaya bugünkü kadar muhtaç olmamışlardır. Siyasal sürecin gereği olarak en geniş yelpazede gerek siyasal

güçler arası ve gerekse de ulusal bağımsızlıktan yana olan bütün kurum ve hatta bireylerin en temel ilkelere birlikteliğini sağlamak en can alıcı sorun olma özelliğini korumaktadır. Siyasal güçler açısından ise en temel görevdir. Ulusal sorunun çözümü noktasında sorun ele alındığında ise ittifaklar politikasının gereği olarak bile en geniş yelpazede birliği savunmak veya sağlamak en acil görevlerimizden biridir. Bu görev ve sorumluluk bilinciyle hareket edilmemesi halinde Kürdistan Ulusal Kurtuluş Mücadelesi ve bu mücadelede yer alan kurumlar ve hatta bireyler yeterli olgunluğa erişemezler. Bu da ulusal kurtuluş mücadelesinin başarıya ulaşmasının önünde en belirleyici engel olma özelliğini korur.

Açık mücadele yöntemlerini benimsemek ya da bu yöntemlerde yoğunlaşmak, eğer siyasal koşulların gereklilikleri ise, anılan gerekliliğin en iyi şekilde yerine getirilmesine çalışılmalıdır. Ancak siyasal sürecin dayatması sonucu gereklilikten kaynaklanan açık mücadele yöntemi üç noktaya taşınırsa, mücadele biçimlerinin renk armonisi dikkate alınmaksızın salt başına açık mücadele biçimi temel mücadele biçimiymiş gibi ele alınacak olursa, bu sadece böyle düşünenleri değil, böyle düşünenlerin içinde yer aldıkları siyasal organizasyonu da sapmalarla sürükler. Oysa asloan; günün siyasal koşullarının gerektirdiği mücadele biçimlerinden birini esas alan ve uygulayan bir siyasal yapı her an farklı bir mücadele yöntemini uygulamaya hazır gibi organize olmalıdır. Yani, her an yeraltına çekilebileceğini hesaba katmalı, tabiki alanları da birbirine katmamayı temel bir ilke olarak, hiç bir zaman gözardı etmemeli, neyi? nasıl? ne zaman? ve nerede? yapması gerektiğini de çok iyi he-

sabetmelidir.

Güncel politikaya ilişkin gereklilikler:

Sömürgeci devlet mekanizmasının bu denli kirlendiği günümüzde, özel savaş kurumları ve bu kurumlara bağlı çeteler ancak ve ancak bunalım üretebilirler. İşçi sınıfına, memurlara, aydınlar kısaca bir bütün olarak halka karşı çok yönlü savaşı en acımasız yöntemlerle sürdürüyor. İşte böyle bir süreçte Kürdistan Ulusal Kurtuluş Mücadelesi güçleri en geniş yelpazede cepheleşme birliktelikleri yaratmayı gündemlerinin birinci maddesi haline getirmelidirler. Ancak böyle bir birliktelik Kürdistan Ulusal Kurtuluş Mücadelesi güçleriyle Türkiye işçi sınıfı ve emekçi halkını ortak paydalar da mücadele birlikteliği için ortak organizasyonların oluşturulmasına taşır. Acil görev böyle bir süreci yaratmak için en geniş yelpazede -adına ne konursa konsun- bir birlikteliği sağlamaktır.

İsrarla tekrarlamak istiyorum, Kürdistan devrimci güçler siyasal sürecin gerekliliği anlamında Türkiye devrimci, muhalefet güçleri ile birleşik bir cephe oluşturmak istiyorlarsa -ki istiyorlar- bu istemin ayaklarının yere basması açısından ilk önce kendi içlerinde barışıklığı yakalamak zorundadırlar. Kendi içlerinde barışıklığa muktedir olunmaması, bu barışıklığın dışa taşırılmasına da engel olur. Bu anlayış ve sorumluluk içinde herkes üzerine düşen görevi layıkıyla yapmak zorundadır. Bu sorumluluktan kaçanlar ağır bedeller ödemek zorunda kalacaklardır. Tarih nezdinde bunun hesabını da ödemeye hazırlıklı olmalıdır.

Kastımız, en geniş yelpazede, en temel ilkelere birlikteliklerden

bahsederken, hiç bir siyasal çevrenin hatta bireyin bile karşı çıkamayacağı ilkelere eklenmesi yapılacak çerçeveyi belirlemiş bir organizasyondur. Ama yaptırım gücü olan bir organizasyon olmalı ki; Türkiye cephesini açma şansını yakalayabilsin. Nüfus olarak 25 milyona dayanan bir ulus düşünün ki bütün siyasal aksiyonlarına uygun siyasal organizasyonlarını oluştursun ama genel çerçevede bir ulusal erkini yaratmadan bir Türkiye cephesini açmayı düşünsün ne kadar makul olur bilemiyorum. En geniş yelpazeden bahsederken Kürdistan'da gerek legal ve gerekse illegal alanda olsun en liberal veya muhafazakar kesimden tutun, burjuva demokrat aydın kesime oradan da küçük burjuva aydın, sosyalist, komünist kesime kadar en azından kendilerini böyle ifade eden siyasal yapılanmalar var. Bu yapılanmaların tümünün bir Kürtlük problemi, büyük bir kesiminin de nihai anlamda bir bağımsız Kürdistan problemi var. Hal böyle olunca en temel olguteki ulusal taleplerde hatta Kürdistan'da yaşayan Kürt halkının soluklanması -nefes alması- ölçeğinde de olsa bir ulusal organizasyonu yaratmak kaçınılmaz bir şekilde kendisini dayatmıştır. Bugünden yarma Kürt örgütlerinin en fazla kafa yormaları gereken problemleri bu olmalı diye düşünüyorum.

Aksi halde; kendi içinde en temel hatta humaniter talepler ekseninde bile birliktelikler yaratılmaksızın "bir başka ülkede ortak mücadele cephesi açmak" pek de gerçekçi görünmüyor. En azından pratik politika ve yaptırım gücü açısından gerçekçi görünmüyor. Aynı problem cephe açılması istenen ülke açısından da geçerlidir. Çok ciddi direkt sistem karşıtı bir muhalif potansiyel olmasın, günbegün de çığ gibi büyümesine rağmen ortak paydalar da bütünleşme mümkün görünmüyor. En azından bugünden yarma mümkün görünmüyor. Her iki taraf açısından da kendi içsel birlikteliklerinin şartlarını zorlamak en temel görevlerden biri olsa gerek.

Türkiye ve Kürdistan kamuoyunda daha çok "Altakiler" kitabı ile tanınan Alman yazar Günder Wallraff'ın, bir kaç yıl önce PKK'den ayrılıp, "Apo'nun Ayetleri" adlı bir kitap yayınlayan Selim Çürükkaya'yı himayesine alarak, onun bu kitabının Almancaya çevrilmesine önyak olması ve geçtiğimiz Aralık ayında da Çürükkaya ile ilgili olarak bizzat PKK Genel Başkanı Abdullah Öcalan'la görüşmesi yeni tartışmalara neden oldu.

Wallraff'ın Öcalan ile yaptığı sohbetin bir bölümü İsveç'in günlük Dagens Nyheter gazetesinde de yayınlandı. Daha sonra Özgür Politika gazetesinde Yaşar Kaya'nın konuya ilişkin bir yazısı çıktı. Daha başka yazıların çıkıp çıkmadığını bilemiyorum, tam olarak, tam izleyemedim. Fakat hem Öcalan-Wallraff görüşmesini, hem de Kaya'nın ilgili yazısını okuyunca konuya ilişkin olarak önemli gördüğüm bir iki noktaya değinmek ihtiyacını duydum.

Çünkü konu, gelişen aşamada en çok da Kürtlerin hassas olmaları gereken bir türdendi ve "artniyet"liliğin rolü ne olursa olsun, şu veya bu kişinin "artniyet'i ile açılacakmazdı. Şunlar önemli: Çürükkaya'yı bilinen "akibet"e götüren süreç nedir? Çürükkaya'nın yazdıklarının doğruluk derecesi nedir? Wallraff'ı böyle bir tutuma iten nedenler nedir?

Bu ve benzeri sorulara ilişkin doğal olarak PKK de Wallraff'a veya başkaları da değişik düşünceler ileri sürebilirler. Bu, tarafların en doğal hakları. Konunun bu yönüne kişi olarak da büyük önem veriyorum. Ayrıca bu tür sorulara verilecek cevaplar, bazı temel yaklaşımlar konusunda önemli ipuçları da verebilir, ama ilkesel olarak tartışma hakkını savunma açısından bunlar hiç de önemli değil diye düşünüyorum.

Bence konu düşünce özgürlüğü yaklaşımı ve bunun kendisiyle doğurabileceği çifte standartlar sorundur. Kürdistan'ı boyunduruk altında tutanların bizlere yönelttikleri suçlamalar ve düşünce özgürlüğü önüne çektikleri setlere ilişkin gerçekleri biliniyor. Halbuki özgürlüğün sınırları, bir kurum, kesim veya kişiye göre doğru olup olmama değil. Çünkü ileri sürülen "doğru"nun parametreleri, değerlendirenlerin bulundukları konum itibarıyla değişebilir.

Örneğin biz Türkiye'de bu alanda neyi savunuyoruz? Ya da uluslararası alanda destek bulmaya çalışırken neyi öne çıkarıyoruz? Evet, diyoruz ki, düşüncelerimiz mevcut yasalara aykırı da olsa, birilerine göre "bölücü", "yıkıcı" da olsa nihayetinde savunduklarımız bir düşüncedir; düşüncelerin yasalara değil, yasaların özgürlüğe uyarlanmaları gerekir.

Ayrıca "düşünce suçu" diye bir şey tanımlıyoruz. Kürt sorusunda duyarlı partiler, gazete ve dergiler, demokratik kitle kuruluşları, tek tek şahıslar bu anlayışla düşünce özgürlüğünü savunuyor, savunuyorlar. Cezaevinde tutulan DTP parlamenterlerinin, İsmail Beşikçi ve diğer düşünce emekçilerinin özgürlüğünü dünya aleme karşı bu anlayışla savunuyoruz. Başka koşullarda benzeri durumlar mevcut düzen partileri veya resmi ideoloji güdümlü yayın organlarının başına gelse, aynı yaklaşım geçerli olmalıydı. Yani çok farklı bedellerle de olsa, bizim "doğru" olarak inandıklarımızı örgüce ifade etme ve bu anlamda Nüroji, Demokrasi, Hêvi, Evrensel gibi gazetelerin yayın özgürlüğü hakkı, aynı zamanda Hürriyet'in ya da Sabah'ın veya başka bir yayın organının bize veya birilerine göre "yalan", "iftira" yazabilme hakkıdır da. Bu açıdan Çürükkaya olayına yaklaşılsa, diyelim ki Çürükkaya'nın yazdığı her şey PKK'nın veya aynı perspektifle yaklaşım gösterenlerin dediği gibi "iftira" ve "yalan" olsa ne olacak? Özellikle ayrılanlara yönelik olarak takılan, öldürme de dahil bazı tutumların yanlışlığını artık görmek gerekir. Bazı "hızlı" polemikçilerin buna ne diyebileceklerini bilmiyoruz, ama bu gidise bir yerlerden başlayarak bir nokta koymanın zamanının çoktan gelip geçtiğine inanıyorum.

Düşüncelere karşı düşünce ile cevap verme dışında başka tutum takınmanın doğru olmadığı açıktır. PKK böyle yapacağına niçin kendinden de kaynaklanan ve hatta belli bazı aralıklarla kendisinin de kabul ettiği bazı yanlışlık ve eksiklikleri daha gerçekçi değerlendirecek, özgür bir yaşam için mücadelede koyulan onbinlerce gençin kanı ve canıyla elde edilen kimi kazanımlara da zarar veren tutumları dışlamıyor, dışlamıyor? Uzun vadeli düşünülüğünde, özünde böyle bir "dışlama" hem kendisinin, hem de genel olarak Kürt ulusal demokratik hareketinin yararınadır.

Çünkü devletlere veya kurumlara karşı düşünce özgürlüğünü savunma, ancak kendi içinde veya genel olarak toplumda böyle bir özgürlüğü yaşatmaya çalışma ile anlam kazanabilir, inandırıcı ve ilerletici olabilir. Devletlerde, partilerde, örgütlerde, hatta daha ileri gidilerek arkadaş çevresinde ve ailede hiç bir "ulusal güvenlik", "yüce değerler", "kutsal varlık" ve "ayrıklık", "öncelik" söylemlerine ilişkin olarak birilerinin yaklaşımı ne olsun olsun, insan olmanın ayrılmaz bir parçası olan düşünce özgürlüğünü kısıtlamanın gerekeceği olamaz, olmalıdır.

Fikirlele zikriyle bir olacaksak, şuna buna ağır suçlamalar yöneltilceğine, önce kendi evimizin önünü temizleyerek işe başlamalıyız. Çifte standartlar her zaman birer kalburdur ve bunlara bir "yer"lere varılabilir, ama bu yer insanın özgürlüğü ve mutluluğunun dolu dolu yaşandığı bir yer olmaz.

Avrupa Birliği, Uluslararası Af Örgütü, Helsinki Watch ya da başka bir kurum veya tek tek kişinin Türkiye ve Kürdistan'da cezaevlerindeki baskı ve zulme kadar her insan hakları ihlaliyle ilgilenmesini istiyor ve savunuyorsak, tüm Kürdistanı parti ve örgütlerin kapıları da, eğer birileri durumu yakından görmek ve kimi iddiaları araştırmak istiyorsa açık olmalıdır.

Biz Kürtler olarak bunu yapamazsak, şuna buna ağır suçlamalar yöneltilceğine, önce kendi evimizin önünü temizleyerek işe başlamalıyız. Çifte standartlar her zaman birer kalburdur ve bunlara bir "yer"lere varılabilir, ama bu yer insanın özgürlüğü ve mutluluğunun dolu dolu yaşandığı bir yer olmaz.

özellikle 12 Eylül 1980'den sonra, Kürt gençliği üzerinde yürütülen asimile ve tahribat politikalarına da karşı çıkmalıydılar. "Genel Af" istemeliydiler. Bu barış için önemli bir adım olacaktı.

Alanlara çıkanlar, temiz bir Türkiye, demokrasi ve kardeşlik istemeli, bunları bütün diğer masumane istemleriyle birleştirmelidirler. Ancak o zaman "Temiz Toplum" için kalıcı ve net çözümlere ulaşabilir.

Öyleyse hep beraber yeniden alanlara...

Zekiye Demir
Rüthen/Almanya

MGK toplantısı ve düşündürdükleri

Ercan SEZGİN

Milli Güvenlik Kurulu bilindiği gibi 28 Şubat 1997 günü toplandı. Toplantı, öncesi öncesi ve sonrası o kadar tartışıldı ve tartışılıyor ki ister istemez gündemin birinci sırasına oturdu.

MGK da kararlaştırılan hususlar Başbakan Erbakan tarafından ilk etapta kabul edilmemesi, en azından böyle görülen verilmesi darbe, muhtıra söylentilerini had safaya çıkardı.

Tartışmaların MGK ve kararları üzerine bu derece yoğunlaşması konuyu önemli hale getiriyor. Demokrasiyle yönetilen bir ülkede iş bu türden olaylarla karşılaşılmaz.

Peki nedir farklı kılan?

Neden bu derece MGK toplantı ve kararları "önem" arz ediyor.

Acaba darbenin kapıda olması mı söz konusu, yoksa MGK'nın TC. yapılındaki konum ve işlevi tartışılmasında kaynağıdır.

TC. Anayasası devletin şeklini 2'nci maddede ".....Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirlenen ilkelere dayalı demokratik, laik, sosyal ve hukuk devletidir." olarak tarif edilmiştir.

Atıfta bulunduğu başlangıç ilkesindeki TC'nin kurucusu ölümsüz önder,

büyük kahraman Atatürk'ün belirlediği milliyetçilik anlayışı....ifadeyle resmi ideoloji resmi dayanağa kavuşmuştur. Devamında ise "hiç bir düşüncenin Türk milli menfaatinin, Türk varlığının Atatürk ilke ve inançları karşısında korunma görmeyeceği " vurgulanarak devletin resmi ideolojisi dahada pekiştirilmiştir.

Tek millet, tek devlet, tek ülke temel anlayıştır.

Tekçi yapı devletin despotik ve militer yapmıştır. Bunun günümüzdeki koruyucusu da MGK'dır.

Devletin bu bugüne kadar uzanıyor. Terakki'den bugüne kadar uzanıyor.

1980 Anayasası'nın 118. maddesi MGK ve görevleri düzenlenmekte. Maddeye bakıldığında devletin "milli güvenlik siyasetinin tayini, tesbiti ve uygulanmasıyla ilgili kararları almakla görevlidir." Hükümet bu kararları "öncelikle" dikkate alır.

Anayasa'da düzenleme şekli bu olmakla birlikte, hükümet ve devletin tüm kurulları, MGK'da alınan kararlara uymak, yerine getirmekle zorludur.

Siz bakmayın Erbakan'ın imzalamam dediğine, nitekim imzaladı, imzalak zorunda bırakıldı. Alparslan Türkeş MGK devlettir diyor. Cumhurbaşkanı Demirel'in aynı ifadeyi kullandığını biliyoruz. Doğrusu bundan

Türkiye'de anayasalar hep askerlerin gölgesinde yapılmıştır. Bu gölge bazan kapalı bazan da 1980 Anayasası'nda olduğu gibi açık olmuştur. Anayasa'ya getirilen kuralların demokrasiyle bağdaşmadığını, evrensel insan haklarıyla, özgürlüklerle çeliştiğini söylemeye bile gerek yok.

daha iyi bir tarif de yapılamaz.

Bu demokrasiyle gelişir mi?

Sorun budur, burada yatmaktadır. Bu konuda gösterilecek tavır, kişilerin, partilerin demokrat olup olmadığının en güzel göstergesidir.

Sadece son kararlarla ilgili değil, daha önceki kararlar karşısında tutumları da ölçüktür. Bu bütün olarak MGK anayasal düzenleme içindeki konumunu demokrasi ile bağdaşır görüp görmeme en önemli kriterlerdir.

Bu partıda da samimi olmak gerekir. Refah Partisi'ne yönelik olması nedeniyle islami kesimlerin ve Erbakan'ın gösterdiği tepkileri de ciddiye almalıyız. Bunlar sadece kendilerine

dokunulduğunda ses çıkıyorlar.

Biliyoruz Kürtlerin nüfus planlamasından tutun da herşeyle ilgili kararların kaynağı hep MGK olmuştur. Bu nedenle Refah ve yandaşlarının öyle demokrasi havarisi kesilmeleri hiç de inandırıcı değildir.

Deniyor ki, "hakimiyet kayıtsız şartsız millettir." MGK kurulunun son kararları bunun böyle olmadığının bir bakıma tesbiti değil midir? MGK'nın parlamentonun üzerinde olduğunun ikrarı değil midir?

Türkiye'de anayasalar hep askerlerin gölgesinde yapılmıştır. Bu gölge bazan kapalı bazan da 1980 Anayasası'nda olduğu gibi açık olmuştur. Anayasa'ya getirilen kuralların demokrasiyle bağdaşmadığını, evrensel insan haklarıyla, özgürlüklerle çeliştiğini söylemeye bile gerek yok.

Demokrasilerde halkın iradesi üzerinde hiç bir irade olamaz. MGK ve benzeri kurumlar demokratik bir yapıya uygunluk arz etmez, sivil yönetimi denetim altına almaz.

Hükümetin Refah kanadının tavrını yukarıda kısaca açıkladım. Onların bu düzenin halis muhlis savunucuları olduğu görüldü. Farkları biraz da bşir dünyayla uğraşmaları...

Parlamentodaki mevcut diğer partiler ise MGK ve kararların hararetle savunular. MGK'nın görünürdeki

Sokakları kan kokuyan memleket benim memleketim. Türk ve Kürt halkının kanının akmaya devam ettiği yer benim memleketim. İnsanların aşıktan öldüğü yer, politikanın yozlaştığı, yaşamın daha da kötüye gittiği, Kürt halkının özgürlük mücadelesinin boğulması için kurulan çetelerin rahatça gezindikleri yer de benim memleketim.

Kan, aklık, sefalet var, çete var, ülkede doğru giden bir şey yok. Son bir aydır, halkın temiz toplum istemleri alabildiğince yükseldi. Bu masum istekler bile TC yöneticilerini çığına çevirdi. Oysa ki bu masum is-

Nasıl bir temiz toplum

tekleri sağlamak zaten temel bir gerektir. Eğer şimdiye kadar etkiye, sütlüye karışmamış insanlar bile temiz toplum istiyorlarsa, bunun için alanlara çıkıyor, yolsuzlukları haykırıyor ise bundan kimlerin alınacağı açıktır.

Bu gün Kürt halkı, kendi ülkesinde mültici durumuna düşürülmüş, ülkesinden kovulmuş kentlerin va-

roşlarına ve sokaklarına hapsedilmiş durumda. Şehirler Kürt halkı için birer açık cezaevi haline getirilmiş, sosyal yaşamları felç edilmiştir.

Kürt halkının örgütlenme hakkı elinden alınmış, kendi kimliğini ifade etmesi yasaklanmıştır. Fertlerin çeşitli birimlerde örgütlenip birbirleriyle kucaklaşmaları yıllardır engelleniyor. Tüm bu olumsuzluklar apa-

çık ortada dururken, sadece kendi ufak çıkarlarımız ve haklarımız zedelediği zaman ortaya çıkıp haykırmak pek sık durmuyor.

Öyleyse ne yapmalı? Alanlara çıkanlar TC'nin Kürt halkına yaptığı baskılara, aydınların zindanlarda çürütülmelerine, infaz ve sindirme politikalarına da karşı çıkmalıydılar. Alanlara çıkanlar,

'Düşük yoğunluklu savaş' ve gözaltında kayıplar

Mahmut ŞAKAR *

Onüçüncü yılına giren "düşük yoğunluklu savaş"ta sivilere yönelik insan hakları ihlallerinin en göze çarpan uygulamalarından biri de gözaltında kaybetmelerdir. Mağdurlar, alıkonulur ya da kaçırılırken, geride ayak izlerinin silinmesine büyük bir özen gösterilir. Bu uygulamalar halen sürmektedir.

Bölgemizdeki korku imparatorluğunun etkisi her yerde sürerken, kayıp yakınlarının hak arama yollarının önüne ciddi bir set çekilmiş durumda. Yakınlarını arayıp sorması halinde tehdit edilmiş, işkence görmüş, evleri yakılmış ve öldürülmüşlerdir. Bu korku ve şiddetin imparatorluğu altındaki kayıp yakınları, diğer hak mağdurları gibi yasal yollardan haklarını içlerinde, yüreklerinde aramaya başlamışlardır. İçişleri Bakanlığı, kayıpları açıklayan İHD'nin verilerinden yola çıkarak, bulunmasını ya da nerede olduklarını kamuoyuna açıklaması gerekmektedir. İHD'nin kayıplarla ilgili verileri yalanlaya dursun, İHD Diyarbakır Şubesi'nin tespit ettiği kayıpların sayısı 260'lara dayandırı.

Bir yıl içerisinde demerimize başvuru yapan kayıp yakınları 1994'te gözaltında kaybedilmiş, yakınlarının durumlarını anlatarak bizlerden yardım istemektedirler. Bu düşündürücü ve acı olayı Türkiye ve Dünya kamuoyuna duyururken, bölgedeki kayıp sayısının, özellikle de açıklanmayan, yakınlarının hiç bir yere başvurmadığından dolayı kayıpların sayısının daha kabarıktı olduğunu düşünüyoruz. Kayıp yakınlarının yürek seslerine kulak verilmesini diliyoruz.

Yeni kayıp başvuruları

1- Adı-Soyadı : Halil Birkil
D. Yeri/Tar. : Şırnak-1938
A/Baba adı : Emine/Mehmet
Mesleği : Çiftçi

2- M. Bilgiç
Silopi-1947
Puri/Ahmet
Çiftçi

21 Şubat 1997 tarihinde demerimize başvuran Ekrem Birkil'in, babası ile dayısı Mehmet Bilgiç'in kaybolmasına dair anlatımlarını veriyoruz:

7 Şubat 1996 tarihinde babam Halil Birkil ve dayım Mehmet Bilgiç Habur sınır kapısından Irak'a giriş yapıp, pasaport işlemlerini tamamladıktan sonra, ticari taksiyle köprü üzerinden Kuzey Irak'a geçtik. Özel oturya bağlı sivil görevliler tarafından durdurulan babam ve dayım, kimlik ve pasaport kontrolleri yeniden yapılır. Kontrolden sonra babam ve dayım taksiden indirilerek kendilerine, "Niçin Irak'a gidiyorsunuz, ne iş yapıyorsunuz?" vb. sorular sorulur. Ardından taksî şöförü

çağırır. Oradaki yetkililer taksî şöföründen taksinin anahtarını alırlar. Taksî şöförünü orada bekletip babam ve dayımı, yine aynı taksîyle köprüden binaındaki birliğe götürürler. Geri döndüklerinde taksî şöförüne anahtarını verip, kendisinin gitmesini isterler. Taksî şöförü, oradaki yetkililere yolcularının nerede olduğunu sorunca, onlar da "soruşturma yapacağımı, soruşturmanın bitikten sonra serbest bırakılıp geri döneceklerini" söylerler.

Tüm bu gelişmeleri, biz taksî şöförü geri gelip bize anlattıktan sonra öğrendik. Taksî şöförü olanları anlattıktan sonra, aynı gün içerisinde Silopi C.Savcılığı'na dilekçe ile başvurarak olayla ilgili bilgilenmek ve gözaltına alınan babamla dayımın akıbetlerini öğrenmek istedim. Savcı, orada benim de ifademli aldım. Sonraki gün yani Kasım 1996 tarihinde C.Savcisi taksî şöförünü de yanına alarak, olay yerine keşfe çıktılar. Sonradan öğrendik ki, keşif esnasında taksî şöförü de gözaltına alınmış.

Taksî şöförünün keşiften dönmeyişi öğrenince, C. Savcısına başvurup, şöförün nerede olduğunu sordum. C. Savcılığı: "Şöförün güvenlik nedeniyle Gümrük Emniyet Müdürlüğü'nde tutulduğunu, daha sonra serbest bırakılacağını" söyledi. Ertesi gün öğrendim; şöför gece saat 23.00'ten sonra evine götürülüp serbest bırakılmış.

Keşiften 1 hafta sonra İçişleri Bakanı Meral Akşener, Silopi'ye gelmişti. Biz de C.Savcılığı'na vardığımız dilekçeye şöförün verdiği ifadeyi de ekleyip, dosyayı Bakan'a verip yardımcı olmasını istedik. Bakan da "Ben bu konuyu kesinlikle açıklığa kavuşturacağım" dedi. Aradan 1 ay geçtikten sonra, dosyamış İçişleri Bakanlığı tarafından Silopi C.Savcılığı'na gönderiler, konunun araştırılması istenmiş. Akabinde C.Savcılığı bizi makamına çağırttı. Bize "Şöförün keşif esnasında

verdiği ifade ile bizim ifadelerimizin çeliştiğini" söyledi. Ben de "Verdiğimiz ifadenin doğru olduğunu" söyledim. Daha sonra savcı, "Şöförün ilk ifadesindeki bilgilerin doğruluğunu ispatlayacak tanığımız olup olmadığını" sordu. Ben de "Şöförün ilk bilgileri verirken Silopi Belediye Başkanı Neşet Ökten'in yanımda olduğunu ve kendisinin buna tanıklık edebileceğini" söyledim. Savcı, hemen telefonla Belediye Başkanını arayıp söylediklerimin doğru olup olmadığını sordu. Belediye Başkanı benim söylediklerimi doğruladı. Fakat "Şöförün daha sonra ifadesini değiştirip değişimmediğini bilmediğini" söyledi. Telefon görüşmesinden sonra savcı bana, "tekrar bir araştırmaya yapacağımı" bildirdi.

Aradan 4 ay geçmesine rağmen ne kayıplardan bir haber, ne de savcıdan bir bilgi alamadık. Dayım Mehmet Bilgiç 1996 yılı içerisinde silah kaçakçılığı yaptığı şüphesiyle gözaltına alınmış, suçsuz olduğu anlaşıldı. 6 gün gözaltında kaldıktan sonra serbest bırakılmıştı. Babam ise 12 Eylül Sıkıyönetim döneminde 2-3 defa, ayrıca 1986'da ve 1992'de gözaltına alınmış, her defasında 2-3 gün kaldıktan sonra serbest bırakılmıştı.

Adı-Soyadı : Mehmet Salim Acar
D. Yeri/Yılı : Beale/Bismil
Ana/Baba adı : Hüsnü/Mehmet
Mesleği : Çiftçi

1 Şubat 1997 tarihinde demerimize başvuran gözaltında kayıp mağduru Mehmet Salim Acar'ın annesi Hüsnü Acar'ın anlatımlarını veriyoruz: "Biz daha önceden Bismil'e bağlı ambar köyünde oturuyorduk. Oğlum Mehmet Salim Acar çiftçilikle uğraşırdı. Ağustos 1994 yılında bir gün köy kahvesinde otururken, aynı zamanda itirafları olan ve yörede derbeste dolaşan Harun Aça'nın abisi Mehmet Aça ile ağız dalaşına girer. Bu ağız dalaşının sonunda Mehmet Aça oğlum Mehmet Salim Acar'a 'Anam avradım olsun ki seni 3 gün içinde kaybedeceğim' diyerek tehdit eder.

Bu olaydan 3 gün sonra oğlum M.Salim Acar, oğlu ve komşu köyden bir arkadaş ile pamuk tarlasında çalışırken, içinde iki kişinin olduğu ve arka koltuğunda uzun namlulu silahların bulunduğu beyaz Reno marka plakası bir araba tarlaya gelir. Arabadan inenler oğluma 'Mehmet Salim Acar sen misin?' diyerek sorarlar. Oğlum da 'Evet benim' diye cevap verince, 'biz bu yakınarda bir tarla aldık, fakat yerini bilmiyoruz bizimle gelip yerini göster misin?' derler. Oğlum, 'ben geleceğim' der. Bunun üzerine oğlumun kendileri ile gelmesi konusunda ısrar edince, oğlum kızarak 'ben gelmiyorum siz devlet misiniz sanki' diye çıkışınca adamlar oğluma bir kimlik gösterirler. O anda orada bulunan oğlum ve arkadaş kimlikteki bilgiyi okuyamazsa da, bu kimliği görünce oğlum sesini çıkarmadan onlarla gider. Taksii bindirilerek bizim köyde daha önceden tartıştığı Mehmet Aça'nın evine getirilerek, 'bu adam mı?' diye sorduklarından, Mehmet Aça da 'evet bu adam' deyince oğluma götürülür. Aradan bir süre geçtikten sonra yine bizim köyde oturan soyadımız bilmediğimiz Sade adlı birine bir tehdit mektubu gelir. Bu mektupta 'M. Salim Acar'ı kendi otomobiliyle götürdük seni de sendin otomobilinle götürüceğiz' diye tehdit edilmiştir.

Bu arada bizim köyde oturan ve ambar belediyesinde çalışan bir şahıs bana, "Senin oğlunu Bismil Jandarma karakolundan Yüzbaşı götürdü ve itirafları Harun Aça'ya teslim etti" dedi. Aradan biraz zaman geçtikten sonra aynı şahıs yine geldi ve 'senin oğlunun nerede olduğunu tespit ettim. Diyarbakır jandarması alet komutanı benim tanıdığımdır. Eğer bana verirsiniz oğlunuzu bırakabiliriz' dedi. 'Eğer bu anlat-

tıklarını başkasına anlatsanız hepinizi öldürürüm' diye de tehdit etti. Biz bu isteklerini yerine getiremediğimiz için sonradan bizi aramadı. Ve biz de bir daha oğlumuzdan haber alamadık.

Adı-Soyadı : -4-
Doğum Yeri-Yılı : Hazım Ünver
Bağlıca (Uludere)-1967
Ana/Baba adı : Esiner-Süleyman
Mesleği : Serbest

06.01.1997 tarihinde demerimize başvuruda bulunan Enver Ünver'in abisi Hazım Ünver'in kaybolmasıyla ilgili beyanları.

Eylül 1996 yılında Abim Hazım, Adana'dan Kuzey Irak'a alacaklarını tahsil etmek ve orada bulunan akrabaları ziyaret etmek için gitti. Kendisinden daha sonra bir haber alamadık. Biz bir süre sonra, yani Aralık 1996'da Habur sınır kapısına gittik. Orada abimin Türkiye'ye giriş yaptığını öğrendik. Giriş yaptığını dair imzalı belgeleri gördük. Kendisinden şu ana kadar bir haber alamadık.

Adı-Soyadı : -5-
Doğum Yeri/Yılı : İbrahim Kartay
Ana Baba adı : Hani-1966
Fatma-Kadri
Mesleği : İnşaat İşçisi

Demerimize başvuran İbrahim Kartay'ın imam nikahlı eşi Salime Çakır'ın anlatımları;

1966 Diyarbakır İli Hani ilçesi doğumlu, evli. Gözaltına alındığı zaman inşaat işçiliği yapmaktaydı. 15 Ağustos 1994 tarihinde Diyarbakır İli Hazro ilçesindeki köylerine yakın bir yerde PKK gerillaları tarafından Belediye'ye ait bir otobüs durdurularak yakılır. Olaydan bir gün sonra askerler tarafından köylerine baskın düzenlenir. Otobüs yakılma olayından sonra köylüler köyü ter eder.

İbrahim'in evinden de kendisi, annesi ve babası köyde kalır, eşi ve çocukları Diyarbakır'a gelir.

Köyü basan askerler, İbrahim'in babasının kulağının yanında silah çıkararak korkuturlar ve tehdit ederler. Ardından köyü ateşe vererek yakarlar. Askerler köye baskın düzenlediklerinde sırada İbrahim elinde salça ve peynir dolu bidonlar ile köyün dışındaki bahçeye doğru gitmektedir. Askerler kendisini görünce gözaltına alırlar. İbrahim'in köyünden ayrıldıktan sonra İbrahim'i de yanlarına alarak Hani ilçesi Hurik köyüne giderler. O günden sonra İbrahim'in babası Jandarma Komutanlığı'na başvuruda bulunduğu halde hiç bir yanıt alamaz.

İbrahim gözaltına alındığından bu yana kendisinden hiç bir haber alamamı.

Mahmut ŞAKAR *
İHD Diyarbakır Şube Başkanı

Yıl 1988, tarih 18 Mart. Bağdat'tan kalkan zehir yüklü savaş uçakları ve helikopterleri ülkemiz güney Kürdistan'ın Halepçe kentine doğru uçuyordu. Dünyaya kafa tutan katil Saddam, herkesin gözünün içine baka baka, sömürgeci katliamlarına bir yenisini daha eklemek için vermişti uçuş emrini. Saddam hiç bir zaman Kürtlerin kanına doymamıştı. Bu seferki hepsinden daha farklı olacaktı. Çünkü bu kez teknolojinin kendisine verdiği olanakları da kullanacaktı. Amaç, Kürt bölgesinde yaşayan canlı bırakmamaktır. Amaç, Kürt bölgesinde çayırın bile yeşemesini engellemektir. Amaç, Kürt bölgesinde taş üstüne taş bırakmamaktır. amaç, Kürtlere "Ben

Halepçe jenosidinden dokuz yıl sonra

Mehmet SAKALLI

Öyle ya, İsviçre'de yaşayan Kürtler, bu katliamdan hemen sonra bu olayı protesto etmek ve İsviçre'de Irak'a kimyasal silah satan şirketleri protesto etmek için, bir imza kampanyası yürüttük. Sonuçta toplanan onbinlerce imza, zamanın Dışişleri Bakanı olan Rene Felber'e götürmüştük. Bu bakanın söyledikleri dokuz yıl sonra da olsa hala kulaklarımızda çınlıyor. Bakan bize "Baylar bizim ülkemizde demokrasi var. Biz hangi şirketin hangi devlete ne sattığını, hangi devletten ne aldığını kontrol edemeyiz. Ve İsviçre'li bazı şirketlerin Irak'a hardal gazı sattığını da biliyoruz. Bu şirketlerin de yaşaması söz konusu. Ayrıca ürettiklerini de satmak zorundadırlar vs..." Bu sözlerden sonra da kendi diplomasi gereği Kürtlere ne kadar zor bir yaşamın dayatıldığı, Kürtlerin de diğer dünya milletleri gibi kendi kaderlerini tayin hakkına sahip olmaları gerektiğini ve bu düşünceleri kişi olarak desteklediğini söyleyip durdu. Anlaşılan o ki para babalarının yaşaması için bir katil -Saddam'dan iyisi olmazdı- bir de ölmesi gerekenler olmalıydı ki Halepçeli kadın, çocuk ve yaşlı Kürtler olmasında hiç bir sakınca olmazdı.

Bunca yıl dahi bu sözlerin izleri üzerimde kaldı. Dünyanın neresinde bir jenosid yaşandıysa, hemen arkasında süper güç dediğimiz devletlerin ya direk kendisini, ya da bir ekonomik kuruluşunu aramak yanlış olmaz. Nihayet bunun böyle olduğunu Ruanda'nın dünya bankalarına ve diğer dünya devletlerine borcunu tespit etmekle görevli olan bir ekip, 1994 Ruanda jenosidinin (yaklaşık 500 000 kişi katledildi) ekonomik finansını IMF, Dünya Bankası Credit Lyonnais, Deutsche Bank ve Afrika Gelişme Bankası gibi dünyanın en büyük para babalarının yaptıklarını belgeleryle birlikte ortaya çıkardılar.

Londra'da "African Business" gazetesinde bir açıklama yapan Belçikalı ekonomist Pierre Galand, (Avrupalı uzmanlardan oluşan ve Ruanda'nın borçlarını tespit etmeye çalışan ekibin içinde bir kişi) adı geçen bankaların 1990-1994 yılları arası Ruanda'ya yapılan yardımların %80'i Ruanda jenosidinin başını çeken Başkan Habyarimana tarafından askeri araç ve gereçlere harcadığını ve bu gereçlerin de jenosid yapılırken kullanıldığını, Ruanda Ulusal Bankası ve Ruanda Ekonomi Bakanlığının belgeleri arasında bulunan dokümanlarla ispatlandığını ortaya koydu. P.Galand'ın açıkladıkları bunlarla da kalmıyor. Ortaya çıkardıkları belgelerin arasında, Ruanda jenosidinin başlamasından üç ay sonra bile Ruanda hükümetine, dünya bankası ve diğer bir çok Avrupa bankaları yardım etmeye devam etmiştir. Dolayısıyla bu kurumların Ruanda jenosidinde payları olduğu gerçeğini de ortaya koymuştur.

Bu ekonomik uzman ekibin ortaya çıkardığı bir gerçek daha var. Mayıs 1994'te Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi, Ruanda'da bir katliamın başladığını, sivil halkın askerler ve devlet görevlileri tarafından boğazları kesilerek katledildiklerini açıklıyor. Bu ülkede yapılan uluslararası yardımlarda durumun gözardı edilmemesi gerektiğini söylüyordu. Buna rağmen Avrupalı para babaları yaşamak için katil ve katledilmesi gerekenleri ayırmıyor. Bu kez de katil ve katledilenler aynı halktan olan iki ayrı aşiret mensupları arasında seçilmişti.

Uzman ekibin ortaya çıkardığı bir doğru da, "Zaire'de şubesi bulunan Ruanda Ulusal Bankası, Tokyo'daki Ruanda Konsolosluğu aracılığıyla 4 Temmuz 1994 tarihinde bir Belçika Bankasından para transferinin yapılmasını ister ve bu transfer yapılır. Ruanda hükümeti bu paranın yarıdan çok fazlasını silah, kesici alet (katliamda boğazlar hep bu kesici aletlerle kesilmişti) ve maşet almakta kullanır."

Bu uzmanlar ekibi, bir çok gerçeği ortaya çıkarabilir. Güneşin balçıkla sıvandığını hiç kimse göremeyecek. Ama unutmayalım ki; 1- Dünya Bankaları ve IMF gibi finanse kuruluşları bir ülkeye yardım ederken, o ülkenin halkını düşündükleri için yapmazlar. Kendi ilişkilerinin o ülkenin başında olan devlet adamlarıyla güçlenmesi için yaparlar. Nitekim Irak'ta da aynı olmuştur. İran-Irak savaş sürecince ve daha önce Irak'a gönderilen tonlarca kimyasal silahı Saddam'ın nerede kullanacağını bilmek onların bu transferine bir engel olmamıştı hiç bir zaman. İran savaşında, Halepçe jenosidinden daha önce bütün dünya şahit oldu ki Saddam çocuk çocuk demeden, İran mollarından geri kalmayacak şekilde kimyasal silah kullanıyordu. Bunu pekala savunmasız Kürtler için de yapabilirlik görünümlüydü. Ama onlar için ticaret önemli idi. Bir kaç bin Kürt sivilin ölümü onlara (dünya ekonomisinin elinde tutan IMF, Dünya Bankası vb.) hiç de önemli görünmüyordu.

2- Saddam gibi katillerle satacakları kimyasal silahlardan alacakları karlarla yeni kimyevi maddeler icad edilir. Yeni katil devlet adamları finanse edilir. Tıpkı İran-Irak savaşında Amerika'nın Humeyni'ye gizli den (İran'a koyduğu ambargoya rağmen) silah satıp, buradan elde edilen karlarla El Salvador Sankinistlerine karşı kullandığı kontrolarını finansına harcaması gibi.

Sonuç olarak; bu ispatlanmış örnekler ve Rene Felber'in söyledikleri sadece Kürdistan'ın Halepçesi ve Ruanda ile sınırlı değildir. Alman tanklarının ve Amerikan G3'lerinin Mehmetçiklere, Kuzey Kürdistan köylerini boğaltmada, gençleri kurşuna dizdikten sonra yerlerde sürüklemeye ne kadar yaradığını bütün dünya, hele hele biz Kürtler çok iyi biliyoruz. Ya o kafa, kulak kesen, kestikten sonra da karşısına geçip boy boy poz veren sömürgeci TC celtallarının ayaklarının hangi Dünya bankasının yardım ya da kredi altından verdiğini aramaya hiç gerek yok. Çünkü herşeyleri ortadadır.

Halepçe şehitlerini saygıyla anıyorum.

HADEP İnceleme Heyeti

'Değer karanlık güçler tarafından katledildi'

DIYARBAKIR- HADEP İnceleme Heyeti geçtiğimiz günlerde katledilen Diyarbakır'lı işadami Hüseyin Değer'in öldürülmesine ilişkin bir rapor hazırladı. Kamuoyuna sunulmak üzere hazırlanan raporda, Değer'in daha önce de devlet güçleri tarafından çeşitli baskı ve tehditlere maruz kaldığı belirtilerek, elde edilen veri ve olayların cinayetin devlet içinde örgütlenmiş kontrollerle cetellerince işlendiği kaydedildi.

"Hüseyin Değer 21.02.1997 günü saat 7 sularında işyerine gitmek üzere evden çıkarak arabasına biner ve kendisinden bir daha haber alınamaz. Durum avukatlarına bildirilir. Ailesi Diyarbakır'ın çıkış yollarında ve çevresinde aramalar yapar. Aramalar neticesinde aracı, 13.30 sularında D.U.kampus alanındaki piknik yerinde bulunur. Bu bölgede yapılan aramalarda da yankı bir ev içerisinde cesedi yakınları tarafından bulunarak emniyete haber verilir."

Bir çok kez gözaltına alınmış ve hedef gösterilmişti Yaklaşık bir ay kadar önce güvenlik kuvvetlerine mensup sivil giyimli bir grupça işyerinde tokatlandı ve 'hala PKK'ye yardım ediyorsun şerefsiz' denilerek, hakarete uğradığı ailesi tarafından ifade edilmiştir. 20.02.1997 tarihinde kendisi evde yoken iki kişinin eve gelecek telefon arızadan geldiklerini, telefonlara bakacaklarını söyledikçe, bunlardan birinin

eve girip telefonları kontrol ettiği, balkona çıkıp telefon kablolarıyla oynadığı ve sonrasında 'telefonlarda bir şey yok' diyerek evden ayrıldıkları, ailesi tarafından olaydan sonra yapılan araştırmada telefon arızadan hiç bir ekibin gönderilmediği yetkililerce açıklanır."

Bulgular olayın bir kontra cinayeti olduğunu gösteriyor

Olay yerinde elde edilen bulguların da sıralandığı raporda, olaya ilişkin değerlendirmeler özetle şöyle dile getiriliyor; "Elde edilen bulgular Hüseyin Değer'in ailesi ve yakınlarının anlatımları ile diğer veriler olayın bir infaz olduğunu göstermektedir.

Değer'in cesedinde ve elbiselerinde hiç bir direnme, boğuşma izinin bulunmaması, kendisine güvenlik görevlisi olarak tanınan biri veya birlerince arabası ile alınıp götürüldüğü ve sonrasında infaz edildiği kanaatini uyandırmaktadır.

İhtilaflı olduğu M.Ali Altındağ'ın olayla direkt bir ilgisi saptanamamış, ancak aleyhindeki yazı ve haberlerin Hüseyin Değer'i hedef haline getirmiş olabileceği düşünülmektedir. Olayın işleniş şekli, veri ve olaylar Hüseyin Değer'in devlet içerisinde yuvalanmış ve korunup kollanan kontrgerilla çetelerine katledildiğini göstermektedir. Bu cinayetin de bölgedeki diğer 3000'i aşkın faili meçhul cinayeti gibi aydınlatılamayacağı kaygısını taşıyoruz."

Düşünmeye ket vuruluyor

Mahide MUTLU

Yazışları müdürlüğü görevini üstlendikten sonra doğal olarak DGM müdavipliğime de başlamış oldu. Aslında pek yabancı değildim mahkemelere, soruşturmalara... Orta son sınıfta başlamıştım ilk soruşturmam, sonra mahkemeler peşisıra geldi. Derken birara 2-3 ay soluklandım içeride. Sonra 12 Eylül. Karabasan gibi çıktı Türkiye'ye. Herkes gibi ben de payıma düşeni aldım. İçeridekilerle sohbetlerimiz olurdu bize yapılanlar üzerine 'sana elektrik verdiler mi?' 'A canım elektrikte ne var, hele bir askıya asılsın da gör'.

Öyle ki artık işkenceyi kamskar olmuştu. Bunları anlatmayı hiç istemiyordum aslında. DGM'ye gittiğim de yargıç bey tutuklama kararı deyince insan ister istemez geçmişine gidiyor.

Binlerce insan sorgulandı, işkencelerden geçirildi, onlarca adam edildi. Yüzlercesi sakat kaldı, delirdi. Düşünmeye ket vuruldu, düşünmedik. Kitapları yaktırdınız okumadık. Bizleri susturdunuz, sustuk.

Biz sustuk da noldu yargıç bey? Biz sustuk irtica hortladı, biz sustuk ceteler çıktı, biz sustuk faili meçhul cinayetler arttı, biz sustuk yargısız infazlar başladı, biz sustuk devlet devletlikten çıktı, biz sustuk meclise katiller doldu. Suç şebekeleri bir ah tapot ağ gibi sarı etrafımızı. Çembere alındık; sende bu çemberdesin yargıç bey. Kürt lafına gıcık oldunuz, insanlar Kürdistan dedi. İnsanlara pislik yedirildi, kulakları kesildi. Şili'ye, Arjantin'e döndü ülkemiz. Kayıp anaları çocuklarını arıyor ellerinde fotoğraflarla; yakınlarından ölü yada diri haber bekliyorlar. Mafya yeraltından yerüstüne çıktı. Bir

kör döğüşüdür gidiyor. Savaş alanına döndü ülkemiz. 15 yıldır savaş sürüyor; savaşla büyüyen çocuklar, genç delikanlı ve genç kız oldular. Çocuklar mayın tarlalarında oynamanın yöntemlerini öğrendiler, gece evleri basıldığında, ırkılmaz, korkmaz oldular; savaş çocukları bunlar. Bir gün karşınıza çıkıp çocukluk nasıl bir şey yargıç bey diye sorarlarsa şaşmamamız gerekir. Ne savaşta verecek çocuğumuz, ne de savaşta ayrıracak paramız kaldı.

Çok sinirliydin yargıç bey, belki de yapmakt istediğini yende yapamıyorsun, sadece masum insanlara gücün yetiyor. Şahin'in sırtarak kaçması sinirlerini bozdu kim bilir?

Yoksa "kalem kılıçtan keskindir" diye kalemi düşün görür mü insan, bu tartışmayı yapmamı hiç. Biz her zaman yaptığımız gibi kalemi kılıca tercih ediyoruz.

Karakoç gözaltına alındı

Partisinin bölge toplantısına katılmak için geçtiğimiz Pazar günü Diyarbakır'a gelen, Demokrasi ve Barış Partisi Genel Başkanı Refik Karakoç ertesi gün 12.45 uçağıyla Ankara'ya dönmek isterken gözaltına alındı.

1995 yılında Diyarbakır Demokrasi Platformu tarafından düzenlenen bir paneldeki konuşmasından dolayı gözaltına alınan Karakoç, aynı gün çıkarıldığı DGM savcılığınca ifadesi alındıktan sonra serbest bırakıldı. DBP Diyarbakır İl Örgütü, Karakoç'un gözaltına alınmasıyla ilgili yaptığı basın açıklamasında, olayı kanyarak bu tür olayların bir daha tekrarı etmemesi temennisinde bulundu. DBP Genel Başkanı Karakoç, gözaltına alınmasının yasadışı olduğunu ve bunun partilerini sindirme çabalarının bir parçası olarak gördüklerini söyledi. (DIYARBAKIR)

Koreli işçiler Ejderha'ya saldırıyor

LAURENT CARRAOUE*

30 yılda Güney Kore büyük bir ekonomik güç haline geldi. Dünya çapında gemi üretiminde 2. sırada, elektrikli ev aletleri üretiminde 3. sırada, araba yapımında 5. sırada, demir çelikte 6. sırada, ithalat ve ihracatta dünyanın 12. si Reel olarak gayri safi milli hasıla 12 kat, kişi başına düşen gelir miktarı 7 kat arttı ve 15 yıl içinde sanayi üretimi %450 artış gösterdi. Bu olağanüstü büyümeyi çok uluslu büyük şirketlere (chaebol) borçludur. Samsung, Hyundai, LG Grup, Daewo, Sangyong gibi şirket gruplarının üçte ikisi kurucu aileler tarafından yönetiliyor ve bunlar bağımlı, militarist sistemin ileri sürdüğü kalkınma projelerinin sorumluları haline geldiler. 3 büyük dönemde:

1953-69: ithalatın yerinin değiştirilmesi
1969-73: ihracatın ilerlemesi
1973-80: ağır sanayinin gelişmesi.
Güney Kore, gelişmekte olan bir ülke statüsünden yeni sanayileşmiş bir ülke durumuna geldi. Ve en önemlisi Kore Asyalı bir EJDHERA durumuna geldi. Başkent Seul metropoliten en pahalısı ve en kirlenmişlerindendir. Ağır metallerin karışmadığı suyu bulmak neredeyse imkansızdır. Şehirleşme hızında büyük bir artış gözleniyor. 1960'da şehirlerde nüfusun %28'i barınırken, 2000 yılında bu oranın %86'ya çıkması bekleniyor. Özel arazilerin üçte ikisini elinde bulunduran mülk sahipleri -ki bunlar %5'dir- zenginliklerini arazi vurgunundan sağladılar.

Kore felaketler ülkesi haline geldi. köprüler çöktü, 1995'de Seul'de Sam-poong mağazasının çökmesi sonucu 500 kişi hayatını kaybetti, 900 kişide yaralandı.

Faiz oranı çok yüksek olduğu için kredi almak çok ağır hükümler gerektiriyor. Ekonomik başarının bir başka bedeli ise çevrenin, konutların ve ulaşımın feda edilmesi ile birlikte, emeğin ağır bir sömürü altında bulunduğu.

70'li yıllar protestocu işçilerin öldürülmesiyle anılır ve karşılığında kısmi sendikalaşma özgürlüğü kazanıldı. Ama 1996'da yasal-yasal olmayan 150 bin yabancı işçi çalıştıran Koreli küçük ölçekli fabrikalar işçilere karşı sert davranışlarını önlemek için işçi federasyonu bir broşür yayınlamak zorunda kaldı. 1996'nın sonunda Kore'nin OCDE'ye (Ekonomik gelişme ve işbirliği örgütü) üye olabilmesi için böyle bir fatura ödemesi gerekiyordu. Oysa fedakarlık süresi henüz bitmiş değil. Görünüşte güçlü, gerçekte çürük olan ve iktidara boyun eğen, banka sisteminin yardımlarıyla ayakta durabilen Chaebol'lar ekonominin büyük bir bölümünü denetliyorlar. Chaebol'lar otoriter bir devletin koruması altında ve destekçileri olan siyasi yöneticilerle kurdukları (Samsung savaş öncesi başkan Syngman Ree'ye herşeyini borçludur ve eski general olan başkan Park Chunghee'siz Daewo'un ilerleyişi düşünülemez) ilişkilerle ayakta durabiliyorlar. Ama şirket-hükümet-yüksek bürokratların gizli anlaşması genel bir rüşvete dönüştü ve değişik davaların sonuçlanması politikacıların

ve ekonomistlerin rüşvetlere bulaştığını ortaya çıkardı. (General Roh Tae-ewo, 1988-1992 arasında devlet başkanlığı döneminde 650 milyon dolarlık bir servet oluşturdu.) Aynı şekilde Chaebol'lar soğuk savaş yıllarında ABD ve Japonya arasında yapılan ekonomik, stratejik gizli anlaşmaya sıkı bir bağımlılık içindeydiler. ABD ve Japonya'nın her biri Kore pazarının %18 ile 24'üne sahiptiler. Yabancı yatırımların %29'unu ABD %37'sini Japonya gerçekleştiriyor. Ayrıca Kore'nin büyük bir ticari bağımlılığı var. 1961'de GSMH (gayri safi milli hasıla)'nın %2'si ihracattan elde ediliyordu. 1995'te bu oran %35 oldu. Elektronik sanayide belirgin bir uzmanlaşma görülüyor. (İhracatın %38'i.) Tekstilden %15, kimya sanayiden %7 ve gemi yapımından %5 gelir elde ediliyor.

Chaebol'lar yabancı pazarlarda rekabet gücünü arttırmak için dam-

12'si ve 170 ile 405 bin iş tehdit altına girecek ve devlet kontrolü büyük oranda azalacaktır. Şimdiden devlet Chaebol'lar ve farklı çıkar grupları arasında düzenleyici rolünü yerine getiremiyor. Araba sektöründe Samsung yeni bir atakla Hyundai'nin hegemonyasına büyük oranda zarar verdi. Gerçekten kendi ekonomik savaş mantığının tuzağına düşen, gelişmiş ülkelerin üstün değerleriyle gelişmekte olan Asya'lı ülkelerin ucuz emek-yoğun üretimini arasında sıkışıp kalan Chaebol'lar ya birbirlerini yok etmek zorunda kalacaklar ya da kendi üretim merkezlerini uluslararası hale getirecekler. Chaebol'nun stratejik mantığı 21. yy'da dünya çapında bir ekonomik güç ve yeni sanayi oluşumunda çok uluslu dev bir şirket haline gelmektir. Örneğin Samsung dünya ölçüsünde 18. sıradan 10. sıraya çıkmayı hayal ediyor. Daewo (dünyada 33. sırada) 5 yıl içinde yurtdışı satışlarını

satın alıyor. Daewo ise Thomson Multi-Media'yı son anda elinden kaçırdı. Avrupa da toplam olarak en önemli Chaebol'lar 30 civarında fabrikaya sahiptirler. (İngiltere, Portekiz, Slovenya, Polonya, Macaristan, Türkiye) mikrodalga fırınları piyasasında Avrupa pazarının %40'ına sahiptirler. Batı Avrupa'da 1995'te otomobille büyük bir atakla geçtiler. Koreli şirketlerin satışları %39 yükseldi. Buna rağmen pazarın %2'sine sahip Koreli'ler Japonya'nın çok gerisindeler. (%10.7) Örneğin Daewo yılda 7 yüz bin araba üretimini 2 milyona yükseltmeyi amaçlıyor. Bu üretimin %50'sini Çin, Hindistan, Polonya, Özbekistan, İran, Filipin'ler Endonezya, Vietnam, Çek, Ukranya gibi ülkeler için düşünüyor. Bu çığın küreselleşmede Chaebol'ları başarılı yapan, sanayileşmiş ülkelerde teknolojik düzeyi yüksek fabrikaların satın alınması, uygar bir şekilde teknoloji soygununun gerçekleş-

mücadelelerden sonra ücretlerinin yükseltilmesi için haklar koparmayı başardılar. (%8.4). Güney Kore daha şimdiden Avrupalı çalışanın birim maliyetinin %89'una ulaşıyor.

Büyük şirketlerin işçileri İngiliz işçilerinden daha iyi bir ücret alıyorlar. Hayat şartlarının yükselmesi yeni talepler doğurdu: Sosyal hakların genişlemesi (emeklilik sigortasının genişlemesi, işsizlik parası, eğitimin demokratikleşmesi) ve yaşamın daha kaliteli hale gelmesiyle oluşan yeni orta sınıfın çığınca tüketimi, ihracatın duraganlaşması sonucunu doğurdu. Ve bu ticari dengesizlik bütçe açıklarının büyümesine yol açtı. 1996 sonunda Başbakan Kim Young - Sam kemer sıkmayı gündeme getiriyor. Makro ekonomik dengeleri korumak için Koreli'lere daha az tüketmeyi emrediyor (Yılbaşında hediye alınmaması). Memurların binlerce hizmet alanını ortadan kaldırıyor. Kore'nin OCDE'ye üye olunu bahane ederek hükümet son derece geri bir çalışma yasası ile yine Chaebol'ların imdadına koşuyor. Bu yasada: işten çıkartma işlemleri son derece kolaylaştırıyor, ücretlilerin küçük bir bölümünün sahip olduğu ender haklardan birisi olan iş garantisini yeniden tartışmaya açıyor, iş saatleri yeterince uzun olduğu halde daha da uzatılıyor. (Eski yasada 54 saat 30 dakika idi), grevci işçiler yerine yedek işçileri kolayca yerleştiriyor ve 2 bin yıla kadar yeni sendikaların kurulmasını yasaklıyor. 96 26 Aralık'ta saat 6'da 7 dakika içinde çarçabuk muhalefetin olmadığı bir anda, parlamentonun gizli bir oturumunda bu tedbirleri onaylattı. Zaten yeterince katı olan emniyet teşkilatının yetkilerini artıran bu önlemler ve anti demokratik baskıcı bir yasa, teşkilat ile potansiyel iç düşman gibi görünen sendikal örgütleri ve mücadele eden ücretlileri karşı karşıya getiriyor. İlk defa yüzlerce alanda yüzbinlerce grevci ilk çapında genel bir grevle karşılaşılabilir. Yasa dışı kabul edilen 300 bin ile 500 bin arası üyeye sahip olan KCTU (Koreli Sendikalar Konfederasyonu) grev kararı aldı. 1.2 milyon üyeye sahip usallığıyla tanınan legal tek sendikal kuruluş olan FKTU (Koreli Sendikalar Federasyonu) grevi destekleyen bir başka sendikaydı. Bankalara eğitime, ticaret merkezlerine ve kamu kuruluşlarına yayılmadan önce grevler Chaebol'ların en önemli üretim yerlerinde (otomobil ve gemi yapımı) ve özellikle sendikalizmin yuvası olan Hyundai de başladı.

Haftalık grevler ve eylemlerle - 26 Ocakta Seul sokaklarında 300 bin kişi yürüdü- işçiler yeni bir mücadele biçimi benimsediler.

Başbakan krize bir çözüm arıyorsa da onaylanan önlemlerden ödün vermiyor ve böylece sendikaların seferberliği devam ediyor.

Uysal ve esnek olan Koreli işçi Avrupalı işçiyi örnek gösteriliyordu (rakiplik kaygısından çok sosyo-ekonomik ilişkiler ordulmuş olduğundan), şimdi bu işçiler ultra liberalizmin küreselleşmesine karşı isyanın öncüsü gibi görünüyorlar.

*Coğrafyacı, Paris-VIII Üniversitesi Çeviren: Hüsnü Umay

ping uyguluyorlar. Bu nedenle 1996 Şubatında Brüksel komisyonu Kore'den ithal edilen mikro dalga fırınların %24.4 gibi bir gümrük vergisi koydu. Chaebol'ların en büyük handikapı teknolojik yenilenme bakımından yetersiz olmaları yüzünden gelişmiş sanayi ülkelerine bağımlılıklarının devam etmesidir. Bu nedenle tersaneler Japon şirketlerine yüklü vergiler ödüyorlar. Araba sanayisinde de aynı durum görülüyor: 1993'te ilk arabasını tasarladığı ve ürettiğiyle övünen Hyundai'nin sermayesinin %11'i Mitsubishiye aittir. Japon Mazda'sı Kia üzerinde %7.5 bir paraya sahip Daewo general Motors'la işbirliğini henüz sona erdirmişti. Bir yandan en düşük fiyatlarla yabancı teknolojiye sahip olmak için chaebol'lar yabancı şirketlerle ortaklıklarını artırırken öte yandan önce Japon sonra ABD şimdi de Avrupa aleyhine sistemli bir teknoloji casusluğu politikası uyguluyorlar. Bu politika sonucudur ki Daewo otomobil sektörü BMW'nin Porsche'nin General Motors'un eski mühendislerini işe alıyor. İngiltere ve Münih'te araştırma merkezleri açıyor yada bir İtalyan çizim merkezine işbirliği yapıyorlar. Kısacası şimdiye kadar işçi pazarını korumayı başaran Kore OCDE'ye katılmakla uluslararası pazar örgütüyle yeni bir anlaşma imzalamakla 1997'den itibaren ulusal pazarını yabancı şirketlere açmak zorunda kalacaktır. Ve bu iş pazarı kaybetmek anlamına geliyor. Korumacı önlemlerin kalkmasıyla yerel yönetimin %5 -

ikiye katlamayı tasarlıyor. Dünya piyasasındaki ürünlerin %10'unu elde etmeyi ve Avrupadaki birimlerini 3 katına çıkarmayı hedefliyor. (İkibin yılmada 180) Chabo'ların 1995-96 arasında yurtdışı yatırımları %28 artış gösterdi ve yaklaşık 16 milyar dolarlık bir stok biriktirdi. Her ne kadar Çin (1994'te %30 stok) ve Asya'nın öteki ülkeleri (%18) ABD'ye (%25) oranla öncelikli idilerse de Doğu ve Batı Avrupa (%20) 3 ana sektörde-havacılık, elektronik ve otomobil- Chaebol'ların birinci hedefi haline geldi. Havacılıkta teknolojik bir özerkliğe sahip olmak için Koreli'ler öncelikle Amerikan baskısını yumşatmak istiyorlar.

Bu çerçevede Samsung Alman DASA ile ortak araştırma yapmak için bir anlaşma imzaladı. İflas eden bir Hollanda uçak yapım şirketini (Fokker NV) 1.7 milyar Fransız francı ödeyerek satın aldı. Ancak öteki Chaebol'lar bu şirketle ortak olmayı reddettiler. Amerikan uçak yapımcısı McDonnell Douglas ile ortaklık kurdu. Elektronik alanında Chaebol'lar tam bir çığnık içindeydiler. Samsung Bilgi İşlem Uzmanı AST'yi ele geçirdi ve Toshiba, Nec, IBM, ATT ve Hawlet Packard ile işbirliğini artırdı. LG Group (Amerikan Zenith televizyon fabrikasını satın aldı.) Semi conductörleri piyasasına 13.6 yatırım yaparken Hyundai İskoçya'da aynı piyasa için 19 milyarlık bir yatırım öngörüyor. 1 Ocak 1992'de Kohgs Alman BASF'ine (Audio, Video, Disket, Bilgi İşlem, 3700 çalışanı ve 1.5 milyarlık ciro)lu

mesin ve emek gücünün aşırı derecede sömürülmesi gibi bilinen eski yöntemlerdir. Daewo 1993'te, Özbekistan'da otomobil montaj fabrikasını satın aldıktan sonra, aralıksız üretimi gerçekleştirmek için üç vardiyalı 8 saat boyunca çalışanlarını yasaklayan bir sosyal yasayı değiştirmeyi başardı. Daewo bu ülkedeki üretimini korumak için Özbek yetkililerden ithal arabalara %50 gümrük konması güvencesini aldı. Chaebol'ların girdiği ülkelerdeki davranışlarını sergileyen bir başka örnek: Eylül 1996'da otomobil, elektronik ve gayrimenkul alanında 10 milyar Fransız Francı yatırım yapan ve Legia Varşova futbol kulübünün sponsorluğunu üstlenen Daewo rakibi Hyundai otomobil montaj fabrikası kurma talebinin kabul edilmesi durumunda Polonya hükümetini bu ülkeyi terk etmekte tehdit etti. Bu çığın atakla Koreli işçinin hiç bir önemi yok. Gelişme nitelikleşme, araştırma ve karların daha mütevazı düzeyde tutulması için bir gayret içinde bulunmak yerine Chaebol'lar daha kolay bir yolu tercih ediyorlar: Daha pahalı emek gücünü toptan işten çıkararak yerine daha ucuz emek gücünü yerleştiriyorlar. 1987'den beri yükselen demokratikleşme (senkidal özgürlük, sansürün kaldırılması, muhalefet için haklar) dalgası Chaebol'ların ve devletin Kore toplumunun çıkarları adına söyledikleri yalanları yıktı. Her ne kadar asgari ücret sadece bir kaç fabrikada uygulansa da ve bu ücretlerin %10'unu ilgilendirse de işçiler çetin

Kartallar hep yüksekte uçmayı başardılar bugüne kadar. Küçük bir ülke dünya devlerine kafa tutuyordu. Ne batı kuşatması, ne Sovyetlerin ne de Çin'in kendilerini terk etmesine aldırdı. Onlar bildikleri yolda inatla hem de Arnavat inadıyla başları dim dik yürüdüler bu güne kadar. Bütün koşullar aleyhlerindeydi. Kıt imkanlarla büyük işler yapmak istiyorlardı, yaptılar. Ama bir gün geldi onlarda yoruldular. Yer yüzünün kötülüklerine teslim oldular. Kartallar içten vuruldu. İlk yuvaları dağıldı sonra avlandılar. Şimdilerde büyük bir kaosun içinde bir bilinmeze doğru yürüyorlar. Sali Berişa, zayıflayan otoritesini yeniden tesis etmek için çığın karlar alıyor. Bu kararlar ülkedeki kaosu daha da derinleştirecek. Başta ABD olmak üzere kapitalist batı devletleri hep bir ağızdan daha çok reform diye haykırıyorlar. Yaşananlar yetmiyormuş gibi. Belkide geçmişin intikamını alıyorlar, bu

Kartallar Ülkesi Kaos içinde

Cemal ARDIÇ

halktan. Bu duruma gelmesinde kendi rollerini hatırlamak bile istemiyorlar. Tek tek düşen her sosyalist kale onları biraz daha rahatlattı. Küçük dev ülkede yaşananlar hepimizi üzüyor ama biz nedenlerini biliyoruz.

Bir zamanların çetin cevizi

Arnavat'ın ilk ulus kahramanı İskender Bey'dir. Bayrağının sembolü de bir Kartal'dır. Sosyalist dönemde de hep buna saygı gösterildi. Arnavatlar için kartal özgürlüktür. İtalyanlar ülkeyi işgal ettiklerinde Arnavatlık halkı bağımsızlık mücadelesine başlamakta gecikmedi. İrili ufaklı bir çok örgüt kuruldu. Komintern, bu örgütleri birleşme çağrısı yaptı. Bali Kompart dışındaki tüm örgütler AKP içinde birleştiler. Genel Sekreterliğine de Enver Hoca seçildi. İşgalci güçlere karşı başlatılan partizan savaş başarıyla sonuçlandı. Enver Hoca başkanlığında ekonomik ve sosyal alanda önemli öncelikler hedef olarak saptandı. Büyük Demir Çelik Fabrikaları ve daha başka pek çok sanayi kuruluşu inşa edildi. Tarım yeniden organize edildi. Dağlara varana kadar her karışık toprakı Arnavat insanının kullanıma açıldı. O dönemlerde ülkeyi ziyaret edenler inşa sonrasındaki değişim çehresinden övgüyle söz ediyorlardı. Enver Hoca yönetiminde Arnavatlık bağımsızlık çizgisinden asla taviz vermedi. Birleşmiş Milletlerde emperyalist devletlere karşı direnen eden ülkelerden biri oldu. Ülke kalkınması kendi kaynaklarıyla sağlandı. AEP, ideolojik ve siyasal çizgisini kararlılıkla sürdürdü, sosyalist yolda önemli mesafeler katettiler. Bu dönemde ülkeyi savunmasına büyük önem verildi. 7'den 70'e kadar her Arnavat'ın silahlı idi. Buna rağmen 20 yıl boyunca ülkede kriminal tek olay gerçekleşmedi. Hukuk halkın denetimindeydi. Devlet Başkanı dahil herkes yıldı bir kez tarımda ya da başka bir iş yerinde çalışmak zorundaydı. Ordu da rütbe takmak yasaktı. Subaylar konumlarından rahatsız olmaları bile buna katlanmak zorundaydılar. Belki ülke geriydi ama bu geriliği bütün halk eşit bir şekilde bölüşüyordu. Mütevazı, huzurlu bir yaşam vardı. Bu ülkeyi ziyaret eden tarihçi Mete Tuncay dönüşünde şunları yazmıştı: "Bu ülke geri ama insanca bir yaşam var. Bizim ülkede dahil kapitalist ülkelerde kendimi orospu gibi hissediyorum." Bu açıklama Arnavatlık'ı anlatmak için yeterlidir sanırım. Enver Hoca'nın ölümünden sonra yerine Ramiz Alia seçildi. Alia, bir süre Enver Hoca'nın çizgisini izledikten sonra, ekonomik ve siyasal alanda reformlara yöneldi. AEP 9. planumunda bir takım kararlar alındı. Bu kararlar belkide bir dönemin sonu ve bu gün cereyan eden olayların başlangıcı oldu.

Feliçita ve Lambada'nın yıktığı ülke

Reformların başladığı dönemde Türk ve Batı basını Arnavatlık'taki değişimi bu başlıkla anlatmışlardı. Avrupa'nın çetin cevizi Lambada'ya yenilmişti. Bu nasıl mümkün olabilirdi? Orduların nükleer silah tehditlerinin ekonomik ablukanın dize getiremediği kartalı iki müzik parçası nasıl dize getirmişti? Kültürün ve fikirlerin gücü bu kadar büyük müydü? Arnavatlık'ta işlerin iyi yürüdüğü sanıldığı dönemde her gün biraz daha büyüyen sorunlar vardı. Örneğin: siyasal tıkanmaları önleyebilecek tedbirler yoktu. Ülkenin tek partisi AEP'ti. Ve bu partideki her olumsuzluk ülkede her şeyin bozulması anlamına geliyordu. Reform kararları ülkede iyi gitmeyen işlerin yeniden düzenlenmesi için alınmıştı. Bunlarla ülke kalkınacak ve Arnavatlık gelişmiş ülkeler düzeyine çıkacaktı. Halkta bu zenginlikten payına düşeni alacaktı. Serbest rekabet ve teşebbüs özgürlüğü söylemi baş döndürmeye yetiyordu. Bunu fırsat bilen 'uyanıklar' köşe başlarında insan avına çıktılar. Halkın küçük tasarruflarını toplamaya başladılar. Para daha çok para getirecekti. Öyle ki hiç çalışmadan evinde oturarak zengin olunacaktı. Bu avcılıkta 2 milyon dolar toplandı. Hiç bir güvence yoktu. Zaten paranın tatlı sesi insana başka bir soru sordurmuyordu. Sonuçta bankerler paralarla kayboldular. Halk ortada kала kaldı. Öfkeliydi, isyan etti. Her şeyini kaybetmişti. Başlangıçta protestolarla yetindi, sonra devlet kurumlarına taşlı - sopalı saldırı; yetmedi silaha sarıldı. Hükümet karşı önlemler almakta gecikmedi. Sali Berişa kendi suçlarını örtmek için orduyu halkın üzerine sürüyor. Eski komünistler halkı sükunete davet etmekten başka bir şey yapmıyorlar. Ayaklanma siyasal önderlikten yoksun, kör bir şiddete dönüşmüş durumda.

Hal böyle olunca da beklenen amaca ulaşmak mümkün görünmüyor. Yani Kartallar ülkesi daha bir süre -belki de bu süre çok uzun olacak- kaos içinde yaşamaya devam edecek.

Arnavatlık'da banker depremi ve halkın isyanı

HABER MERKEZİ-

Arnavatlık bankerler skandalıyla başlayan olaylar genişleyerek ülkenin tümünü sardı. Protestolar silahlı halk isyanına dönüştü. Güvenliğin sağlanması için devlet başkanı Sali Berişa güvenlik güçlerine "vur emri" verdi. Arnavatlık İşçileri Bankası tarafından yapılan açıklamaya göre, yerel saatte Saat 20.00 iye 0.7.00 arasında sokaklara çıkma yasası ilan edildi. Fırın ve hastahane gibi istisnalar dışında çalışma saatleri 0.8.00 ile 15.00 belirlendi. Okul ve üniversitelerde eğitime ara verildi. 4'ten fazla kişinin bir araya gelmesi yasaklandı. Basına sansür getirildi. Gazetelerde yayınlanacak tüm haberler devlet başkanına bağlı savunma konseyi tarafından onaylanması gerekiyor. Ülkeye yabancı gazeteci

girişi yasaklandı. İçerdekilerin ülkeyi terk etmeleri istendi. Yabancı televizyonların ülke dışına yayın yapması engelleniyor. Güvenlik güçleri kendine taş ve benzeri şeyler atanları her hangi bir uyan yapmaksızın ateş edebilecekler.

Kimlik kontrolü sırasında bir direnişle karşılaşmaları halinde ilkın uyarı ateşi açacaklar, sonra da direk hedefe ateş edebilecekler. Bütün bu sert önlemlere rağmen Arnavatlık'ta olaylar dinmiyor. Hatta genişleyerek ülkenin tümüne yayılmış görünüyor. Ülkenin güneyinde Saranda kenti merkezi yönetime karşı özerk yerel yönetim komisyonu kurdu. Silahlarını teslim etmemekte direnen isyancılarla ordunun çatışmaya girmesinin an meselesi olduğu bildiriliyor. Bu arada Genel Kurmay Başkanı

General Şeme Kosova görevden alınarak yerine General Adem Kopani getirildi. Rilina Demokratik gazetesinde yer alan bir haberde ülkenin güneyindeki olaylardan sorumlu askerler hakkında soruşturma açılacağı bildirildi.

Arnavat askerleri taşıyan çok sayıda kamyonun mevzilendiği Saranda'nın 10 km doğusundaki Styari köyünde isyancılarla askerler arasında çatışma çıktı. Bölgeden verilen bilgilere göre Saranda'daki sivil halkın yerel direnişçilere katılmak için çatışma bölgesine akın ettikleri anlaşıyor.

Saranda'da direnişçilerin orduya ait bir tankı ele geçirdikleri ileri sürülüyor. Arnavatlık Dışişleri Bakanı Tritana Shehu yaptığı açıklamada Vlora kentinin tamamen kontrolden çıktığını

ve kentte çıkan çatışmalarda 2 kişinin vurularak öldüğünü ve birçok kişinin de yaralandığını belirtti. Vlora ve Saranda kentlerini denetimleri altlarında tutan isyancıların teslim olmakta kararlı oldukları bildirildi. Vlora'da büyük bir kaos yaşanıyor ve askeri depolardan yamalanayan mayınlar kentin etrafına yerleştiriliyor. Kent adeta bir mayın tarlasına dönüşmüş olduğu belirtiliyor.

Devlet Sali Berişa muhalefetin koalisyon hükümeti kurma teklifini reddetti. Berişa, Olaylardan Sosyalist Partiyi sorumlu tuttu. İktidarda ki Demokrat parti sözcüsü Alban Bala sosyalist Partinin isyan edenleri henüz kinamadığını hatırlatarak isyandan bu partiyi suçladı.

Partiya Kurdî Çima Pêwîst e

Siddîk BOZARSLAN

E v çend meh in kuu di Rojnameya Rojê û Nû Rojê de pîrsa pêwîstiya partiya Kurdî ya legal li Tirkîyê, têt mînaqeskerin. Li ser vê pîrsê nivîseke min di jimareyan 24, 25 û 26 a Rojê de û 1, 2 yê Nû Rojê de bi Tirkî derketin. Di vê nivîsê de min bi xetên qalind pêwîstiya partiyek Kurdî li Tirkîyê anîbû zimên. Li vir ez dê di çarçoweyê meqaleyek de bi taybetî di warê nasnameyê de pêwîstiya partiya Kurdî wek pêşniyar binim zimên.

Ji pêvajoya 1989'an virde potansiya Kurdî di warê xebatên partiyên legal de xwe daye nîşandan. Merhaleya ku nûha em tê de ne, sê partiyên Kurdan -HADEP, DBP, DKP- bi nasnameya Tirkî hene û li gor bir û baweriyên xwe karên xwe dirneşînin. Lê qasî ku ez tedişîbîşim, Platforma Yekîtiya Demokratîk a Kurdî (PYDK) ku nû ava bûye û di xwezayê bi nasnameya Kurdî partiyekê nû damezrîne, ev dê bibe destpêka pêvajoyeke nû. Di çarçoweya nasnameya partiye de dê ferqiyetên esasî di navbeyna vî partiyê û partiyên din de ku navên wan li jor hat nîşankirin, hebe. Lê ta nûha di rûpelên Nûrojê de di vî warê de ji aliye platformê ve tişteke zela nehatîye nivîsandin. Dibe ku platformê tevdi xwe tewa nekiribe û sedemên wan ên heqîyê hebin da ku çima ta nûha çarçoweya xwe zela nekirine. Bo vê yekê ez dê li ser nasnameyê dîtînen xwe bi kurtî pêşkêş bikim.

Wek ji nav jî têt xuyakirinê,

dema nasnameya vî partiye bi Kurdî be; pêwîst e bername û destûra wê jî li gor wê bêt tije kirin. Berî her tiştî divê bername û destûra vî partiye bi Kurdî bin û li gor rewşa neteweyê Kurd ku tê de diji, bi awayê zela li realist bêt nivîsandin. Wêk naverok, temsîlkirina li Meclîsa Tirk û hatina ser hukûm jibo Tirkîyeyê neke amanc. Ew divê di çarçoweya naskirin û xwe îfadekirina neteweyê kurd de, lê li dervayê Meclîsa Tirk jibo neteweyê Kurd xwe bike alternatîfê kirdayetê. Li gor vî prensîba esasî, jibo naskirin û meşrûkirina neteweyê Kurd, çî têkevin nav nasnameyê neteweyek, divê wan tiştan bîne zimên û bi vî awayî bername û destûra xwe amade bikin. Ji mafên xwendina dibistanan bigrin ta radyo, televizyon, îdarekirina herêmên Kurdistanê, gelek nuxte hene ku hemû di nav nasnameya neteweyê Kurd de divê xwe îfade bikin.

Bi taybetî Komitêyên karger û birêvebir ên vî platformê, baş xwe zela û amade bikin de dema bi awayê gelemperî dest bi vî xebatê bikin; di vî agahdariyên çapemenî di serî de her tiştî xwe tenî bi Kurdî bikin. Ger gotin li ciyê xwe be, divê bi Kurdî bifikirin, bi-nivîsin, bipeyivin, politîka bikin. Yanê her tiştî wan divê bi Kurdî be. Bi awayêke din divê ev platform -ger sibê bibe parti- ewil di nav qadîrên xwe yê pêşve û du re jî di nav endamên xwe de kampanya zîmanê Kurdî vekin û wê roj bi roj tîxin jîyanê. Ger weha nebe, dê rûmeta nasnameya neteweyê me bi qedîrbîndî nikaribe derkeve holê. Lewra divê gotin û kirînen me, hev bigrin; di nav-

Di rûpelên Nûrojê de kesên ku li hemberî partiya Kurdî derdikevin angore mercan musait nabînin; xwe dispîrînen zagonên (qanûnên) dewleta Tirk. Ev nêrîn bi her awayî şaş e. Ger mirov li gor qanûnan xebata legal û demokrasiyê bimeşîne wê nikariba di partiyên heyî jî bixebite.

beyna wan de nakokîti çênebin. Li vir ez dixwazim pîrsa nasnameyan piçek wekim.

Wek têt zanîn dewleta Hindistanê di 15'yê Tebaxa 1947'an de giha serxwebûna xwe. Beriya serxwebûnê Hindistan di bin bandrola Îngilîzan de bû. Li dijî kolonyalizma Îngilîstanê têkoşîna Gandhî pîrî balkêş e. Ez dixwazim van gotînen Gandhî li vî deriyê bikim. Gandhî digot: "Divê em bac (vērgu7 nedin Îngilîzan. Divê em leşgeriyê jî Îngilîzan re nekin. Divê em kinçîn ku li karxaneyên (febrîqên) Îngilîzan çêdibin li xwe nekin. Divê em nerin dibistanên Îngilîzan. Divê em zîmanê Îngilîzan bikar neyînin..." Di çarçoweya van dîtînen de Mega Wî ya dirêj a xwey, pîrî bi nav û deng e û bûye malê dîroka. Gandhî, jibo ku gelê Hindistanê xweya Îngilîzan nestînin, ji başûr ta bakûr seranserê Hindistanê bi meşgeriya. Dîrok, Gandhî rûspî nîşan dide û kirînen Îngilîzan rûş dîke. Lê Gandhî, li ser pîrsa nasnameya neteweyê xwe baş zela bûn û dizanîbû her mesaj û sloganên xwe jibo çî davêje holê û çawa diparêze. Belam Gandhî, hîsê welatparêziyê baş dihesiband û jibo hişyarbûna Hindîyan çî di dest dîhat dikir û di vî rê de bi ser ket.

Li Bakûrê Kurdistanê gelê me jî hemû mafên xwe yê demokratîk û neteweyî bîpar e. Ji

ber vê yekê ye ku jibo rizgarîya gel, gelek partiyên siyasî bi îlegal dixebitin. Belam şertên xebatên legal jibo serxwebûna Kurdistanê û azadiya gelê Kurd mimkun nebûye. Lê di roja îroyîn de potansiya welatparêz a gelê Kurd dikare bi nasnameya neteweyî politîka bike û her weha partiyekê Kurdî damezrîne. Belam têkoşîna legal li dijî sazûmana kolonyalist a li Tirkîyê, beşeke xebatê yê serxwebûn û azadiya gelê me ye. Di vî têkoşînê de jî pîrî bi zelaî bedêlên mezin hewce ye. Her çiqas bi nasnameya Kurdî nebe jî pêvajoya HEP-DEP-HADEP li ortê ye. Ta nûha jî sedî zêdetir endamên van partiyên jî aliye kolonyalistan ve bi hovîtiyêke nedîtî hatin kuştin. Teda û zilma dewleta dagirker bi her awayên hov hîn ji berdawan e. Van kirînen qîrêj, bê guman jî siyaseta înkarkirina gelan û avakirina yek neteweyê yek dewlet a Tirk peyda bûye.

Di derbarê van dîtînen Gandhî de ez îcar dixwazim werim ser nasnameya Kurdî. Wêk têt zanîn, li welatên ku pîrsên netewî tunebin; pîrsên nasnameyên netewî jî tîne ne. Pêwîst e ku ez bêjim, her mirov xwedîyê hin nasnameyan e. Wêk numûnê; jineka bi mîr, xwedî zarok, xwenda û xwedî karek (wêk mamosta, dixtor, mihendîs) be; ev jin bi nasna-

mayên jin, dayik, zewicandî, xwenda û xwedî meslek têt naskirin. Eynê tişt jibo zilaman jî raste. Jibo zilaman jî nasnameyên mîr, bav, xwenda/angonewxwenda, xwedî kar/ango bîkar têtî binavkirin... Jibo zarok û cûwanan jî weha mirov dikare wan bi nasnameyan bi nav bike. Wêk qîz-kur, keç û xort. Li vir baş xuya dibe ku her insan dikare bibe xwedanê çend nasnameyan û li gor van nasnameyan jî aliye civatê ve têt naskirin û hesibandin. Di civatên weha azad û demokratîk de nasnameya netewî dikare girîng nebe. Her wêk Îngilîz, Fransîz, Rus an Hindî. Lê li welatên bîndest û kole, her wêk Kurdistanê; nasnameya neteweyî dikeve pêşiya nasnameyên mirovan. Belam neteweyê Kurd jî aliye kolonyalistan ve têt înkarkirin û qedexekirin. Zîman, kultur, dîrok, edebîyat; hemû heyîyên neteweyê Kurd jî aliye dewletên dagirker ve hatîye qedexekirin. Ji ber van sedeman e ku Kurd wêk neteweyekê bîndest û kole divê bi nasnameya xwe politîka bikin û têkoşîna xwe bi rêxistinî bidomînin. Bi vî awayî dikarin jî bin tesîrên kolonyalistan derkevin û hîsên xwe yê neteweyî bi nasnameya xwe ve derxînin pêş. Lewra numûneya Gandhî jibo neteweyê Kurd jî pîrî balkêş e. Ez bi xwe partiya legal a bi nasnameya Kurdî li Tirkîyeyê di vî çarçoweyê de dinêrim û şîrove dikim. Divê em qebûl bikin ku Kurdan di warê serxwebûn û azadiyê de bi sedalsan şer kirine, bi sedhezâr û milyonan şehîd dane. Lê di warê xwedî derketin li nasnameya xwe ya neteweyî de pîrî qels bûne û xwe zela nekî-

rine, hîsên xwe yê neteweyî baş dermexistine holê. Lewra gelek ronakbîr û siyasetmedarên Kurd qîmetê nedane zîmanê Kurdî. Xweşa me nêre jî di-jimin ne tenê welatê me dagir-tîye; her weha hîs û mejûyên me jî xistiye nav çar dîwaran û hepis kirîye. Lewra pîrî girîng e ku Kurd, di têkoşîna xwe ya legal de jî divê bi nasnameyên xwe siyasat bikin û di warî fikrî de xwe jî tesîra kolonyalizmê rizgar bikin. Ta Kurd neyên vî merhaleyê, dê nikaribin pîrî navbeyna xwe û kolonyalistan xirab bikin. Îro tengasî û sergêjiya herî mezin jibo siyaseta Kurd, bi ya min ev nuxta ye. Lewra di vî nuxteyê de Kurd baş nikarin xwe bi raya cîhanê jî bidin qebûlkirin.

Ez dixwazim bi nuxteyêke din meqala xwe dawî binim. Di rûpelên Nûrojê de kesên ku li hemberî partiya Kurdî derdikevin angore mercan musait nabînin; xwe dispîrînen zagonên (qanûnên) dewleta Tirk. Ev nêrîn bi her awayî şaş e. Ger mirov li gor qanûnan xebata legal û demokrasiyê bimeşîne, wê nikariba di partiyên heyî ku min navên wan li jor gotibûn de jî bixebite, belam dewlet wan jî digire û berpîrsiyarên wan ceza dike, wêk Xetîp Dicle û Leyla Zana. Lê ya girîng ew e ku zore bide qanûnan û qedexeyên wan nasneke. Hewce nîne ye ku ez bêjim, qanûnên wan jibo me ne meşrû ne.

Bi dawîna nîvîsa xwe ve ez jî Platformê re serkeftî dixwazim û jî dil can piştigirîya wan dikim.

SHP

(Sosyal Demokrat Halkçı Parti) üyesi Kürt kökenli 7 milletvekilinin Paris'teki Kültür Konferansına katılmaları ve bu 7 milletvekilinin SHP üyeliğinden atılmasıyla, Kürtlerin legal alanda kendine ayrı kanal açması, ayrı oluşumlara gitmesi sorunu gündeme geldi. Paris Kürt konferansı ve SHP'nin şoven tavrından sonra, HEP kuruldu. HEP kuruluşunda sonradan HEP, DEP, HADEP'te çoğunluk olan kesim kuruluş aşamasında HEP'te yer almadı. Bunlar HEP kurucu ve

HADEP (Halkın Demokrasi Partisi)

Lokman POLAT

çok önemli hatalar yapıldı, ama önemli kazanımlar da elde edildi. HEP'in Kürt ulusal davasına önemli katkılar da oldu.

HEP kapatıldıktan sonra DEP kuruldu. Farklı Kürt politik güçlerin hemen hemen tümü DEP içerisinde yer aldılar. DEP adeta bir cephesel parti görünümündeydi. Kürt milliyetçilerinden Kürt marksistlerine kadar her kesim DEP bünyesinde politik çalışmalarını sürdürüyordu.

DEP sürecinde DEP içerisinde yer alan farklı politik güçler arasında demokrasi anlayışından kaynaklanan siyasi örgütsel sorunlar baş gösterdi. DEP içerisinde iki politik güç arasındaki sorunlar kopuş noktasına geldi. DEP de devlet tarafından kapatıldıktan sonra, bu iki politik güç farklı yönelimlere girdiler. Bunlardan biri HADEP'in kuruluşunda yer alırken, diğeri DDP'nin kuruluşuna yöneldi. HADEP'in kuruluşunda DEP'teki birlik/ittifak güçlerinin tümü yer almadı. Ama farklı politik güçlerin çoğunluğu yer aldı.

HADEP bünyesinde aldığı bu farklı politik güçlerin ittifakını sürdürmedi. HADEP'teki çoğunluk kesimin anti-demokratik anlayışları, HADEP yöneticilerinin "HADEP'te farklı siyasi kimlik yok; herkes biryere olarak vardır" yaklaşımları HADEP içerisindeki farklı politik güçlerin ittifakını bozdu. Bu anlayış HA-DEP'teki iç ittifakı bozdu. HADEP'in cephesel parti görünümünü sildi. HADEP'teki farklı politik güçlerin HADEP'ten ayrılmasıyla HADEP belli bir siyasal akımın yörüngesine girdi. Bir "izdüşüm" partisi haline geldi.

HADEP'te yer alan Nûroj çevresi, Newroz çevresi ve Stêrka Rîzgari çevresi HADEP'ten -haklı gerekçeler ileri sürerek- ayrıldılar. Daha sonra, Stêrka Rîzgari "HADEP'e yönelik saldırılara karşı göğüs germe" maksadıyla tekrar HADEP'e geri döndü. Stêrka Rîzgari'nin bu tavır ve davranış bence yanlış. Salt saldırılara göğüslemek için bir politik yapı içerisinde yer alınmaz. Stêrka Rîzgari HA-DEP'e yönelik saldırılara göğüsleyeceğine, önce kendine yönelik saldırıları bir göğüslesin. Athen'de S.Rîzgari çevresine yönelik saldırıları kim yaptı, onları kim savundu, ortadadır. Bu saldırı karşısında Nûroj çevresinin gösterdiği hassasiyet, dayanışma ve destek de bilinmektedir.

Nûroj çevresi şimdi Kürt kimlikli parti kurma yönelimi içerisinde. Bence Stêrka Rîzgari çevresi bu çalışmalara katılmalı, ona güç vermelidir. Stêrka Rîzgari çevresi politikada silik bir konumdan çıkmalı, dinamik, radikal, bağımsızlıkçı güçlerin yanında yer alarak, onlarla birlikte yürüyerek, politikada aktif bir konuma gelmelidir. Rîzgari 1,2,3,5 perspektifiyle "Türkiyelilik" parti anlayışına prim verilemez.

HADEP'in en temel çıkması "Türkiye Partisiyiz" söyledir. Ama HADEP'in durduğu yer, kök saldığı alan başka bir coğrafyadır, başka bir kimliktir. HEP'in kuruluşunda karşı duranlar, sonradan herkesten çok legal parti işine sarıldılar. Bugün Kürt kimlikli legal bir partiyi savunmayanlar, yarın herkesten çok bunu savunabilirler.

Günümüzün politik koşulları ve illegallite (III)

Sait AYDOĞMUŞ

İllegalitenin gizi, bazen de mücadeleden, mücadelenin getirdiği risklerden, yaşam biçiminden kaçışın bir kılıf olarak kullanılır. Bu taktirde illegallite, pasifizmin, kadroların devrimci ruh ve enerjilerinin köreltilmesinin, kısacası tasfiyeciliğin bir aracı haline gelir. Böylece bir anlayışın somut örneğini, PKK'den önce, aynı adla kurulan Kürdistan İşçi Partisi'nin (ki, daha sonra ad değiştirmişti) yönetim pratiğinden izlemek mümkün.

Konuya, anlatacağım pratiğin aktörlerinden biri olduğu için, katledilişinin 13. yılında

saygıyla andığım, ulusumuzun yüğit devrimci evladı, Necmettin Büyükkaya'yı anmakla başlamak istiyorum.

1970'li yılların ilk yarısında Kürdistan İşçi Partisi'nin Merkez Komitesi olarak Adana'da toplanmıştı. Bu, benim katıldığım 2. veya 3. toplantıydı. MK'de, Genel Sekreterlik dahil, henüz hiç bir görev bölümü yapılmamıştı. Daha önceki toplantılarda, N. Büyükkaya, partinin işlerliğe kavuşabilmesi, çalışmalarının etkinleşmesi, belli alanlarda uzmanlıkların sağlanabilmesi ve böylece daha rasyonel bir kadro politikasının izlenebilmesi gibi gerekçelerle görev bölümünün acilen yapılmasını hep önermişti. Buna

karşılık, o zamanlar filili daha sonra da resmi olarak genel sekreter olan arkadaşımız, daha o aşamada bir görev bölümünün gereksizliğini savunmuş; Necmettin'e "daha beş kişilik örgüt iken, her üye bir paye dağıtılan Irak Kürdlerine özenmek" kabilinden bir eleştiriyönelmişti. Bu eleştiriyi, Iraklı Kürt örgütleri özellikle YNK ile ilişkilerde, partimizin çıkarını yeterince düşünmediğine inandığımız Necmettin'in anılan önerisinin, her defasında reddi için bizi iknaaya yetmişti.

Toplantıyı fiilen genel sekreter gibi davranan/görülen arkadaşımız açtı. Söz sırası Necmettin'e geldiğinde, cebinden birkaç sayfalık elyazılı bir me-

tin çıkararak okumaya başladı. Metin, bazı sorunların yanı sıra, görev bölümünün yapılması gerektiğini de tekrar dile getiriyordu. Necmettin, metni okumayı bitirdiğinde, toplantı başkanı arkadaşımız, bu metni buradadır mı, yoksa Siverek'te mi (Necmettin toplantıya Siverek'ten gelmişti) hazırladığını sordu. Necmettin bir bölümünü Siverek'te, bir bölümünü de Adana'da hazırladığını belirtti. Toplantı başkanı arkadaşımız, "Necmettin'i Genel Sekreterliğe atayayım veya O'na başka bir paye verip bu işten kurtaralım, aksi halde Necmettin, görev bölümü talebini hep tekrarlayarak hem kulaaklarımızı patlatarak hem de böylece belgeleri hazırlayıp taşıyarak, Parti'mizin başına büyük belalar açılmasına neden olacak" türünden alaylı bir girişten sonra, bu tür belgelerin taşınıp korunmasını illegallite ile bağdaşmadığını, bir daha bu tür belgeler hazırlayıp taşınmaması yolunda uyarı yaptı. Hatırladığım kadanyla bu uyarıyı, Necmettin haric, tümümüz haklı bulduk. Bu yolda bir karar alıp almadığımızı hatırlamıyorum; ama ondan sonra illegallite gereği (!) hiçbir yazılı belge bulundurmamaya özel önem verdik.

Parti adını sır gibi sakladık. Kamuoyu nezdinde "Devrimci Demokratlar" adını kullandık. Devrimci Demokratik Kültür Derneği (DDKD) adı altında bir gençlik derneğinin kurulmasını önyak olduk. Ardından toplumsal yaşamın belibaşlı diğer alanlarında adlarının başında "Devrimci Demokrat" kavramı olan legal örgütlenmeler oluşturduk. Bu oluşum ve kuruluşlar, kuruluşlardaki gelişmeler, kendi amaç ve konularının sınırlarına yaklaşıp kaçtığı sorunlar ve tikanmalar başgöstermeye başladı. Legallitede yaratılmış bulunan bu muazzam potansiye, illegallitedeki Parti tarafından, yönlendirilip siyasal alana kanalizasyonu ve yönetilmeyi gerektiriyordu ve bekliyordu. Ancak Parti, bu yetenekte ve cesaretle değil; kendisini buna göre kurmamış, organize etmemişti.

Bir müddet sonra, gerek bu konular ve gerekse de Celal TALABANİ yönetimindeki YNK ile ilişkiler meselesi yüzünden Necmettin'le yollarımız ayrıldı. Hemen sonra da, yukarıda belirttiğim tikanıklığı yarattığı bulunum ortamında, çok önemli bazı kadrolarımız da Parti'yi terk ettiler.

Parti olarak, yazılı hiçbir belge veya kararımızın olmasının emniyeti (!) ve rehabeti içine gömdük ki, 12 Eylül Darbesi kapıyı çaldı.

Darbe öncesinde veya sonrasında yakalanan ve daha çok demokratik kitle örgütlerinde çalışan alt düzeydeki arkadaşlarımız, tüm baskı ve işkencelere rağmen, DDKD ve diğer legal kuruluşlarımızın üyeliği ve sempatanlığı dışında hiçbir şeyi kabullememişlerdi. Çok iyi korunan sınırlı sayıdaki tüzük ve programımızla 5-6 sayı PÊŞENG dışında hiçbir belgemiz yoktu. Bu nedenle Cuntacılar, bazı duyum ve kuşku-ların olmasına rağmen, Partimizin varlığı ile ilgili hiçbir bilgi ve kanıt sağlayamadı. Bu durumun yüksek moralini yansıtan hapisteki arkadaşlarımız, kendi aralarında, sorgulamaların, "DDKD'nin altında ne var" şeklindeki klasik ve değişmez sorunu aly alıyor; Genel Merkez Bürosu'nun altındaki eczane kastedilerek "eczane var" deyini diye şakaşıyorlardı. Bu arkadaşlarımızın mahkemelerde siyasal savunma yapma talebini, parti yönetimi olarak red etmiştik. 12 Eylül'le beraber, daha önce kullandığımız legal ismi de değiştirmiş-tik. Gizli kalmak, adeta amaç olmuştu bizim için; her şeyimiz buna göre ayarlanıyordu.

Sömürgeciler varoldukça kaçışın sonu yoktu. Bu nedenle bütün bunlar yetmedi; nihayetinde, daha sonra Parti Genel Sekreteri olarak seçtiğimiz anılan toplantının başkanı gidip teslim oldu; ideolojik pişmanlık gösterdi, örgütümüzle ilgili geniş bilgiler verdi. Özellikle Parti'nin yönetim kadrolarında yoğun bir çözülme başladı. Bu, Parti'mizde büyük bir çöküntüye neden oldu. Partimiz bö-

lünmüştü. Ortada hiçbir yazılı belge ve karar olmadığı için Merkez Komitesi'nin kaç kişiden ve kimlerden oluştuğu ile ilgili konu spekülasyona açıldı ve bu sayede Parti'nin tüzel kişiliğini temsil konusunda içinden çıkılmaz tatsız bir polemik ve kavga yaşamıştık.

Şüphesiz, belirtilen türden bir illegallite pratiğini ölüme koyup uygularken, tümümüzün niyet ve amacı aynı değildi. Kimilerimiz, deneyimsizliğimiz nedeniyle illegalliteyi yanlış kavramıştık; kimilerimiz ise ne yaptığımızın farkındaydık. Ancak bu niyet farklılığı, "kismet"imizin bir ölçüde ve belli bir yere kadar aynı olmasını engellemeydi. Bunun, Partimize ve Kürt politik hareketine vereceği zarar önleyemedi.

Bu arada, Necmettin ise, daha sonra kendisiyle ilgili bazı kitaplarda da yayımlandığı gibi, belli bir politik aktivite içinde, raporlar ve mektuplarla haşır-neşir yaşadı ve en önemlisi bunları özenle saklayıp koruyarak, devrimci bir politik yaşamın gerektirdiği riskleri almaktan kaçmadı. Bu anlayışın, onun bilinen devrimci yöntemi ve karakterini önemli oranda olumlu etkilediğini, mücadelecili ruhunu hep besleyip gelişmesinin yanı sıra, politik mmücadeleyi de geliştirdiğine kuşku yok.

Sonuç olarak, illegallite ve silaha kendi başına devrimci bir anlam yüklemek veya bunları her koşulda olumsuzlamak doğru siyasal bir anlayış ve tutum değil. Sorun, sömürü ve tahakküme karşı mücadele eden, sömürü ve baskıcıların, politik tutumlarına bağlı olarak, gerektiğinde bu araçları seçip uygulamakta tereddüt göstermemek ve fakat bunların bir araç olduğunu ve amaca uygunluk içinde, dikkatlice kullanılması gerektiğini hiçbir zaman gözden kaçırmamaktır.

ILAN PYSK

Partiya Yekîtiya Sosyalîst a Kurdistanê
Partiya Jubîyayîna Sosyalîst a Kurdistanî

NEWROZ 1997

PROGRAM

PYSK Temsilcisi
Arnke Dietert-Scheuer
Bündnis 90/Die Grünen Milletvekili Helmut Oberdiek
Ulusallararası Af Örgütü, Almanya
Prof. dr. G. WieBner
Göttingen Üniversitesi

NÜZAN
SERDAR
QANÎWER
KOMA NÎŞTÎMAN (Folklor)

CÛDÎ FEQE
SALAĖ KIKÎ
ARÎ
TÎYATRO

21.03.1997
17.00 h
Delmehalle / BREMEN
An den Graften 1, 27753 Delmenhorst

BREMEN/ALMANYA

Elim trafik kazası
sonucunda yaşamını yitiren
arkadaşımız M.Şakir
Göğüncü'yü anarken, ailesine
ve dostlarına
başaşlığı diliyoruz.

NûRoj Gazetesi Çalışanları

8 MART

● 8 Mart'ın anlamı ve gerçekleştirilen etkinlikleri salt 8 Mart'la sınırlı tutmak doğru bir davranış mıdır? Değilse neler yapılabilir?

Jujin Kürt Kadın Dergisi

○ Amerika'nın Şikago kentinde fabrikada çalışan kadınların iş koşullarının düzeltilmesi için yaptıkları eylem, 8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Günü olarak tarihe mal oldu. Ancak o günden bugüne kadınların içinde bulunduğu toplumsal eşitsizlik nedeni ile Dünya Kadınlar Günü olarak tarihte yerini aldı. 8 Mart'ın ilk çıkışı fabrikada da olsa cinsiyet ayrımlarına karşı eşit muamele görme savaşımının bir sonucudur. Dünya ülkelerinden ve Kürt köyünden, Kürt kadınlarının bugün içinde bulunduğu savaş koşullarının yarattığı tahribatların sesini dünya kadınlarının sesine katmak.

Dünyadaki kadınların içinde bulunduğu ayrımcılığa ve eşitsizliğe bir güne sigdırarak sınırlamak elbetteki yeterli değil. Ancak sahip olma anlamında, bugünün içeriğine uygun olarak gündeme girmesi gerekir ve bu zorunludur. Bu günlerde gündeme giren kadın sorununu toplumun her alt birimine taşıyacak zeminleri oluşturmak için bütün sivil kurum ve kuruluşları, tek tek kadınların bunu bir görev bilinciyle yaratmaları gerekir.

○ Bütün varolan kadın örgütlerinin ve kurumların ve bunların dışında kalan kadınlara ulaşmak için ortak paydada, biraraya gelip uzun vadeli programlar yapmaları ve örgütlenmeleri gerekir.

○ Evet, olanaklıdır. Ancak Türkiye'de bağımsız kadın gruplarının tarihinin yeni olması nedeniyle varolan bütün kadın gruplarının öncelikle kendi içlerinde yapılanmalarını tamamlamaları gerekir. Ve bundan sonra politik düşüncelerini kadın örgütlenmesinden ayrı tutarak, biraraya gelip ittifak oluşturabilirler. Ki, bu kadın örgütlenmesinde bir adım teşkil eder.

○ Öncelikle, Kürt kadınların politik düşüncelerini kadın mücadelesinden ayrı tutarak, ulusal ezilmişliklerini ka-

dın paydasıyla birleştirip varolan politik mücadelelerde yerlerine almaları gerekir. Cinsel ayrımcılıktan kaynaklanan kadın mücadelesinde ulusal farklılığı koymadan bir yol izlemelidir. Yani erkek egemen bakış açısını bulundugu bütün yapılanmalarda, nereden gelirse gelsin, karşı çıkarak bugünden yarıya zemin oluşturmalıdır.

Roza

○ 8 Mart'ın anlamı nedir?

Kadınların yaklaşık 100 yıllık mücadelesi tarihi kendine ait bir gün yaratmıştır. Bu günde kendimize ait meselelerin tartışılıp, gündeme gelmesi ve kurtuluşumuz için mücadele etmenin gerektiğinin simgesel bir ifadesidir. Bu anlamda, 8 Mart gününün yoğun bir eylemlilik içinde geçmesi günün anlamı açısından gerekli ve doğaldır. Çünkü, 8 Mart etkinlikleri doğal olarak bu günde yapılacaktır. Ama, burada kast edilen kadın kurtuluş mücadelesinin 8 Mart'la sınırlı olup olmaması ise, tabii ki etkinlikler bir günle sınırlı tutulamaz. Zaten kadınlar kurtuluşları için mücadele ederken, kendileri için en uygun örgütlenmelerde kadınların aracılığıyla mücadelelerini verirler. Kimi kez geri çekilmeler yaşansa da sürekli ve sistemli, üstelik uzun erimli bir kurtuluş stratejisi izleneceği açıktır.

Toplumun tüm hücrelerine sinen cinsiyetçiliği bertaraf etmek başlı başına bir mücadele alanıdır ve tüm zaman dilimleri kapsar. Üstelik, biz Kürt kadınların yaşadığı cinsiyetçilik aynı zamanda ırkçılıkla bütünleşerek daha da katmerli bir hal almaktadır.

○ Kadınların kendi adlarına, kendileri için verdikleri mücadele kitlesel bir hal alırken gelişir doğal olarak. Kadın kurtuluşu politik bir sorundur ve kendine has yol-yöntemlerle mücadele ederken, kadınların tek başına

kurtuluşunun olamayacağını ve "kurtuluş" görüntüsünün de yanılgıdan ibaret olduğunu, sorunun bir sistem sorunu olduğunu ileri sürer. Birbirinden soyutlanmış mekanlarda, ailenin dar ortamından kamusal alana çıkmaları demek zaten mücadeleye çekmenin zeminini yaratır. Dayanışma içinde ve anti hiyerarşik, açık politika yapmak üzerine oturmuş bir politik hatla kadınların toplumsal sorunlarına sahip çıkmalarının önünü açmayı önemsiyoruz.

○ Üç kimliğimiz (cins, etnik ve sınıf) için verdiğimiz mücadeleyi önemli buluyor ve bunları eş zamanlı alanlar olarak görüyoruz. Hiçbirine diğerine göre öncelik vermeyi doğru bulmuyoruz. Bunlar yan yana duran kimlikler değil, iç içe giren ve birbirini sürekli etkileyen iktidar süreçleridir. Kadınlık ve erkeklik durumu denilen ve yeniden üretilen toplumsal cinsiyetlerimizin tümden değişim ve dönüşümünden yanayız.

Jiyan Kadın Kültürevi

○ Bugün bazı kadın grupları 8 Mart'ı "Dünya Emekçi Kadınlar Günü" olarak kutlarken, kimi kadın grupları ise "Dünya Kadınlar Günü" olarak kutluyor. Bu farklı isimlendirmeler kadınları çok farklı yerlere savurabiliyor. Biz bu ayrışmayı çok doğru bulmuyoruz. Biraz da suni bir ayırım. Her ne kadar tarihsel çıkışı itibarı ile 1857 yılında Newyork'taki direniş emekçi kadınlar tarafından başlatılsa da dünden bugüne 8 Mart kadınların örgütlülükleri için direniş, başkaldırı günü olarak sembolleşmiştir. Özgürlük teması üzerinden düşünürsek bugün hangi sınıftan olursa olsun hiç bir kadının özgürlüğünden bahsedemeyiz. Sadece göreceli bir özgürlükten bahsedebiliriz. Yani kadınlar ait ol-

dukları sınıfların erkeklerine göre hali ikinci cins konumundadırlar. Emekçi kadınların kurtuluşu daha acil ve yükü daha ağır diye sorunun ortasına sadece onu koymak tüm kadınlara yapılacak bir haksızlıktır. Bundan dolayı biz 8 Mart'ı kadınları özgürlükleri için başkaldırı günü olması noktasından anlam kazandırdığına inanıyoruz. Özellikle kurtuluşu giden yol olan örgütlenme bugün 8 Mart'ta daha da anlam kazanıyor. Bu bir nevi başlangıca denk düşen bir süreç olarak da düşünülebilir. Böyle düşündüğümüzde 8 Mart'taki etkinliklerle sınırlı görmüyoruz. Sınır değil bir başlangıç. Örneğin 8 Mart'taki miting kadınların örgütlenmesi için biraraya gelmelerini sağlayan bir etkinlik. Neler yapılabilir konusunda ise, yapılabilecekleri sadece pratik etkinlikler olarak sıralamak istersek çok şeyler söylenebilir. Ama bizler biraraya gelebilirsek -ki şu an bu çok önemli- etkinliklerimizin çok daha zenginleşebileceğine inanıyoruz. Önemli olan ayrışıklığımız değil, ortaklıklarımızla düşüncelerimizin etkileşmesini sağlayıp, ardından etkinliklerimizle güçlerimizi çoğaltabiliriz.

○ İstenilen düzeyde olmasa da bugün mevcut kadın örgütlenmelerde kadınların sayıları hiç de azımsanmayacak durumdur. Özellikle Kürt kadınlarının buca zulmü yaşarken, mücadelenin dışında kalmak gibi seçeneği yok. Bir şekilde farklı mücadele örgütlenmelerinde aktif veya pasif yer alıyor. Kürt kadını yaşadıklarından dolayı ister istemez kendini bu alanlarda buluyor. Tabii ki bununla tamamen kadınların hepsinin kadın gruplarında yer aldıkları söylemek istemiyorum. Hedeflenen kitleye ulaşmak için kullanılacak araçlar, yöntemler çok önemli şüphesiz. Önce kadınların kendi kurumlarını yaratmaları gerekir. Sanırım bu bir anlamda başarıdır. Kadın grupları kitlelerin değer yargılarına, psikolojisine hesaba katmalı buna göre görüş ve önerilerle kitlelere gitmelidir. Onların somut sorunları ertelemek yerine bu sorunları gündemde tutarak, bunların çözümlerine yönelik kampanyalar, etkinlikler düzenlenebilir. Kendilerini rahat hissedebilecekleri, kendilerini katabilecekleri çahşma

● Kürt kadınlarının üçlü - ulusal, sınıfsal, cinsel - baskıya karşı mücadelesindeki dengeleme nasıl olmalıdır?

yöntemleri de çok önemli. Örneğin hiyerarşik bir örgütlenme tarzını biz kendi çalışmalarımızda biraz da bu nedenden dolayı doğru bulmuyoruz. Yani hep birilerinin adına konuşmak değil, her kadının konuşmasını, deneyimlerini aktarmalarını sağlamakta önemli. Bu çekim merkezi olmayı kolaylaştırıcaktır sanırım. Ayrıca sorunuz aslında çok kapsamlı, söyleyeceklerimizi çok kısa formüle etmek zor.

○ Kürt kadınlarının bir çatı altında birleşmelerine büyük önem veriyoruz. Daha önce böyle bir birleşim yaşandı ama pek de başarılı olmadık doğrusu. Tabii bunu birden fazla nedeni vardı. Ama bugün genel olarak bütün Kadın gruplarında olumlu anlamda bir değişme görüyoruz. Bir nevi aynı süreçlerde bir değişimi (özellikle kadın bilinci ile tanışıklık) ayrı yerlerde de olsa hepimiz yaşıyoruz. Şimdi önemli olan ortak dili yakalayan biz Kürt kadınlarının birlikteliğinin zeminlerini oluşturabilmek. Biraraya gelmenin asgari koşulu şu veya bu ideolojik ve politik görüş değil, kadınların ortak sorunlarıdır. Farklı düşüncelerimiz noktasında hoşgörü gerekli sanırım. Hepimiz de sömürge bir ülkenin kadınlarıyız ve hepimiz geri değerleri, erkek egemenliğini çok boyutlu yaşıyoruz. Yani ortaklıklarımız çok.

○ Bu tür kadın örgütlerinin amaçları iki yönlü. Başkası kadınları kendi sorunları konusunda bilinçlendirmek ve örgütlemek. Bir diğeri ise, diğer toplumsal sorunlarla ilgili kadınların etkinliğini sağlamaktır. Koşullara göre ulusal ve toplumsal sorunlar ön plana çıkarılabilir. Bununla birlikte kadın sorununun cins temeline dayanarak sınıfsal ve ulusal yönleri de boyutlanan bir sorun olduğu gerçeğini gözardı etmemek gerekiyor. Bu tür örgütlenmelerin ana konusu kadın sorunudur. Yoksa ulusal ve sınıfsal söz konusu ise bunlar için kurulan partiler, meslek örgütleri zaten geçmişten beri var. Kısacası cins sorunu ana eksenine üzerine oturtulan özellikle ulusal ve sınıfsal boyutu ile yükselen bir örgütlenme tarzı dengeyi sağlayacaktır.

Kadın tarihinden kısa kesitler

Dünya kadınlarının yaşamından

- * 1789 Fransız burjuva devrimi sonucu İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi yayınlandı.
- * 1792 İlk İngiliz feministlerinden Mary Wollstonecraft "Kadın Haklarının Doğrulanması" adıyla yayınladığı kitabında kadınlık durumunun ilk belgesini oluşturdu.
- * 1792 Yeni Fransız Anayasası'ndaki değişiklik, "karşılıklı rıza ile boşanma" olanağı sağlayarak kadınların medeni haklarından birini verdi.
- * 1793 Fransa'da bir karamame ile tüm kadın klüpleri kapatıldı.
- * 1793 Yeni Fransız Anayasası'nda kadınlara oy hakkı verilmeyişlerini eleştiren ve "Madem ki kadına giyotine gitme hakkı veriliyor, neden kürsüye çıkma hakkı verilmiyor?" diyen Olimpe de Gouges giyotine gönderildi.
- * 1834 İngiltere'de işçi kadınlar Chartist İşçi Hareketi'ne destek verdi ve eyleme katıldı.
- * 1840 Londra'da kölelik aleyhine yapılan bir konferansa delege olarak giden Amerikalı kadınlar, kadın oldukları için toplantıya alınmadı.
- * 1848 ABD'de Seneca Falls'da toplanan bir grup Amerikalı kadın, dünyanın ilk feminist kongresini yaptılar ve bir "Bağımsızlık Bildirisi" yayınladılar.
- * 1848 Fransa'da "İşçi Komisyonu"na kadın delegeler de alındı.

Kürt kadınının yaşamından

- * 1891 yılında HAVZA AL-NAKHİB kadınlar için bir akşam okulu açmıştı. Kendi evini örgütlenme merkezi olarak kullanmış.
- * 4 Haziran 1919 yılında Kürt kadınları tarafından "Kürt Kadınları Teali Cemiyeti" kuruldu. Mevlüt okutarak açılışı yapılan derneğin amaçlarından en önemlileri; çeşitli nedenlerle İstanbul'a göç etmiş ailelere yardım, kimsesiz çocuklara ve yardıma muhtaç kadınlara olanaklar sağlamak, Kürt kadınlarının çağdaşlaşma ve yaşamlarında köklü reformlar gerçekleştirmekti.
- * 1925'te Irak kralıgccıca yapılan ilhaka karşı kurulan Milli Birlik Paktı'na kadınlar temsilci olarak katılmak istemiş fakat engellenmişler.
- * 1945'te Kadınlar Kerkük'te bir araya gelerek "Devrimci Kadınlar Derneği"ni kurdular.
- * 1946 yılında "Kürdistan Kadınlar Birliği" kuruldu.
- * 14 Mayıs 1974 tarihinde Leyla Qasım ve yine öğrenci bir kadın arkadaşıyla birlikte Baas Rejimi tarafından ilk idam edilen Kürt kadınları oldular.
- * 1978'de Merkezi Diyarbakır'da olmak üzere Devrimci Demokrat Kadınlar Derneği kuruldu.
- * 1990 yılında Zekiye Alkan Newroz Ateşini yükseltmek için kendisini yaktı.
- * 1991'de Leyla Zana ilk Kürt kadın parlamenterisi olarak Meclise girdi.
- * 1993 yılında Rahşan Demirel Kürt halkı üzerindeki baskıların protesto etmek için Newroz'da (İzmir'de) kendisini yaktı.

Türk kadının yaşamından

- * 1842'de Ebe kursları.
- * 1848'de Kız Rüştiyeleri;
- * 1863'te Kız Öğretmen Okulları kuruluyor.
- * 1869'da Kız çocuklarına öğrenim zorunluluğu getiriliyor.
- * 1888'de Muhadderet adıyla kadınlar için bir gazete çıkarılıyor.
- * 1898'de Emire Semiye Hanım ve arkadaşları Selanik'te Şevkat-i Nisvan Derneğini kurdu.
- * 1905'te İstanbul Kadırga'da Ebe Mektebi ve Doğumhanesi açıldı.
- * 1908'de İkinci Meşrutiyet ilan edilir ve bununla birlikte 24 kadın derneği kuruldu.
- * 1908'de Kadınlar, Meclis-i Mebusan'ın açılış görüşmelerini (kafes arkasından da olsa) dinleme talebinde bulunurlar.
- * 1908 Ağustos'u'nda Müslim ve Gayrimüslim kadınların katıldığı ilk kadın konulu toplantı Selanik'te yapıldı.
- * 1908 Nisvan'ı Osmaniye İmdad Cemiyeti, Fatma Aliye Hanım tarafından kuruldu.
- * 1908 Kadınlar için; Demet, Mehasin, Kadın (Selanik), Meharet (Selanik) vb. süreli yayınlar ard arda çıkmaya başladı.
- * 1909 Selanik'te Osmanlı Kadınları Şevkat Cemiyet-i Hayriyesi kuruldu.
- * 1910 İnas Darülfünun'u (kızlar üniversitesi) kuruldu.
- * 1917 Kadınlara ilk kez boşanma hakkı tanındı.
- * 1920 İstanbul Sultanahmet mitinginde Öğretmen Cemiyeti Başkan'ı Nakiye Hanım konuştu.
- * 1924 Kadınlar Birliği kuruldu.
- * 1926 yılında Medeni Kanun kabul edildi.
- * 1930 yılında kadınlara Belediye Meclislerinde seçme ve seçilme hakkı tanındı.
- * 1934 Kadınlar TBMM'ye seçme ve seçilme hakkı verildi.
- * 1935 Uluslararası Kadınlar Birliği İstanbul'da toplandı.

Çocuk gözüyle kadın

B. BİHTAR

Günümüzde kadın hakları, hatta kadınlar bile hiçe sayılıyor. Kadınlar okumak istediği, sinemaya gitmek istediği için eşlerinden ya da ailelerinden türlü baskılarla maruz kalıyorlar.

Oysa ki ben onlar gibi köle olmak istemiyorum. Sadece çamaşır, bulaşık yıkayan, yemek pişiren, kendini savunamayan, dili olmayan bir araç olmak istemiyorum. Çünkü iki cinsinde insan olduğuna inanıyorum.

Evlilik ilişkilerinin mantığında karşılıklı sorumluluklar vardır. Karşı cinsim görevlerini yerine getirdiği sürece kendi üzerime düşen sorumluluklarımı yerine getiririm. Fakat o görevlerini yerine getirmeyip benden her şeyleneni yerine getirmemi söylüyorsa, beni dövüyor, hakaret ediyorsa, en önemlisi benim insan olduğumu unutuyorsa tabii ki bu ilişkinin saygısı da sevgisi de bitmiş demektir. Zamanla atışmalar başlayıp, kavgalara, dayaklara kadar ilerliyorsa, bu ilişkinin iki taraf için de zararlı olacağını düşünüyorum. Hele bir de çocuk varsa tabii ki

cuğa ruhsal ve manevi yönden bir çok zarar olacaktır. Çocuk her gün gördüğü vahşetten etkilenecek, hırçın, kavgacı bir kişilik kazanacaktır. Ve sonunda elbette geleceğin erkek toplumunu yaratan bireyler olacaktır.

İkili ilişkilerde tabii ki kadın her zaman haklı değildir. Fakat erkekler kadınların hatalarına dayanamıyorlar bunun nedeni de bir türlü onların insan olduklarını belleklerine yerleştirememelerinden ileri geliyor.

Örneğin ilk okulu okuduğum Bayrampaşa'da sıra arkadaşım annesi evden dışarı çıkmaz, camdan bakamaz, köle gibi bir kadındı. Henüz çok genç olmasına rağmen dört çocuğu vardı ve upuzun etekler giyer gözleri gözükecek şekilde başını bağlardı.

Bir misafir geldiği zaman diğer odaya giderek yalnız başına otururdu. Kapı çaldığı zaman ne yapacağını şaşırdı. Korkudan eli ayağına dolardı. Küçük yaşta İstanbul'a gelmesine rağmen oturduğu semtin adını bile bilmiyordu. Oysaki o kadının gezip eğlenmeye, canı sıkılınca dışarı çıkmaya hakkı vardı, fakat kısıtlan-

mış, insan olduğu unutturulmaya çalışılmış. Birgün yine bu arkadaşımın babası okula gelmişti, bir gürlüti, bir gürlüti herkes şaşırmış bir şekilde onlara bakıyordu. Arkadaşımın babası avazı çıktığı kadar bağıırıyordu, benim kızım bir erkekle oturamaz diyordu. Birden bire benim kolumdan tutup çekti ve kızının yanına oturttu ve ısrarla kızının yanından kalkmamamı söylüyordu. Oysaki bağırıp, çağırıp kaldırdığı çocuk bir köşede ağlıyordu. Aslında çocuğun üzerinde yarattığı baskıyı düşünemiyordum. Değirmek istediğim bir başka konuda başlık parası; kızlarımızın hiç fikri alınmadan bir eşya gibi satılmaları hiçte doğru bir davranış değil çünkü herkes hayatı için önemli kararları kendisi verme hakkına sahiptir. Ömrünü, acıyı, tatlıyı, açlığı, tokluğu paylaşacağı insanı severek, sayarak seçmesi gerekir.

Benim anlatmak istediğim kadında, erkekte insandır ve kendi hayatını yaşamaya hakkı vardır. Kimse kimsenin kölesi değildir. Ve hiçbir şekilde bir eşya olarak görülme hakkı yoktur.

Onurlu bir Kürt kızı

M. MUTLU

1961'de Siverek'in Karakeçi köyünde dünyaya geldi. Çocukluk yıllarında Çukurova'nın kavurucu sıcaklığıyla tanıştı. Ancak ilkokulu bitirebildi. Yaşından önce olgunlaştı. Çalışma hayatı onu, böylelikle yakaladı.

1975'de tanıdım onu. İlk görüşte yitirmeye kazandı. Bir daha da süremedi. Bir Kürt kızını sevdim, aşkı onda tattım. Türk olmamın hiç bir anlamı yoktu. Benim için o herşeydi. Yaşantımız uzun hikaye. (Belki Ali Emmi bir gün yazar.) Kaçtık, evlendik, çocuk çocuğa karıştı. Ben henüz siyasetin s'isini bilmezken, o her fırsatta "eninde sonunda kendi ülkemizde, kendi devletimizi kuracağız" derdi. Güler geçer ve -farkında olmadan, yıllardır beynimizde şekillendirildiği biçimiyle- "allahın kroları, siz kim devlet kim" diye takıldım.

Evlerinde kendi dillerini konuşmaktan utanan komşuları azarlar, onlara saatlerce

kimliklerini, köklerini anlatır ve tavrılarından vazgeçirirdi. Sonunda ben de tanışım devrimcilerle. Artık omuz omuzaydık. Her türlü faaliyetin içerisine girer, hiç bir şeyden çekinmezdi. Henüz tam oturmamış kişiliğime rağmen, o benden çok ileriydi. Kararlı, vakar ve onurluydu.

İlk tutsaklığında benimle birlikte gözaltındaydı. Ve müthiş bir tavır sergiledi. Onu, orada daha çok sevdim. Çıktığımda yine omuz omuzaydık. 12 Eylül'ün karanlık günlerinde biz coşmuştuk. Yılgınlık göstermedi, her türlü zorluğa birlikte katlandı. Zaman zaman beni o moralize etti.

Uzun yıllar sürece ikincisi tutsaklığımın ilk dönemlerinde, içeride moral kaynağı oldu. Her türlü baskıya rağmen vazgeçmedi, mektuplarıyla bana ve arkadaşlarıma cesaret aşıladı. Son mektuplarının birinde aynen şunları yazmıştı; "Canım, seni çok seviyorum, senin için ölüme hazırım, sen neredeysen, ben de

oradayım. unutmaya senin arkadaşım."

1983'tü sonlarıydı, mektupları kesildi, sanki can damarına neşter atılmışlardı. Üç ay sonra öğrendim öldüğünü. 12 Eylül sonrasında dağların ilişkilerine rağmen, kendi benliğini kaybetmedi, yaşam ve geçim mücadelesine girişti. Toprakale'de yakaladı onu ölüm. Açlıklarını gidermek için doğaya basıyordu, doğa affetmedi, toplayıp yedikleri mantar zehirli çıktı. Kızım Newroz ve eşim Şemse kurtulamadı.

Niçin iyiler, vakar ve onurlu insanlar hep erken ölür.

Bazıları ölür, arkasında hiç bir şey bırakmaz ve unutulur giderler. Şemse öyle olmadı, hiç unutulmadı. Mücadelesiyle, tavrıyla, onurlu yaşadı ve öyle de öldü.

8 Mart'ta verebileceğim en iyi örneklerden birisini vermek istedim. Şemse'nin şahsında tüm şehit kadınlarımızı saygıyla anıyorum.

8 Mart tüm kadınlara kutlu olsun!

"Şemse ölünce iki kolu birden koptu sandı
bir devin ağzında
kalakaldı çurçurplak zemheri bir ayazda
yüreğine düşmüş buzdağıyla titremez hiç bir okyanus
gün oldu hüznünü götürdü tayfun
çilem çiçek açtı güneşin kıyısında
m. hazırladı dalgalarını yeni ufuklara"

(Ali BİÇER İnanc,
Aşk ve Düş)

Aramızdan ayrılışının 13. yılında seni
Newrozumuzu ve devrim şehidi tüm
kadınlarımızı saygı ve sevgiyle anıyoruz.

Kızın, oğlun, eşin, ailen ve yoldaşların

Şemse MUTLU (TOKMAK)
1961 - 1983

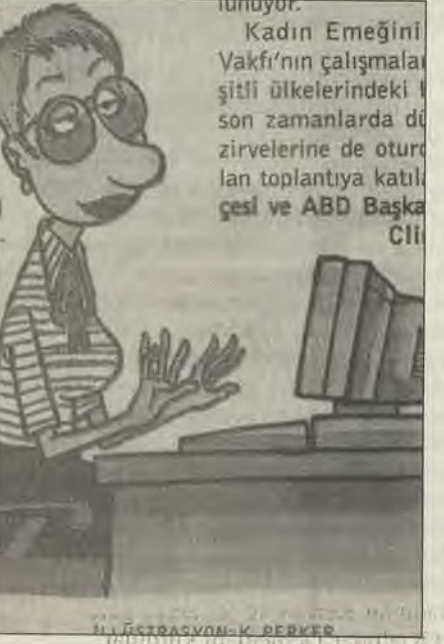
Kısa... Kısa...Kısa... Kadın şikayet etmiyor

Şiddetle maruz kalan kadınlar kocalarını şikayet etmek istemiyor, önemli bir bölümüye arada bir olmak koşuluyla dayığı hoş görüyor. 9 Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Adalet Yüksek Okulu Müdürü Prof. Dr. Bahri Öztürk'ün başkanlığında Hukuk Fakültesi Öğrencilerinin Türkiye genelinde 8.819 evli kadın üzerinde yaptığı araştırma ilginç sonuçlarla dolu. Araştırma, kadınların %32.68'inin kocalarının fiziksel şiddetine maruz kaldığını ortaya koyuyor. Araştırmaya katılan kadınların yalnızca %29.26'sı uygulanacak şiddet karşısında kocasını mahkemeye vereceklerini, %28.81'i bu tür olaylar aile içinde kalır diyerek kocalarını şikayet etmeyeceklerini belirtiyorlar. Kadınların %90.94'ü "kötü muameleye uğradıklarında sığınabilecekleri sosyal bir kurum" bulunmasını istiyor.

Kadının ağırlığı

Tansu Çiller'in malvarlığının soruşturması oylanırken, üçbin imza toplayan kadınlar, imzaları teslim edebilecekleri DYP Genel Başkan Yardımcısı arıyorlardı. Üçbin kadın DYP Genel İdare Kurulu'na gönderdikleri dilekçede "unutmayın ki gerçek Yüce Divan halktır. Önemli olan millet vicdanında aklanmayı hak etmektedir. Genel Başkan'ınız bu aklamayı hak etmemiş ve aklanmamıştır" diyorlardı. Ve DYP'lilerden "Genel Başkanlarına karşı şerefleri bir direniş başlatmalarını" istiyorlardı.

Kadına kredi

Kadın Emekğini Değerlendirme Vakfı, kentlerin varoşlarındaki yoksul kadınları iş gücü sahibi yapmak için "mikrokredi programı" uygulamasını önüne koydu. Kocasının, Pendik, Esenyurt, Güngören Belediye Başkanları'nın katkılarıyla kurulan "Kadın Odaları" yoksul ve eğitimsiz kadınlara ne tür işler yapmaları, nasıl para kazanmaları ve hesap tutmaları gerektiğini öğretiyor. İstanbul'da bir yıldan beri süren kredilendirme çalışmalarında kadınlardan gelen talebi esas aldığını bildiren vakıf, kişi başına 50 milyon liralık kredilendirme yaptığı gibi, gruplara da aynı oranı esas olarak toplu kredi verebiliyor. Bu tür çalışmalar dünya'nın çeşitli ülkelerinde gündeme girmiş durumda. ABD'de yapılan toplantıya katılan İspanya Kraliçesi ve ABD Başkanı'nın eşi Hillary Clinton, dünya çapında 100 milyon fakir kadına ulaşmaya çalışacak mikrokredi programı geliştirdiler. Program dünya bankası ve çeşitli sivil toplum kuruluşları tarafından da destek görüyor.

RP'den özel üniversite

Refah Partisi çizgisindeki Yuva Vakfı, lise mezunu kızlar için özel ilahiyat eğitimi veren bir okul açtı. Yıllık öğretim bedeli 150 milyon lirayı öğrencilerden 12 taksit olarak alacak. Yalnızca kadın öğretmenlerin vereceği okula başvuru için fazla ilgi nedeniyle sınav yapıldı. Sınavda başarılı olacak 20 öğrenci özel ilahiyat eğitimine başlayacak. Eğitim Arapça ve İngilizce olacak. Okulun amacı "diniyi iyi bilen aydın kadınlar yetiştirmek" olarak belirleniyor.

Uçan süpürge

Ankaralı kadınlar, kadın hareketine yeni bir boyut kazandırmak, varolan kadın örgütlerinin çalışmalarını birleştirmek için "Uçan Süpürge" adıyla Yıldız Ecevit, Prof. Dr. Ser-pil Üşür, Prof. Dr. Feride Acar ve Halime Güner gibi kadın hareketine yıllarını adanmışların öncülüğünde hareketlendi. Örgüt, kadınların günlük yaşam içindeki etkinliklerinin tümünü profesyonel hale getirmeyi amaçlıyor. Bunun uluslararası kadın dayanışması ile gerçekleştirileceğini ve kadın hareketinin Türkiye'deki birliğinin oluşmasıyla sağlanacağını savunuyor. Diğer kadın kuruluşlarından farklı olarak şirket statüsünde örgütlenen Ankaralı kadınlar, bunun nedeni-nin eşitlik için mücadele eden kadınları biraraya getirmek ve uçuş hızıyla gerçekleştirmek olarak açıklıyor. Süpürgesine binmiş, cadı gibi kahrkaha atan, ancak güzel yüzü bir bebeği kendilerine maskot olarak seçen süpürgeciler, süpürge-nin cadiyi çağırmasını istiyor. "Saçlarımızı süpürge olarak değil, süpürgeleri uçmak için kullanacağız" diyen örgüt yetkilileri, kadın hareketine gönül veren herkesten yardım beklediklerini altını özellikle çiziyorlar.

Her günümüz 8 Mart olsun!

Yeni bir "8 Mart Uluslararası Kadınlar Günü"nü kutluyoruz. Bugünün tarihçesi 1800'lere kadar dayanmaktadır. 1857'de Newyorklu terzi kadınların Amerika'da başlattıkları düşük ücretlerin artması ve ağır yaşam koşullarının düzeltilmesi direnişleri daha sonraları Avrupa'da kadınların oy kullanma hakkının kazanılması uğruna yürütülen mücadele eylemleri ile zenginleştirildi. Bu yolda kadınlar ağır bedeller ödedi. Fakat "8 Mart Uluslararası Kadınlar Günü"nü tam olarak ortaya çıkışı; Dünya Sosyalist Kadınları'nın 1910'da Kopenhag'da topladığı İkinci Konferans'ına borçludur. O dönem sosyalist hareketin öncülerinden olan Alman sosyalist kadın Klara Zetkin'in konferansa sunduğu uluslararası işçi kadınların haklı mücadelesi ile dayanışma amacıyla yılda bir günün kadınlar günü olması önerisi kabul edildi. Temmuz 1921'de Moskova'da toplanan İkinci Kadın Konferansı; kadınlar gününün 8 Martta kutlanmasını karar aldı ve o günden bu yana her yıl 8 Martta bu anlamlı günün kutlanması gelenek haline

geldi.

Uzun yıllar burjuva kadınları, 8 Martlara ilgi göstermedi. Fakat Birleşmiş Milletler'in 1975'te 8 Mart'ı tüm dünya kadınlarının günü ilan etmesinden beri burjuva kadınları da 8 Martlarla ilgilenmeye başladılar. Bunların amacı, 8 Mart'ın devrimci özünü boşalmaktır. 8 Mart'ın devrimci özüne layık bir biçimde mücadelesi verilerek burjuvazinin bu yönelimleri boşa çıkarılabilir ancak.

8 Mart Uluslararası Kadınlar Günü, bugün dünyanın dört bir yanında değişik biçimlerde kutlanarak daha bir zenginleştiriliyor. Çünkü kadınların dünya genelinde yürüttükleri haklı mücadeleleri, toplumsal bir sorundur. Toplumun yarısını oluşturan kadınlar, sınıfsal baskı ve sömürüye ek olarak cinsel baskı altında halâ yaşamaları sürdürüyorlar. Çifte baskı, altında bırakılan kadınların bu haklı mücadeleleri, erkek egemen toplum anlayışı devam ettiği sürece de sürdüreceği kuşkusuzdur.

Kürdistanlı kadınların sorunları ise daha da katmerlidir. Çünkü Kürt kadınları çifte baskılarla birlikte ulusal baskıyı da tüm

hücrelerinde hissediyorlar. Onlar, Kürt halkıyla birlikte kölelik zincirlerine vurulmuşlardır ve halen sömürgeci boyunduruğu kırabilmiş değillerdir. Bu yüzden 8 Mart'ın Kürt kadınları için taşıdığı anlam daha bir önem kazanıyor.

Yıllardır Kürdistan'da sürdürülen özel savaşın yolaçtığı tahribatlardan en fazla etkilenenler; kadınlar, çocuklar ve yaşlılardır. Sürdürülen kirli savaşta evi yakılıp yıkılarak göçe zorlanan eşini, çocuklarını kaybeden kadınlarımız; katmerli yaşam okulunda bizzat bilerek mücadeleye atıldı. Sömürgeci faşist zindanlarda onurlarını ayakta tutmaya çalışan siyasi tutsaklar haklı direnişlerini zindanların dış kapılarında, jandarma dipçikleri ve polis copu altında destekleyenlerin başını kadınlarımız çekti. Aynı kadınlarımız, Türkiyeli kadınlarla birlikte binlerce analarımız, bacılarımız; kaybolan binlerce çocuklarının failerinden hesap sormak amacıyla başlattıkları "Cumartesi Anneleri" eylemlerini uzun süre devam ettiriyorlar. Bu haklı mücadeleleri, Türkiye ve Kürdistan sınırlarını da aşarak uluslararası bir nitelik kazandı.

Elbetteki bu savaş koşullarında mücadeleye katılan kadınlarımızın sayısında böylece bir artış yaşanması, son derece sevindiricidir. Ama bu, kadınlarımızın gerçek kurtuluşu için tek başına yetmiyor. Çünkü bugün de kadın sorunundaki asıl görev; kadını toplumsal üretime katmak, onu evin köleciliğinden, mutfaktan ve çocuk odasının bunalıtı, aşağılayıcı, ebedi ve başka hiç birşeye yer bırakmayan baskısından kurtarmaktır. Ancak bu şekilde ticli baskı altında yaşamaya mahkum alan kadınlarımız, kurtuluş yoluna girebileceklerdir. Böylece bir perspektifin kadınlarımızı sunulması, her şeyden önce egemen konumda olan erkeklerin; erkek egemen anlayıştan kendilerini kurtarmaları ve kadınlarımızın daha fazla mücadeleye katılmaları için her yönden destek olmaları gerekmektedir. Bu sorunun öz olarak kavranması ve hayata geçirilmesi için, herşeyden önce herkes sorunu kendi ailesinden başlayarak hayata geçirmeye çalışmalıdır.

Bunun bilincinde olan partimiz PSYK, Birlik Kongresi'nde kabul ettiği programında bu sorunun

**PYSK Avrupa
Komitesi imzalı
bildiri fax
aracılığıyla
elimize ulaştı.
Olduğu gibi
yayınliyoruz.**

önemini öz ve sağlıklı olarak yerleştirdi. Bunun için kadınların kendi özel sorunlarının çözümünü amaçlayan Bağımsız Demokratik Kadın Örgütlenmesinin yaratılması için kendine düşen görev ve sorumluluklarını yapmaya çalışacaklardır. Kadınlar bu mücadeleye katılmadan, kurtuluşun sağlanamayacağı gibi kadınların da kurtuluşları mümkün değildir. Bu yüzden kadınlarımızda asıl sorunları olan ve bir yönüyle de erkeklerin sorunu olan bu soruna sağlıklı bir perspektifle bakmaları ve mücadeleyi bu ekseninde yükseltmeleri gerekmektedir. Bu bazda bir kez daha kutlanmakta olan "8 Mart Uluslararası Kadınlar Günü"nü kutluyor ve kadınlarımızla en içten dayanışma içinde olduğumuzu belirtmek istiyoruz. Bu bağlamda 8 Mart'ı Kürdistan halkının ulusal bağımsızlık ve özgürlük mücadelesiyle birleştirmek şiarıyla ileri diyoruz.

8 Mart 1997

**Partiya Yekitiya
Sosyalist a Kurdistanê
(PSYK)
Avrupa Komitesi**

Adımız kadın bizim... düşleri kırılan bir zamanda bir çocuğun gülüşüne çıkma arzusu. Geç kalınmış zamanlarda zamansız bir yağmurdan ıslanmak değil elbette. Hayatı sökeriz dışımız-tırnağımızla. Bütün Martlar kendince bir umudu yeşertir... dağıtır iklimini derin sessizliklere... ki bilir ki sonu tufandır gırtlaklı sıklıklı suskunlukların. Üç bin yıllık türküsüdür Fıratın kıyısında gizler biriktirir kimi zaman ölümün. Kaç bin yıldır birikir yüreğimizde evliya sabrı. Öfke değil bizimki, ertelenmiş bir hayatın yeni hesaplaşması. Demiştik ya adımız kadın bizim, amacımız düşleri kırılan bir zamanda bir gülüşün adresine çıkma arzusu.

Evrensel içerikli sevdalar üzerine 1

Nur YILMAZ

14 Şubat dünya sevgililer gününün ardından sevdaya, aşka ilişkin yepyeni ve belki uç denilebilecek, farklı yorumlarla, sorgulamalarla yer vermek yararlı olabilir sanırım.

Sevdayı ön plana çıkaran, yaşamın önkoşulu şeklinde kabul eden, hatta aşka aşık diyebileceğimiz insanlar bile artık sevgiyi sorgulamaya yönele-biliyor, reddetmek ölçileri çerçevesinde. Kimi insanlar aşk için anlık ortaya çıkan heyecan dalgası diyor. Bu doğru olabilir mi? Eğer bunu doğal olarak değerlendirirsek, aşk basit bir ölçüye dayanan, evrensel niteliklerden uzak, anlık bir durum anlamına gelecektir. Bu anlık yaşanan heyecan dalgasını; cinsel birliktelik anı kapsamında düşünürsek olursak, yoğun bir paylaşımın doruklarına yükselme noktasında yaşanan doyumusuzlukla bütünleşen tatmin duygusu çerçevesinde bir ölçüde de olsa birleş-tirebiliriz. Ancak, aşkın bütünlüğüne göre yalnızca cinsellik anı belirleyici olmayacağına burda da bir eksiklik söz konusu olacaktır. Öyle insanlar var ki, sevdayı tüm güzel yanlarıyla bütünlüklü biçimde yaşayan ve buna bağlı olarak da evrensel bir yaşam çizgisinde yürüten özellikler taşıyor. Bu tip insanlar sevgi adına ölümlü, tüm acı-ları, problemleri göze ala-

biliyor ve yaşamlarının anlamı üst düzeye böylelikle yükseliyor.

Aşkın anlamını sorgulamak, adını koymak, cinsellik altında yaşanan doyumusuzlukla bütünleşmiş doyum gibi çözümlenemeyen bir süreç. Belki de adını koyup, anlamını bulduğumuz anda noktayı basmamız gereken, bitip tükenen bir içerik taşıyor. Tüm yaşanan kişisel, toplumsal, evrensel sorunlara, problemlere rağmen sevgiye, aşka hep gülmüseyerek ulla yaklaşmaya yönelmek belki de sevdanın ta kendisi. Bunun sorgulamaya çalışıp, adını koymaya çalışmak, çözümsüzlüğün çözümüne ya da çözümün çözümsüzlüğüne ulaşmak, sevdanın anlamını veriyor. Yaşama dört elle sarılıp, hiç umutsuz-luğa, karamsarlığa kapılmadan tüm sıkıntılara, acılara inat dimdik ayakta kalabilmek ve aşka ilişkin sorgulamalardan hiç vazgeçmemek, sevdanın tadımlık lezzetini oluşturuyor belki de.

Adını vermek için çaba içerisine girmek, sevdanın evrenselliklerinden hiçbir şey eksilmiyor, bilakis artıyor, tüketelemeyecek bir anlamı ifade ediyor doğrudan doğruya. Bundan dolayı yaşamsal üretkenliğin devinim taşlarından olan evrensel içerikli sevdalar için son değerlendirme Ahmet Arif'ten geliyor:

"Aç kaldım, susuz kaldım
Terketmedi sevdan beni."

Sanatta Kadın

8 Mart'ta kim nerede ne yapıyor? Diyarbakır

Demokrasi Platformu, 8 Mart'ta düzenlediği etkinliklere "Kadın Gözüyle Kadın" fotoğraf sergisiyle başlayacak. Ardından Demirok Tesisleri'nde Panel, panelden önce slayt gösterimi de yapılacak. Panel'in 1. oturumunda "Kadın ve Cinsellik, Kadın ve Medya, Medeni Kanun, Evlilik Kurumu ve Kadın" konuları, 2. oturumda ise, "İslamiyette Kadın, Kadın-Sendika-Siyaset, Toplumsal Yapı içinde Kadın" konuları işlenecek. 10 Mart günü kapalı spor salonunda yapılacak şenlikle etkinlikler sona erecek.

HADEP Diyarbakır İl Kadın Komisyonu, 7 Mart günü saat 19.30'da bir şenlik düzenleyecek. 8 Mart'ta ise bağlar semtinde bir kermes düzenleyecek.

Gaziantep

Dünya Kadınlar Günü dolayısıyla Gaziantep Kadın Platformu panel düzenleyecek. 7 Mart'ta "Türkiye'de Kadının Durumu" konulu panel yapılacak. Panelde "Özel Alanda Kadın, Aşk ve Yaşam, Kadınlar Ne İstiyor, Kadın Haklarında Son Gelişmeler" başlıklı konular işlenecek.

Urfa

Şirin Tekeli, Zeynep Oral ve Nevval Sevindi'nin katılacağı bir panel düzenlenecek. Kadından ve Aileden Sorumlu Devlet Bakanı İşlay Saygın da Urfa'daki pan-ele katılacak.

İstanbul

8 Mart Kadın Platformu:

Abide-i Hürriyet Meydanında "kadınlar örgütlenelim" mitingi

Emekçi Kadınlar Platformu:

"Eşitlik, kardeşlik, özgürlük" mitingi.

HADEP:

Cezayirlerdeki kadınların ziyareti
Afiş asılması ve bildirilerin dağıtılması,
TV ve gazete köşe yazarlarının ziyareti
2 Mart'ta panel,
8 Mart'ta ortak miting,

DBP:

Partili kadınların afişleme ve bildiri dağıtımı,
Jıyan Kadın Kültür Evi'nde sohbet toplantısı
8 Mart'ta ortak miting.

İstanbul Kadın Kuruluşları Birliği, 3-13 Mart tarihleri arasında kutlayacağı "Türkiye Kadın Haftası" nedeniyle bir dizi etkinlik düzenledi. 46 Kadın kuruluşundan oluşan birlik tarafından düzenlenen etkinlikler hafta süresince gerçekleştirilecek; Öğretim Birliğinin yanı sıra "Uluslararası Hukukta Kadın, Türkiye'de Kadının Özgürleşme Mücadelesi, Tarikat ve Kadın, Cumhuriyet Dönemi ve Medeni Kanunda Kadın, Siyaset ve Kadın İlişkileri" konuları ele alınacak. Ayrıca hafta nedeniyle sergiler açılacak, şenlik ve tiyatro gösterileri yapılacaktır.

Adana

Adana Kadın Platformu:

8 Mart dünya emekçi kadınlar günü dolayısıyla 9 Mart'ta miting yapacak. Mitinge yaklaşık olarak 33 demokratik kitle örgütü ve partinin katılacak.

Adana kadın Platformu'nun 8 Mart etkinlikleri:

5 Mart'ta Panel,
7 Mart'ta Şölen,
8 Mart'ta Stand,
9 Mart'ta Miting

Mersin

8 Mart Kadın Platformu:

3 Mart basın açıklaması ve resim sergisi,
4 Mart televizyonda açık oturum,
5 Mart panel,
6 Mart tutsak, şehit, gerilla ailelerinin ziyareti,
7 Mart meşaleli yürüyüş,
8 Mart ortak miting ve alanda şenlik.

Wê rojê NEWROZ

I. CÛLEMÊRGÎ

Kulîkên Kurdistanê roja newrozê serê xwe li nav axa germ tînin der û rûyê rojê dibînin. Av wê rojê digêht gulîya daran, teyr û waş wê rojê germîya di zivirîn warê xwe yê havingehê, zozanan. Kêrî û banî wê rojê kirasê spî ser laşê xwe diavêjin, binevî wê rojê di bişkiyîn devê çema de. Bex û karikên sava wê rojê dibin mewanê heliza şîn. Bayê newrozê ye yê zîpên zarûka dizivirîn û mizgîniya biharê dide wan. Qulingên koçer wê rojê xîmê hêlinên xwe di avêjin, pezê kovî roja newrozê xwe dikêşe bilindahîya û azadiyê digêrî. Avên ber kevî-

ya wê rojê digihin nav rûbaran, birûsk newrozê vedigêşin, ewrên reş û tarî wê rojê belavdibin ber dengê wan. Belekahî wê rojê dikeve çîyayên Kurdistanê. Ararat wê rojê dest dide kar û barê xwe, sîpan roja newrozê serê xwe li nav mijê û moranê tîne der û silavê dide gerava WAN'ê. Şêrên cûdî wê rojê dikevin kemîna û xwîna xwe de digevîzin. Ew roje roja Mûnzûr kovandar, Erez dilbixem, Zê dîn, Dicle û Firat evîndar. Stêr wê rojê geş dibin û di çilvilin hindava deştê heran'ê, çîya yê Nemrûd de newrozê xweşe dîtina rojê, roj newrozê dikeve birca berana û berê xwe di-de havînê.

Newroze roja hev dîtina aşî û meşûqên Kurd. Ehmedê Xanî Mem û Zîne de: Go: Adete pêşîya zemanan Ew li hemî cî-yû mekanan Roja ku di bûye îd û newroz

Tazimê jibo dema lilefroz Ew her du celeb ku hev bînin Kufwêd-i xwe ew jibo bînin Têk çûne bi ma'reza meza-dê

Dildayê meqsed û miradê. Memo û Tacdîn wê rojê xwe xemilandin û çûne dev (cem) Zîne û Sîtiyê.

Îlla ku tene Memê û Tacdîn Wan dane xwe duxterane

tezyîn.

Şal û şapikên Botanî wê rojê tene berxwekirin, xence-rên debban newrozê de dîke-vin-ber şalên kermansahî, geriyên cemedaniya wê rojê xar dibin ser gulakên xurta. Dîl-ber newrozê de belbîya tîxin ber bîskên xelex, xizem wê rojê şor dibin ser lêvên zerî esmera, kemerên ziv wê rojê navtengên zirav tene alandin, lawên ser bi xêlî, keçên dest bi xene newrozê diçin geştê û seyranan. Canfîda û qelsemêr, mîrxas û revek, egîd û tîrso-nek, xwe firoş û xwudan bawerî, xafîn û welatparêz wê rojê tene naskirin.

Kralê Kurdên Gotî Zarmûk û gîrêgîrên wî (4335) (I.O. 2340) sala berîya niha li ser xêr û bereketa çandina salê, roja newrozê ji bo rûmeta xuda ê mezin Mardûx ra spasî kirin. Hukumdare kurdên Kasî yê herî nav û deng Cemîd 3891 sal berîya me newrozê de bajêrê Dewamendê gîheştê babilê û bi xeml û karve rûnişte ser kursîya dewletê. Babê 17 şehîdan Kawa yê hînav sotî wê rojê çû bo Dehakê xwînmêj dad jê xwest. Dema ku berbankê (bersing-önük) xwe yê heddadiyê yê kevil serê rimê alandî û stranên azadiyê digot û kolanên Nînova yê de pêşîya gelfî dimeşîya ew roj

ji careka din Newroz bû. Ferîdûn wê rojê şûrê xwe ji kalvanî kişand û tola bab û kalên xwe vekir û zindanan Nînova ê wê rojê serserê Dehakê zulmker de hilweşyan û wêran bûn. Gelek gelên rojhilata navîn wê rojê tama azadiyê sehkirin, bêhna serxwebûnê wê rojê hate difina (pozê) wan. Xanê Mukrî kela dimdim û birc a narînê bû wê rojê da avakirin.

Dengbêjên bahdînan newrozê kom dibin ser sulava Amêdî'yê. Şeqlava wê rojê dibit bûka herêma Soran. Cindiyên Botan wê rojê agir kirin rex Birca Belek, Şîmexê newrozê bersiv da Egîd û hevalên wî, Mihabatê Meydana Çarçira wê rojê ji feleka xafîn rojek borand. Bi hezaran şehîdên Helepçê çend rojan berîya newrozê ketin ser axa sar û cemedî. Sex Seid, Seyid Rîza û Qadî Mûhammed sexmerata agirê newrozê hatin darvekirin. Newrozê de birîndar bûn Wan û Sason, Dêrsim û Zilan. Keçên nû gîheştî ser kela Îzmir û Amedê wê rojê xwe avêtin nav agirî, xwa kirin kurban.

Wê rojê xweşe geryana çîya û gelyê Laleşê, Newroze Roja Gaziyê, Tolhildanê, Hewar û Meşê.

Ev helbeste diyariyamin ya

Newroz'a 95 ê.

NEWROZ

Hemî dinê cejn û ala Bo xwe ji wan wergirtin Berxwedan û serhildan ve Zulm û zordest êxistin.

Mesyana wan bû ronahî Hîşyarkir tev rojhilat. Ew pelên geş û gurya kesk Bo bindesta bo diyari, bo xelat.

Ew kevilê sor û zer Pê armûşî nexşandin. Nîşana rizgarîyê Serê rimê alandin.

Bone kom tev de mesyan Çêkirin peyman û soz. Xwîn rijandin wek rûbaran Paşra gîheştin newroz.

Zincîrên koleltiyê Pê çakuça qetandin Serê cellad, xwînmêja Pê gurza perçiqandin.

Agirê serxwebûne Ronh kirin neval û dol, Bin pêşengîya Kawa da Xweş vekirin keyne tol.

Em îro ji bendewarin Ji bo newrozeka din Da derbazin jîneka nû Bi serê xwe, bi serfirazi, azadi.

“Gidî lolo, gidî lolo, gidî lolo Bavê Seyro! Bavê Seyro tu yê çima naçî Diyarbekira şewitî gîlî nakî!

Tuyê çima naçî gazî mele û miftî nakî...” Bi vî awayî dest pê dikir wê sitranê! Ez nîzanim, baş nayê bîra min, hingê ez zarûk bûm. Belkî min ji Radyoya Erîwanê bihiştibû, belkî ji jî kasetek li ser teyibek kevin.

Tişte ku tê bîra min salên zarûktîya min bû.

Navê wê, hê di salên zarûktîya min de li hişê min hatibû nexwîskirin. Kulama Bavê Seyro, sitrana Gidî lolo tu car ji bîra min neçûbû.

Lê îcar ew deng! Ji wê roja ku min bihiştibû heta niha ji min re nas bû. Dî gel ku bi salan pejnêk ji vî sitranbêjê nehatibû û bi ser de bi salan min ew nebihiştibû, bawer bin li kuderê ez rastî vî dengî bihatama minê binasa.

Erê di cara pêşin de, di salên zarûktîya min a bi êş û şêrin de vî dengî li

kujekî dilê min ji xwe re cihekî bédeng, paqij û bêrî çêkiribû.

Gidî lolo, gidî lolo...

Ji wê kesa ku xwediyê vî dengê melûl û bedew bû re Eyşeşan digotin.

Eyşeşan efsaneyek zarûktîya min bû. Mixabin ku îro bi qasî zarûktîya min ji min dûr e. Wê ji bî kerîti û bi bêpejnî konê xwe rakir û çû.

Gidî lolo li dûrî ma Kesê ku li halê bavê Seyro bipirse, kesê ku berê xwe bide wê Diyarbekira şewitî û xopan nema. Mixabin nema kes li halê Bavê Seyro dipirse!

Em bi serhatîya Bavê Seyro hîn nebûn; lê Bavê Seyro di riyên Diyarbekira xopan û şewitendî de westiya.

Sitêrek din ji ezmanê welatê me xuricî, di şevêk reş û tarî de bi bêpejnî û bi bédengî ji ezmanan ket. Ne şivan ji xuricîna sitêrê re bûn şahid û ne ji kesî di ber wê sitêrê biyan û bexwedî de hêşîrek çavan rêt.

Ji halê me re gidî lolo Ji bédengîya me re gidî lolo Ji bêpejnîya me re gidî lolo Ji hêşîriya me re gidî lolo Ji bindestiya me re gidî lolo Ji xerîbiya me re gidî lolo Ji bêkesiya me re gidî lolo Ji bêkeysîya me re gidî lolo Ji xemsariya me re gidî lolo Ji dilhişkiya me re gidî lolo Ji bîrkoriya me re gidî lolo Ji evînkujîya me re gidî lolo

Ji kerîtiya me re gidî lolo Ji nezaniya me re gidî lolo!

Bavê Seyro ji mele û miftiyên Diyarbekira şewitî ji tiştêk bi dest nexist. Giliyê xwe bi xwe re bir, ne wî ji kesî re got û ne ji kesî ew bihişt.

Kesî ji me bi evîna Bavê Seyro, bi birîna Bavê Seyro nizanibû.

Hekîmê Loqman, ji wê êş û kula dilê bavê Seyro re nebû derman. Belkî ji dilê Bavê Seyro bi xencera xerîbiyê kul, bi jana dilîtiyê bende bû.

Tenê em dizanin ew yek ji me bû! Gidî lolo ji me xatir nexwest. Li warê xerîbiyê derket koça dawî. Bédeng, bi dîzi û bi kerî çû. Çimkî ew ji xemsariya me, ji dilsariya me, ji dilhişkî û dilkeviriya me xeyidibû.

Ji me sar bûbû.

Çimkî me bi kulîlkekê, bi gulekê, bi nêrgîzeke Kurdistanî ji dilê wê xweş û geş nekir. Di rêwîtiya wê ya dawî de ew verênêkir xêr û oxirê.

Em wusa xemsar, dilsar, dilhişk û dilkevîr bûn ku haya me ji barkirina wê çenebû.

Hema ew hesret bi min re ma; çimkî min soz dabû ku ezê wê efsanê bibînim çend peyvan ji devê wê binivîsim.

Gidî lolo!

De îcar gidî lolo bîkin, bawer bin Kurdino, wê kesa ku me hunda kir biçûk nebû.

Birkirinek ji barkirna sala 1976'ê

Avdel ELÎ

Dinya bihareka zûye. Sala 1976'ê, di wî çaxî ez gîştîbûm bihara heştê, yanî (8) sal ji jîna min borî bû. Di destpêka meha nîsanê da bû pîrî hîzr û xeyalên bi tîris ketibûn mejiyê min piştî kû min navê barkirînê bihiştî, her yekî me ji xwera di got:

Çi barkirin? Ji bo ku der? Guneha me çîye?

Lê ev pîrsiyar gîşk bû bersiv bûn û kes nikari çî rêyan bibetê. Di wî çaxî da ez zarok bûm û bi hîzr û bîra zarokînyê di gel xwe di axaftim û min di got:

- Dê başe ka ev zevî, agar, xanî, avahî û bîstan bo kêne? Ma tu nîzanî bo kêne? (Babê min yê rehmetî e-va he got ji minre)

- Na, bi xwedê babo ez nîzanim. - Bo (Ereban) e, Ereben berrîyê ên pîs û reş..!

Hîzr û xeyala xwe li serê min da û di dilekî da min ji xwera di got: Gelo, ne ku ne tenê bes barkirîn be. Belê carna ji dilê min kîfxweş dibû bo ku siwarî otomobîlê bim.

Wê salê me bo cara yekem bostanekî biçûk çandibû, ez û birayê xwe yê ji min bi çend salan mezintir, her-roj sibêdayê zû hêş dînya fênîk (hûn) û berî roja jîyanê çîrîskên xwe bêxe ser gund û bajarên Kurdistanê, di gel babê xwe diçoyîn nav wê zevîya biçûk mîna gundiyên din, bostanên xelkê li alê rojhilata gund bu, me derameteki kêm tede çandibû, lê li cem me gelek bu ji ber evê cara yekî bû me bîstan kiribû. Piştî wê renc û mandibûnê hemiyê, me berê xwe nexwar û ne dît, me ne zanî ka ew Ereben reş, gemar û pîs berhemê me xwar yan ji hişkîkirin.

- Sibê ne... dî sibê Trombêlên rijemêdê me ji veguhezin.

- Belê kurrê min rijêma mîrî dî gund yê veguhezin.

- Tû nabêjî min (bab) ew kûve bîrin?

- Bo gundekî li alê rojhilatê.

- Gelekî dîre?

- Belê kurrê min yê dîre, xelk dibêjin mirov li wir ji birçitîyê dimirin

- Bab bi xwedê em bar nakeyn û naçîn li vir?

- Xwezika, lê em neçeyn neçîn.

- Çima bab?

- Kurrê min bab û kalê me gotîne: Her teyrek bi reva xwe ya êkê rijem nahêle em li vir bin, ya din ger gundiya dema barkirin em li vira dê çî bikin û Ereben halê me nexweş dîkin.

Ez çum ser ban û min çavê xwe li gir û agar û nehal û keskatiya gund gêra, min li ewrên bihara, kesk û sorê dinêrî, ji xwera di go ev carna dawî ye ez dinêrime warê gund.

Çima dê gundên Kurda barken? Me çî kirye?

Guneha me çîye?

Erd berdewam bû li ser zivîrînê li dor xwe bo birina rojê. Ew roj çû... Ya din çû. Spêdaya roja sêyê bû, gundî zûka ji xewa şîrîn hişyar bûn. Tevda dil kovan û perîsanin, li pey sê se'eta ji derketina rojê hejmareka pîrî ji trombêlan hatin berîf gund ji bo veguhaztina malên Kurda. Her malekê loriyek ji rengê Bêtford çû ber dergehê wî, yek ji hat ber dergehê me şufêr jê peya bû. Erebe, ser û çav reşe, lawaze, me re got;

- Dê tiştên xwe barkin.

Kes ji me zîmanê Erebi nîzanê. Babê min çend peyîva bi kotekî dizane, di wî çaxî da em pîrî xemgîn û dil teng bibûn, bi hezar dilên nexweş navmaliya xwe me kir wê Bêtfordê. Di şunde şufêr ji mera got:

- Dê suwarbun.

Em suwar bûn. Tenê babê min ma û suwar nebû. Ji ber hînê tiştên me di gel karekî li wir mabûn. Evarîyekî dereng em gihîştin cihekê ku me dê dane xwambel hemû li ser lêva rubarekî nazik gunolekî sekinin. Hin me tiştên xwe bi temamî danay-

nîbu. Toz û hurre rabû, roj winda bû. Dinya tarî bû. Em avêtin wê çolê bî xanî û bî star û di wê tariyê da hiştin. Ji nişkava me dît avrên reş hate hundirê me. Roj bi carekî ava bû. Bû çîrk çîrka buruska, gîrî gîra ewra, tevîya baranê hat. Tevî hat ser serê me. Baran barî, gelek xweş barî, mîna guskî tekîr, gel baranê ji bahoz berdewame. Dengê grîyên zarokan çun ezmana. Em û tiştên weke ji avê terr bîn. Çav li me tarî bû. Bay kel û felên sivik birin. xudê, xudê... Evan zalima çî be serê me anî.

Demekî berî niv şev zalimek ji wî gundê nêzik hat cem me û got:

- Rabin da biçin mala me, hûn dê mirin ji serma.

Me tiştên xwe hêlan û em û di gel dî-sê malekên din di gel xwe birin mala xwe. Li mala wan sobe hat helkirin û çî ji mera danin. Ji ber westîyanê em zûka nivîstin. Dema bû spêda, isman sahîye û rojê tîroj-kêyan xwe berdayne ser xunava spîrdayan. Jînên male karê tîstê tîstê anî ji mera xwarin anî. Piştî gelek spas-yan li ser çakî û qenciya wan, me ew hêlan qesta tiştên xwe kirin. Piştî sê çar rojan babê min ji gehîşt me

û ji mera keprek çekir. Der dora mehekê em zivîrî gundê bab û kalan daku mala xwe bînin. Gava ku em nêzikî gund buyn, me dît gundê me pîrî Ereben, yê hatine ser maleka dirust û berhav, wê gavê dilê mi şewitî û agir berbû. Trombêl çû ber dergehê mala me, çavê me kete pî-rejîneka Erebe ya reş mîna tenya sê-lê û ruçîrmîsî ji mala me derket got:

- Ha... we çîdîvê?

- Ev mala me bû û em yê hatine mala xwe (babê min gotê.)

- (Pîrî Fehîş bî toreyî bersiva wî da): Çi ka? Eve mala meye? Nahêlim zilkekê jê biben...

Babê min jêra got: -Ser van kawdana hûn nahêlin ka ya xwe ji bibeyn. Ew kaya bi xuha enya hatîye kom kirin û cencer kirin?

-Xudê... yo ev çî zimane, ev çî mîre mîratîyê digêrîne... Lê bi zorî û dilkeserî me hinek ji kaya xwe anî.

Ji wî demî were ta wê gavê me ew gund ne dîteye. Dibe ta mîrînê ji em ne bînin, nexweşî, tengavê û perîşaniya wî serdemî tû cara li bîra me naçe.

Têbînî

Navê gundê ku mala me lê bû digotinê (Zelka), ew gund ji gundên êla (Gorana) ne, dikeve deşta navkurrê li alê rojhilata çîyayê Meqqlûbê, deşta Navkurrê Navdêre bi hatîna dexl û danî û cihekî barfîreh yê heye bo çandîne.

Lê pîrî hêf û mixabin ew gundê li sala 1976'ê di gel gundên: Çemêrê, Hincîrak, Gîrîgirî, Nêçeyî... hwd hatine valakirin û xelkê wê anîn komgeha (kelekçî) ji alê rijêma Bexda ya faşîst û paşverî.

XAÇEPIRS

Çeperast

1- Sala kû em tîdene... Ev dem. 2- Guwernîca Kurdistanê...Arvan.3-Ger an ji naye keç û jinan... Zamîra şahsiyet a sêyemîn. 4- (Î) bî dîvî dibê tîpek şalê daven dor ûstîyen xwe... vexwarînek pê serxweş dibin. 5- Dema (beravêj)... Namus, fedî... 6- (Î) bî dîvî dibê nivîsarê pirtuka "Dî dîroka Kurdistanê de Dêrsim" 7- Timora ku bîngehîna nexweşîya qanserê ye...Dengûbas a herî gîrîng û nêzik. 8- Dî Yekîtiya Emîratên Ereba de Welatek... Keder, kîl. 9- Remza frîdyom... Tîrkî rey. 10- Aj an ji nexweşîyek... kîfşa çuyîne... Notayêk. 11- Parlamentere Endamî yekemîn a Tîrkîye de vekîle Bîdlîse, Endamî û sazkarê Cemîyeta Azadiya Kurdistanê ê bû û tev Mîralay Xalîd Cîbrî tev despêkirina serhildana Şêx Seîd dara azadiye bi xwîn avda û ket nav refê şehîda.

Serejêr

1- Endamê Xoybun, berpirsîyarê fermander, zana û serokê serhildana Agirî. 2- Şêst dekiye... Di Mezopotamya kevn de medeniyetêk... 3- Dî Tîrkî de mastarê zêdetîyê... Lîstok û hunerê de ya yekemîn. 4- (A) bî serî dibê hacet... Xîrabwar. 5- (S) bî dawî dibê nakokîya jîyana mîrovayîyê. 6- (Ê) bî dawî dibê spor û listoka ser avê... Şêr, bîakîlî... Herema Dêrsimê çîya (beravîj). 7- Cîgirê bî... Ne kebulîkirin... Tîpekî pîrsyar. 8- Ne endîrek, dîrek... Dema cane merî deşe te gotin. 9- Gazîdayî... Fonksîyona tesîra tede. 10- Evîndar, hezîkîr... Seranserê axa Ermenî, Kurd û Asur li ser dijîya...

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1										
2										
3										
4										
5										
6										
7										
8										
9										
10										
11										

Bersiva hejmara borî

Çeperast

1-Fîrat... atoR. 2- Edîp... etu. 3- Red... Newroz. 4- Ha... oreA 5- elîn... kîmî. 6- Soba... Îs. 7-Garbis... Pa. 8- BAE... İkrâm. 9- No... Lom... srê. 10- Erd... Sadet. 11- Hîcran... Qat.

Serejêr

1- Ferheng... Neh. 2- Îdeal... Aborî. 3- rîP... İsrâ... CD. 4- Ap... Nobel... 5- No... Bî... osA. 6- deR... Asîman. 7- Wêk. 8- teraş... rseQ. 9- Oto... İsparta. 10- ruzîM... Amê.

ÇAĞRI/BANG

Banga meşên Newrozê ! Newroz yürüyüşlerine çağrı !

Komelên Civata Kurd li Almanyayê Cejna Gelê Kurd NEWROZê li Köln, Dortmund û Giessen'ê bi meşan pîrozdikin

Civata Kurd li Almanyayê Fedarasyonuna üye derneklerin düzenlediği meşaleli NEWROZ yürüyüş ve mitingine katıl!

Tarih / Dirok : 20 Adar (Mart) 1997

Saat / Seet : 19.00 h

Yer / Cih : BERLİNER PLATZ

Düzenleyen / Amedekar:

Civata Kurd Giessen

Tarih / Dirok : 20 Adar (Mart) 1997

Saat / Seet : 19.00 h

Yer / Cih :Reinoldikirche yanı/

DORTMUND

Düzenleyen / Amedekar:

Civata Kurd DORTMUND

Tarih / Dirok : 20 Adar (Mart) 1997

Saat / Seet : 18.30 h

Yer / Cih : HANS BÖCKER

PLATZ

Düzenleyen / Amedekar:

Civata Kurd KÖLN

Üç yıldır Laz dili üzerinde çalışan Cemal Bucaklışı'yla dilin yapısı ve problemleri üzerine konuştuk

Dil kendi doğal ortamında varolur

Nesimi ADAY

Birçok insan, Türkiye'nin kozmopolit bir ülke olduğunu söyler. Ama bu 'kozmpolit' sözcüğünün alt yapısını oluşturan etmenlerin ne olduğunu bilmez. Ayrıca bilse de (Hepsini olmasa da aydınları çoğunu bu genellemenin dışında tutuyorum.) bunun gereklerini yerine getirmeyi, başta alışkanlıklarını daha sonra da sosyal yapısını bu kozmopolitin varoluşuna göre dengelemek zorunda kalacaktır. Bu da pek kolay olmayacağından dolayı kişi alışkanlıklarından kolay kolay kurtulamaz ve kendisi (Ulusal kültürünün egemen olmasından dolayı yaşadığı rahatsızlık...) dışındakilerin haklarını ki teoride zaman zaman bunun yanlış olduğunu vurgulasa da farkında olarak veya olmayarak çiğner. Son yıllarda, "Kürt ve Türk halklarının kardeşliği" gibi sözler, sol söylemde egemen bir dil oluşturdur. Herhangi bir miting veya kitlesel toplantıda kullanılan ortak dil bu egemenliği söylemlerinde barındırmaya başladı. Bir zamanlar "Kürtler" sözcüğü geçen bir yazı ve söze tepki gösterenler bugün Kürtleri egemen söylem içinde görmeye başladılar başladılar. Türkler ve Kürtler bu söylemden memnundurlar. Memnun olmayanlar azınlıklardır. Bunun başında da Lazlar geliyor. Örneğin bir Laz öğrenci, üniversite de katıldığı bir eylemde, arkadaşlarının "Yaşasın Türk ve Kürt Halklarının Kardeşliği" gibi bir slogan atmalarından 'rahatsız' olduğunu belirtiyor. Lazların bu rahatsızlığı kendi içlerinde de devam etti ve çeşitli aktiviteler yaşandı. Derken kamuoyu Lazca şarkılar söyleyen Zuğuş Berepe grubu ve Oğni dergisiyle tanışmaya başladı. Tabii buarada daha başka oluşumlar ve hareketler de başlamıştı. Oğni dergisi yazarlarından Cemal Bucaklışı, Lazca bir sözlük çalışması yapmaya başlamış. Bucaklışı'nın çalışması halen devam ediyor. Kendisiyle Laz dili ve kültürü üzerine konuştuk.

● **Lazca üzerine yaptığınız çalışmadan bahseder misiniz?**

Cemil Bucaklışı: Ortaokuldan beri Lazların kökeni ve Lazca hakkında merakım vardı. Ama her şey tanımsızdı bu süreçte. Üniversiteye kadar bu böyle devam etti. Üniversite yıllarında yabancı dil öğrenmeye başlayınca, Lazcanın da kendi başına bir dil olduğu gerçeğini kavradım. Herhangi bir alfabeye ya da basılı materyal yoktu. Yazmak istediğim bir takım kelimeleri yazamıyordum.

● **Lazca biliyor musunuz?**

○ Bu konuda bireysel çalışmalar yapmaya başladım. Bu konuyu çevremde sürekli tartışmaya başladım. Ve bir gün elimi, beni çok heyecanlandıran Laz alfabesi geçti.

● **Alfabeyi nerede buldunuz? Kim basmıştı?**

○ 1984 yılında Fahri Lazoğlu diye bir Laz tarafından uluslararası transkripsiyon alfabesinden Lazcaya uyarlanmıştı. Ben ancak bu alfabeyi 1992 yılında edinebildim. Alfabeyi gördükten sonra kafamdaki sorular cevap bulmaya ve yeni sorular oluşmaya başladı. Bu süreçte kamuoyundan Laz Kültür Vakfı olarak adlandırılan bir grup Laz aydınlarını başlattığı bir süreç yaşandı. Ardından içinde yer aldığım Oğni dergisi süreci başlandı. Bu noktada Lazca sözlük düşüncesi belirli ve netleşti. Üç yıl kadar bir zamandır da üzerinde çalışıyorum.

● **Laz dilinin yazılmış bir grameri var mı?**

○ Türkiye'de yazılı herhangi bir çalışma yok. Ancak, Gürcistan'da olduğu söyleniyor. Ben bu konuda bir bilgi edineemedim. Yine 1963 yılında R. Anderson isimli bir Amerikalı, Teksas Üniversitesi'nde Laz dili ve grameri üzerine tez veriyor. Bu çalışma şu anda elimizde mevcut.

● **Sözlük ve gramer çalışmaları yaptığınızda ne tür zorluklarla karşılaşıyorsunuz?**

○ Bu konuda (sözlük çalışması) yazılmış hiç bir profesyonel çalışma olmadı. Dolayısıyla bir hayli zorlanıyorum. Çünkü Lazca'dan bir yüklem, fiil

içerisinde eylemin kimin için yaptığını, eylemin zamanı, yönü gibi durumlar aynı anda ifade edilebiliyor. Örneğin; Gizi'tan kelimesinin Türkçe bir anlamı var. Birinci anlamı; Ben senin için birine söylüyorum. İkinci anlamı; Seni birine şikayet ediyorum. Ama, fiil master olarak ele alındığında söylemek ve okumak anlamları geliyor. Tabii ki bu noktada üçüncü anlam olarak; ben senin için okuyorum da olabilir. İşte tüm bunları doğru bir şekilde ifade et-

mek, alan çalışması gerekiyor. Belki de en büyük zorluk Lazcanın farklı şiveleri arasında yukarıda bahsettiğimiz ifadelerin, farklı anlamlara gelmesidir. Ya da bu anlamları veren farklı kelimelerin, farklı ifade biçimleriyle ortaya çıkmasıdır. İşte en büyük zorluk, tüm bunları bir araya getirebilmekte ve dildeki anlamı doğru yakalayabilmektir. Bunu yapabilmek için eldeki kağıt kalem dolayışmak gerekiyor. -ki bu da deli olarak niteleneniz için uygun bir gerektir. Örneğin, köyde yaptığım sözlük tarama çalışmasında, önceleri bana tepki gösterirken daha sonra herkesin birseyler yazıp getirdiklerini gördüm. Bu noktada halkın bilingsizce de olsa kendi dilleri ve kültürlerine

karşı meraklı ve duyarlı oldukları sonucu ortaya çıkıyor. Çalışmanın en güzel yanı yeni bulduğunuz bir kelimeden yakaladığınız anlamların sizi Laz kültürünün derinliklerine taşınması ve kendisini yeniden keşfetmenizdir.

● **Yukarıda Laz dilinin şivelerinden bahsettiniz. Kaç şive var?**

○ Temelde Arhavi-Hopa

ağzlarının oluşturduğu doğu şivesi ve Pazar (Atina)-Ardeşen

ağzlarının oluşturduğu batı şivesi

“ö”, “ü”, “ı” sesleri Lazcada yok. Lazca da ayrıca x, k, p, z, 3, 3, ç, q gibi 8 farklı ses vardır ve bu harfler daktilo ve bilgisayarlar yok.

● **Bu sorunu nasıl çözmeyi düşünüyorsunuz?**

○ Bilgisayar teknolojisinin gelişmiş tekniklerini kullanarak, sorunu çözmeyi düşünüyorum.

● **Peki aksanları kullanmaktansa, bir İngilizce ya da Almanca'daki gibi iki harfi yan yana getirip (Örneğin;**

canın geleceğini tehlikeye düşürüyor.

● **Niçin?**

○ Her dilin oluştuğu ve en iyi ifade edildiği kendi doğal ortamı vardır. Lazca gibi korumasız ve yazıya geçirilmemiş bir dilin doğal ortamından uzaklaşması, konuşma gerekliliğini ortadan kaldırıyor.

● **Lazlar da Kürtler gibi dillerini konuşurken Türkçeyle karıştırıp, konuşuyorlar mı?**

○ Evet. Olmaz olurmu. Örneğin Lazca kelimenin kökü alınıyor, Türkçe ekler konuluyor, ya da tam tersi yapılıyor. Bir de cümle içinde bazı kelimeler Lazca, bazıları da Türkçe olarak kullanılıyor. Dolayısıyla anlaşılması zor garip bir dil ortaya çıkıyor.

● **Lazların anavatanı neresidir?**

○ Yaşadıkları bölgedir. Hiçbiri yerden bir yere gitmemişlerdir.

● **"Oğni" isimli bir dergi çıkarıyordunuz, neden yayına ara verdiniz?**

○ Aslında bir çok neden var ama, işin temeline maddi sorun yatıyor. Oğni o haliyle misyonunu tamamlamıştı. Elbette artık dünya göre çok ilerledik. Böyle zengin bir kültür varsa, bunun yaşatılması için mutlaka duyarlı insanlar çıkacaktır.

● **Lazca üzerinde, dolaylı ve dolaysız bir yasak var mı?**

○ Direk bir yasak yok. Ancak, ailelerin beyinlerinde çocuklarının öğrenim hakkında bu dil bilgileri halinde başı sağ olacaktı. Bu noktada bir korku var. Bu korku doğal bir yaşadı doğuyor.

● **Ben yine söyleşimize temel olan sözlük çalışmanıza dönerek istiyorum. Çalışmanız ne durumda, ne zaman yayınlayacaksınız?**

○ 3 yılda 10 bin kelime topladım. Bu tamamen halkın konuştuğu bir dildir. Ancak bütünü'nün %70'idir. Çağdaş anlamda ele alırsanız ihtiyaçlara cevap verebilecek zenginliğe sahiptir. Bu çalışma, kitap olarak yakın bir zamanda yayınlanacak.

(İSTANBUL)

Cemil Bucaklışı: 1970 Rize-Pazar doğumlu. Mühendis. Laz kültürü ile ilgili ilk yazılarını Oğni dergisinde yayınlamış. Oğni'nin yayın kurulunda yer almış. 3 yıldır Lazca sözlük üzerinde çalışıyor.

vesi olarak ikiye ayırabiliriz. Tabii ki bunların içinde ufak tefek ayrımlar mevcuttur. Ancak şiveler arası anlaşmada ciddi bir ayrım yoktur. Bu açıklamalar Türkiye'de yaşayan lazlar için geçerlidir.

● **Laz dilinin kökeni ve ait olduğu dil ailesi hakkında neler söylemek istersiniz?**

○ Lazca, Güney Kafkas (Kartvel) dil grubuna giriyor. Bu dil grubu içerisine Megrelce, Gürcüce ve Sıvanca da girer.

● **Lazuri alfabesi kaç harften oluşuyor, Latin alfabesiyle yazıldığına, harf olarak ne tür problemler (Örneğin; aksanlı harfler..) yaşıyor?**

○ Laz alfabesi 35 harften oluşuyor. Türkçede bulunan

"S" için "S" ile "H'nin birarada kullanılması gibi..), bu sesleri oluşturmak daha doğru bir çözüm değil mi?

○ Laz alfabesi üzerinde bugüne kadar herhangi bir tartışma yapılmadı. Bunun nedeni şimdiye kadar (edebi eser anlamında) ciddi bir çalışma yapılmadı. Bu nedenle de böyle bir sorun ortaya çıkmadı. Zaman ne gösterir bilimez.

● **Bugün ne kadar Laz ana dilini konuşup, yazabiliyor?**

○ Herhangi bir sayı vermek çok zor ve çok da önemli değil. Ancak 200-250 bin civarında olduğu tahmin ediliyor. Lazcanın yoğun olarak konuşulduğu yerler ise köylerdir. Ne yazık ki bu köylerde de ciddi bir göç dalgası yaşanmakta. Bu da Laz-

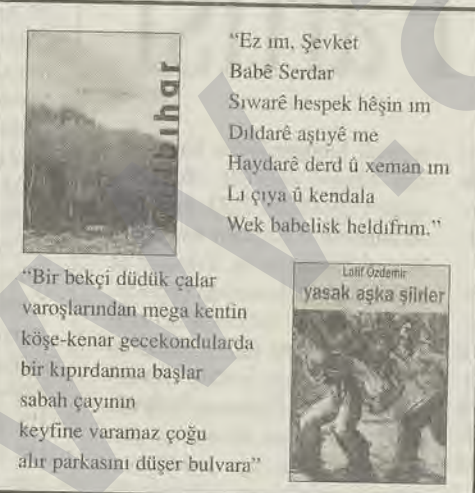
Şair Latif Özdemir'in iki yeni şiir kitabı çıktı

KÜLTÜR-SANAT-Yazdığı Kürtçe ve Türkçe şiirlerden tanıdığımız Latif Özdemir, iki yeni kitapla çıkıyor okur karşısına. Kitaplardan birinin adı "Yasak Aşka Şiirler." Bu kitapta Kürtçe şiirler Türkçe.

İkinci kitabın adı da "Gulbahar." Bu kitapta Kürtçe şiirler de (isminden de anlaşılıyor gibi) Kürtçe.

"Bana göre şiir duygu depremidir," diyor Özdemir. Şair sürekli depremler yaşıyor olmalı ki, otutup yasak aşka şiirler yazmış. Sevdalısın bir liman olarak betimlemiş; her fırtına sonrası demirlediği... Yenilgiyi kabullenmiyor. Ele güne karşı yenik düşmek 'utandırmıyor.' Bundan olmalı ki "ele güne yenik görünmeyelim/ne olur kolla beni" diyor.

Latif Özdemir'in Kürtçe şiirlerinde,

"Em im, Şevket Babê Serdar Sıwêrê hespek hêşin im Dildarê aşîyê me Haydarê derd û xeman im Li çiya û kenda Wek babelêkê heldûm."

"Bir bekiç düdük çalar Varoşlarından mega kentin köşe-kenar geçekondurlarda bir kıpırdanma başlar sabah çayının keyfine varamaz çoğu alıt parkasini düşer bulvara"

(Türkçelere oranla) daha güçlü bir söylem ve armoni var. Öyle sanıyorum ki Özdemir'in imge pınarı Kürtçeyle besleniyor. Dolayısıyla Kürtçe şiirlerin karakteri daha sağlam, daha emin adımlarla yürüyor duyguların patikalarında. Şair, Şevket Epözdemir (Tatvan'da kontrogerilla tarafından katledilmişti.) anısına yazdığı "Biranin" şiirinde, hüznün, sevginin ve direnişin haritasını çiziyor.

Latif Özdemir'in bu iki yeni (Kora Yay. 1997) kitabının dışında yayınlanan kitapları şunlar: "Dili Yasak Şiirler" (Koral Yay.1991), "Diljan" (Govend Yay. 1994) ve "Tarihin Şiircesi" (Kora Yay. 1997). Şairin ayrıca, Türk ve Dünya şairlerinden çevrilmiş bir şiir çevirisi ve iki öykü kitabı da yakında yayınlanacaktır.

Koma Amed'den yeni kaset: 'd e r g û ş'

Güçlü yorumları ve sesleriyle Kürt müziğinde önemli bir seviye yakalayan Koma Amed'in üçüncü kaseti "dergûş" çıktı. Kaset, bir 'Kürt Halk Müziği' yapımı.

Toplam 11 parça var. Okunan türkülerin tümü anonim. Çoğu Serhat yöresine ait. Kasetin yapımcılığını MKM (Mezopotamya Kültür Merkezi) üstlenmiş. Zaten Amed'de çalışmalarını MKM'de sürdüren bir grup.

(KÜLTÜR-SANAT)

Şair Evdılçilê Ximbişade üçüncü sefer qomaya girdi!

Bir süre önce yayınlanmış oldiki meşhûr şiir kitabı "Ax Ûla Kezeb" in, piyasaya çıktığı gibi tükennmesi karşısında şoq geçirip qomaya giren dünyaca tanınan Diyarbekirli şairlerimizden Evdılçilê Ximbişade, kitabın 50. basıya ulaşmış gendisine sölenince şoq geçirip tekrar qomaya girmişti. Bû sebah aniden qomadan çıkan Ximbişade'ye, kitabının yurt içinde sonra yurt dışında da rekor kırdığı u doqşan dile çewrıldı u ayricana dünyanın her tarafından gendisinyen tanışmax, röpörtaj yapmax, film tekليفinde bulunmax, kitabının telif heqlarını satın almak, televizyon proqramlarına çıxartmax için tanınmış yuz binlerce gişinin Diyarbekir'e geldiki sölenince, şoq geçirip üçüncü sefer qomaya girdi. Qaraborsaya düştü içi, Şair Ev-

dılçilê Ximbişade'nin kitabını bûlamiyan binlerce oxırımızın yoxin istegi uzerine "Ax Ûla Kezeb" kitabından behişi şiirleri aşaxıda yayınılyx:

Oy nini kezeb nini Qux doqıxa bôl bini Bini bôlmıxtan wazgêş Qafama düştü sini

Gidın dêm Xello'ya Sû vêrsin elloya Nenemın qaynanasi Sustenmiş gidi toya

Şofêre bax şofêre Pantori düştü yere Ûla walla meşfoldım Sahın bôre vêre vêre

Baxqalarda qara dût Ben qaşım sen beni tût Tûmisan topi getir Oynıyaxın qelhe-şû

Trên xetinde dîrdım Bıyxıxımı bîrdım Qonâdrımın qehrinden Ayaxıma daş irdım

Eşegimin semeri Paxırdandır kemeri Pıtê bahan baxıtxça Qelbm bûz gibi eri

Fisqaya'dan o yani Diele çayı dolani İfade bi pozili Pantorımın fermani

Bû sù nêreye axi Üstünden bûhar qaxi Piskalêçi Mişo'nın Pâşt axli bahan baxi

Parsek holo meşhûr oldi!

Girmi doqız seneden beridir dilencilix yapmaxta olan Parsek Holo, Xezteciler Cemiyetinde duzenlediki tarihi basın toplantısıynan, dilencilix mesleginden bıxtımı, bû yuzden de

meslegi bırxarax, dilencilix dönemine ait xatıralarını yazıp, kitaplaştırmaxa qarar vêrdixini aqxıladı.

Daha sonra xatıralarını yazıp kitabı doquştıren Parsek Holo'nun kitabı piyasaya çıxtıxi gibi tukendi u ardından basqı uzerine basqı yaparax ülislararası butun satış reqorlarını qırdı. Bû kitapnan birlikte aşırı derecede zenginleşip meşhûr olan Parsek Holo'da hêrslenen u hêrslene hêrslene qudurın Darbûqacı Keno, bi basın toplantısı duzenliyerax, "Ûla ma ben de darbûqacılıx dönemime ait xatıralarını yazıp kitabı doquştırdım, hama kimse alıp oxımadı. Ustune ustıx o kitap topımı attırdı benim. Bögune bögun melemekte darbûqaya yaparax çox büyük xızmetlerde bôlmış bi adamam. Bûna raxmen kimse benim qıymetimi bilmedi.

Bûndan bèle bô melemekte darbûqaya yaparsam anam arwadım u arwadım da anam olısn!" şeklinde jehrotik u qehrotik bi taxım laflar sarf et-tuxten sonra tasini, taraxını u uç yêum ûşaxını yanına alarax, darbûqaya aşırı derecede ihtıyacı olan Afrika'daki bi melemekte gëti.

Hukuksal ve siyasal engellerin yaratma özgürlüğü için gerçekten etkili güçlükler oluşturduğu söz götürmez. Tarih boyunca nice düşünür ve sanatçının, nice bilim adamının başı, var olan hukuk düzeniyle, siyasal yönetimle belaya girmiştir. Ama bu engel ve baskılar, gerçekliği dönüştürme çabaları önünde hep yenilgiye sonuçlanmış; yaratıcı bireyi kıskançcasına ve koruyucu tutkularla yapıtına sahip çıkmaya yönelmiştir. Özgürlükler uğruna verilen toplumsal savaşım, ne denli cılız olursa olsun, sanatçı için güvence olmuştur, kendine güvenini ve inancını yükseltmiştir; her

'Toplumcu' filistenlik ve sergaderleri

Seyyit NEZİR

türlü buluş ve üslup yeteneği-ye bu güçlüklerin üstesinden gelme direncini pekiştirmiş; yarattığı yapıtın 'özgürlüğün saatsal gücü' olması yönündeki ereğini ayakta tutmuştur.

Oysa siyasal ve hukuksal engellerle sözde aynılasmayan, yaratıcı etkinliğin önüne salt düşün ve sanat adına çıkan filistenlik, bu etkinliği köreltme yönünde eni konu başarılı olmuştur. Hiçbir yasa gösterilemez ki, sanatçının önüne çıkardığı hukuksal engellerle onu geriletebilmiş olsun! Ne ki, nice sanatçıyı yaratıcı yeteneğini geliştirmekten alıkoyan, onu sanatının izleyicisiyle karşı karşıya getiren, yıldırın, kendi kabuğuna çekilmeye zorlayan nice filistenlik örneğine tanık olummuştur. Üstelik filistenliğin en korkuncu, 'ilericilik' adına ortaya çıkandır ve sanatçıya yapıtına ve kendine güvensizliği, kuşkuyla düşürmeyi, giderek onu yadsımayı dayatır.

Ülkemizde sanatın yenilenme arayışlarına girdiği dönemlerde filistenliğin her türüsünün de ayrıkotu gibi her yerde bitivermesi hep yaşanan bir olgu. Gerçekçilik sürekli yenilendiği-ne ve kimi dönemlerde altüst oluşlar geçirdiği-ne göre, onu -kaba anlatımıyla- estetik kavrayışla dönüştürme etkinliği olarak sanata da, bir yandan tematik, öbür yandan teknik düzeyde buluşlar ve yaratma olanakları deneyecektir. Ne mümkün! Der demez çevresini filistenliğin anafolarıyla kuşatılmış bulacaktır ki, 'Amerika'yı bilmem kaçınıcı kez keşfetmenin kime ne yararı vardır?' Oysa kendi yaptıkları, Kolomb'un yumurtası örneği, gerçekliğin oturulmasıdır. Şimdilerde 'toplumcu gerçekçilik' adını kimilerinin yaptığı ve sosyalist gerçekçiliğe -aman o ne afutatur- 'büyük kuramsal kılavuz'la buluşturmaya çalıştıkları bir filistenlik türü var ki, gerçekliği dönüştürme etkinliğinin önündeki nice hukuksal engelle taş çıkartıyor.

Bir kere şunun altını kesincek çizmek gerekiyor: Sosyalist gerçekçilik, kadidı çıkmış terna- neleri ısıtıp ısıtıp okurun önüne 'kuramsal çer- çeve' diye koymak değildir. Brecht'i işine geldiği gibi yontup Nâzım'la imam tazelemek, Neruda'dan, Aragon'dan (çatıntı)yla şairin yolunu kesmek hiç değildir. Sosyalist gerçekçilik; şiirde, romansa romanda, resime resimde... onun ustalarının neler yaptığını, sanatı hangi evrensel doruklara nasıl vardırıdıklarını bütünlüklü olarak anlayıp -bununla kalmamaz elbette- daha da ilerletmek, yükseltmekle mümkün. Bu da, hem kendi ülke şiirinde, hem dünya şiirinde her dizesi uğruna nice yürek akıtılmış yüzbinlerce şiirin-yaşam imbiğinden damıtılarak kendi şiirinde maya tutmasına çalışmadan olacak iş değil. Gerçekliği dönüştürmek... söylenmesi kolay. Vaptsarov neleri göze aldı bu uğurda ne kadarını başardı? Ritsos nelerle çarpıştı ve hangi doruğa geldi? Aragon nelerden el aldı ve hangi yıkıntılardan o mi- mariye ulaştı?..

'Toplumcu' filistenlik ve sergaderlerinin bütün yaptığı, şiirimize içerden saldırmak, peşine taktıklarıyla da, şiirimizin ve dünya şiirinin ustalarını yontup ufalamaktır. Kendini dört kol- den cepheye süren bir şiir savaşı, elbette iç- den saldırıya karşı da hazırlıklıdır. Şiirimizin, şurda burda, çakaralmazla uğrayacağı sal- dırlar; sosyalist gerçekçilik yaşamın her köşesin- de ve evresinde sürekli yükseltilecek etkisiz- leşecek ve şiirimiz yeni doruklara ancak böyle varacaktır, sosyalist gerçekçilerin bu amaca yoğunlaşmak üzere yitirecek vakitleri yoktur. Çünkü şiirimizin, bütün ülke ve dünya şiir birikimiyle ileri atılması her şeyden önce, yaşama ve sanata duyarsızlaşacak kadar katılmış bir filistenlik ve sergaderlerinin bütün yüzleriyle sergilenmesine bağlı.

Mart'ın Adar'la, Barış'ın Aşit'iyle eşit şekilde dillendirildiği bir dünya özlemiyle, bütün emekçi kadınların kadınlar günü'nü kutluyoruz.

(KÜLTÜR-SANAT SERVİSİ)

Diroka tevgera jinên Kurd ne dewlemende

Cano AMEDÎ

Îro piraniya jinan di warê aborî, ramyari (siyasi), çandî û her wusa di hemû warên jiyane de rewşeke xirab, jiyaneke zordar dijin û didomînin. Ji xencî zordar û dewlemendan tu kes nikare bi dilekî rehet bibêje ez ji jiyana xwe kêfxweşim. Wekî em hemû dizanin pirsgerê her welatî li gor şertên civakî, aborî û ramyariya wî welatî diguhere. Hinek taybetiyên wan ji pirsgerê gelemperî cûda dibin. Jinên Kurd ji wek hemû jinên dinyayê gellek pirsgerê gelemperî, problem asê û taybetî dijin. Lê di şertên îroyîn de ji xencî wan problemên birîna mezin pirsî netewîye. Ev nayê wê manê ku pirsên din ne pêwîst. Dijane hemû pirs pêwîst û li benda çareserîyeke bingehîn in. Ji ber vê yekê divê di nav çareseriyên me ji di wê hêlê dabe.

Diroka tevgera jinên Kurd ne pîr dewlemend e. Lewra rewşa rêxistin û komelên civakî ji rewşa welat ne cihê ye an ne dîr e ji van sedeman rewşa komel û rêxistinên jinan ji li gorê wê tabloyê tê nîrxandin. Lê di sala jî, jinên Kurd hişyarbûye û di doza maf û hûqûqê xwe dike.

Di despêka sedsala bîst û yekan de, di nav jinan de bir û baweriyên nûh, raman û dîtinên rengîn bi lez belav dibin; Komel û rêxistinên nûjen tîn saz kirin, êdî jin him jixwe him jî ji der û dorên xwe pirsan dipirsin. Wan pirsan û dîtinan lec dikin û ji bo çareserîyeke bingehîn serê xwe di-êşînin. Ev geşbûna han ji bo civateke demokratîk û ji bo jiyaneke mîrovahî çirûskên mîzgîniyê ne. Lewra azadbûna jinan azadkirina jiyane ye. Gava qeyda bîndestiyê di stûyê me dabe tu car emê azadî nebin û wê rewşa me ji îro xirbatir be.

Îro li welatê me nêzîkî sê hezarî (3000) gund ji aliyê hêzên dagirker de hatiye şewi-

Germiya têkoşînê û piştî hişyarbûna ku di nav jinan de belav dibe jinên kurd li gor berê zêdetir dibin hedefên êrîşên hêzên dagirker û kevneperestan. Ji xencî van, tadayî, zilim û nehekiyên ku ji diroka mîrovahî vir de domdike jiyana jinan xistîye bindestên mîran.

tandin û bi milyonan gelê kurd li ser axa xwe, li welatê xwe bûye pênaber! Gelê Kurd li metropollan, li bajarên Kurdistan de wekî di qampan de bişin dijin... Birçî, bê kar û bê parastin (savunmasiz) di bin zulma xwînmijîyan de jiyana xwe didomîne û li doza xwe xwedî derdikeve. Di bin vê tabloya han de barê giran di-êşî, li ser milê jin û zarokane...

Em dikarin bibêjin ku îro li welatê me hişyarbûna ku di nav jinan de heyê di nav tî çîn û tebaqên civakî de tune ye. Çê dibe ku hinek kes jî vê dîtinê han acis bibin. Lê rastîya ku em îro dijin ev e!

Bi taybetî, di van salên dawî de bi germiya têkoşînê û piştî hişyarbûna ku di nav jinan de belav dibe jinên kurd li gor berê zêdetir dibin hedefên êrîşên hêzên dagirker û kevneperestan. Ji xencî van, tadayî, zilim û nehekiyên ku ji diroka mîrovahî vir de domdike jiyana jinan xistîye bindestên mîran.

Mîrov dikare bibêje ku zordestî û hovîtiyên jinan nedîtinbin tune ye! An bi gotîneke din diroka jinan bi diroka hovîti û nehekiyê ve hatiye girêdan. Kîngê jin diroka xwe bi destê xwe binivîstin wê gavê jin û mîr wê bi hevra azad bibin. Ji van sedeman em dibêjin ku ji bo jiyaneke azad û rizgarîyeke bi rûmet têkoşîna jinan û hêzên bindestan bi hevra girêdaye. Di germiya jiyane de jin û mîrên bindest hevalbend û şîrkê hev-în. Ji ber vê yekê, divê jin xwedîye komel û rêxistinên xwe bin û di derheqê jiyana xwe de xwedî bîrîyar bin. Îro jin doza maf û hûqûqê xwe dikin û hinek dîtinên "nûh" diparêzin. Divê em li ser wan dîtinan, li ser wan daxwazan baş bi sekinin. Jin dibêjin ku

ji bo jinan 'Rêxistîneke serbixwe' şert e. Beriya em li hemberê wê dîtinê derkevin divê pêşîya her tişti em bi çavên jinan li vî pîrsê binêrin û bi sekinin. Rast e, heta niha di derheqê pîrsa jinan de fêr bûn û dîtinên bêtişîr ji aliyê sosyallîstan de hatiye parastin. Lê di dema "Reel sosyalizm"ê de wekî xeletî û çewtîyên gelemperî di vî mijarê de jî kêmasî û çewtî çê bûne. Ji ber van sedeman divê di derheqê pîrsa jinan de jî di sala jin bîrîyar bîdin û ji pîrsên xwe ra bila çareserîyekî bibînin. Çawa hewcedariya rêxistinên civakî pêwîst û mecbûrî ye; hebûna komel û rêxistinên jinan jî wîlo pêwîste. Lewra pîrsgerê jinan di sala jin baştir zanin. Çê dibe ku em zilam di derheqê wê mijarê de hinek tiştên rast û di cîh de bibêjin lê belê em bi qasî jinan zordarî û hovîtiyan nasnakin.

Lewra em di jiyana xwe de, him li dijî xwe him jî li hemberê malbata xwe zordarin. Ji ber vê yekê yên zordar bin êş û nallîyên bindestan nizanin. Ev zordarî dirokiye... Em dibin zilma zordar, dagirker û dewlemendan de dijin, di nallîyê digirin. Lê gava fersend bi destê me dikeve em xwe wekî Neron dibînin. Yêş qeweta wan nagihêje me, em radibin jiyane li wan heram dikin. Ev pîrsgerê hanê pîrsgerêke civakî ye. Mîsal bav heta evarê li karxanê di bin zilma karmendê xwe de di nal e. Li malê hefya xwe jî jina xwe derdixe. Jin jî hers û hefya xwe jî zarokan distîne. Ev rewşa han di hemû qadên jiyane de hebûna xwe didomîne.

Di van salên dawî de em dibînin ku li her çar beşên Kurdistanê û li derwayê welat

Mîrov dikare bibêje ku zordestî û hovîtiyên jinan nedîtinbin tune ye! An bi gotîneke din diroka jinan bi diroka hovîti û nehekiyê ve hatiye girêdan. Kîngê jin diroka xwe bi destê xwe binivîstin wê gavê jin û mîr wê bi hevra azad bibin.

di nav jinên kurd de pêlên hişyarbûnê roj bi roj zêde dibe. Jin êdî di hemû qadên jiyane de navnîşana xwe ya civakî derdixe pêş. Di sala zanayî û aktîvî di nav têkoşîna netewî de cihê xwe digire. Li gund, li bajar, li çiya, li mal û li girtîgehên de jinên kurd têkoşînekî bêhempa dimeşînin. Îro li welatê me bi hezaran jin û keç di nav hêzên ramyarî de cihê xwe girtin e. Bi hezaran bûne gerilla û tovê jiyaneke nûjen di rêşîn seranserê welat. Li welatên biyanî, li metropollan û di welatê xwe de bi hezaran jin bûne pênaber lê di sala jî, çî di dest wan tê dikin. Rojên tengasî û di rojên firehî de, dest dide destê hevalên xwe yê mîr. Hemû jî bo welatê azad û serbixwe dixebitin. Wekî Mamoste İsmail Beşikçi jî dibêje cihgirtina jinên Kurd ku bi şeklekî girasîyê di nav têkoşîna rizgarîya netewî de ancax bi têkoşîna şerê çekdarî mumkun bû. (15 Tebax 84) Tabîî ev nayê wê manê ku berê jinên kurd di şerê têkoşîna netewî de cih negirti ne! Lewra em hemû dizanin ku jinên kurd her tim li doza xwe xwedî derketîye.

Lê belê di van salên dawî de şerê ku di bin seroktiya PKK'ê de dimeşe beşdarbûna jinan li gorî salên borî û li gorî beşên din taybetîyeke balkêş dîkîşîne ser xwe! Îro di nav refên gerilla de hejmara jinan ne kême. Bi qasî ku em dizanin îro "tabur"ên ku ji jinan avabûye hene. Di sala weşanên PKK de serokê PKK'ê behsa Artêşa Jinan dike. Ev geşbûniyên han hemû bûyerên rengîn û gellek pêwîstî. Îro jî bo jiyaneke azad bi sedan jinên Kurd şehîd ketine. Ev şehîdên han şehîdên me hemûyan e. Hemû jî di di

jiyana xwe de û di diroka gelê xwe de rolekî mezin leviştîye. Ger em rabin navên hemûyan bi nivîsin wê rûpelê ra me nekin. Lê di sala jî ji bo mîsal em dikarin hinek navan binivîsin. Leyla Qasim, Margaret Gîwardis, Helîm Xan, Meryem Xan, Ayşe Gulak û hwd. Li beşê Kurdistanê Bakûr deng dane û dengê wan li hemû perçan belav bûye. Li beşê Başûr Zarîfe xanim, Yaşar xanim, Besê... Ji sala 1980 an vir de jî bi sedan jin û keçên kurd navên xwe li birçan, li çîyan û li bajarên nivîştîye. Necla Bakî, Xanim Yaverkaya, Ayten Çiçek, Sultan, Zekîye Alkan, Bînevş Agal, Raşîya Demirel, Bişenîk Anik, Ronahî, Berîvan, Aysel Malkoç, Mizgîn û yêş din... Ji xencî vana bi seden kes hene ku navê wan em nizanin. Lê sê nav, sê kevok û sê hêvî hene ku navê wan û çalakîyên wan jî nihava bûye simbol/bûye al... Ev sê navên şîrin Zilan, Rewşan û Bermal e. (Zeynep Kînanî, Leyla Kaplan û Güler Ortaç) Ev her sê jî kevokên jiyaneke azad û serbixwe ne....

Gava ku em di derheqê têkoşîna jinên Kurd de li rûpelên diroka binêrin emê bibînin ku di sala 1919 an de li Istanbulê hinek jinên kurd di bin seroktiya Encumî Yamulkî xanim de bi navê Komela Pêşketina Jinên Kurd (Kürt Kadınları Tealî Cemiyetî) hatiye ava kirin. Piştî demekî dirêj şûnda em di derheqê tevgera jinan de hinek çalakî û çavkaniyan ancax di salên 78-80 de dibînin. Di nav wan salan de li Amedê hinek jin û keçên şoreşger û welatparêz bi navê Komela Jinên Demokratên Şoreşger (DDKAD-Devrimci Demokrat Kadınlar Derneği) ava dikin. Piştî cûnta leşkerî

endam û avakare û komelê mîna bîra û xweşkên xwe tîn girtin û li girtîgeha 5 nolu dîmîn. Di sala 1986 an de dadgeha Tirk, a leşkerî 6 avakare DDKAD ê "tawanbar" diyar dike û cezayên giran di-de wan. Di sala 1992 an de Komela Jinên Welatparêz, di sala 1993 an de Komela Jinên Demokrat û Netewî tê saz kirin. Ev herdu komel jî ji aliyê dadgeha Tirk de hat qedex kirin. Lê xebat û têkoşîna jinan ne sekinî! Di sala jinên kurd komel û rêxistinên xwe saz dikin weşanên xwe derdixin. Dadgeh û polîsên Tirk jî li pey wan bîrîyarên qedex kirinê di gerîne!

Di têkoşîna tevgera netewî de beşdarbûna jinên kurd li gorî her perçeyî jî hev cuda ye. Ev cudatîya han jî bo saz kirina yekîtiya komel û rêxistinêkî netewî bûye kelemekî asê. Lewra şertên her perçeyî (beşên welat) û rewşa civakî cuda cuda ye. Her hal kîngê welatê me serbixwe û yekbûyî be wê gavê di nav jinan, tebaqên civakî û çînî de wê komel û rêxistinên yekbûyî se-ranserê welat saz bibin. Ev jî xewne! Qa em binêrin wê kîngê bi cih be? Bi kurtayî em dikarin bibêjin rizgarîya jinan bi du awayî ye. Yek jî rizgarîya cînsî ye; Ya din jî rizgarîya civakî ye. Ji ber van sedeman gava jin komel û rêxistinên xwe saz bikin divê wan rastîyên han jî bir nekin. Ji bo vî jî divê bingehîna dîtinên xwe li ser herdu alîyan ava bikin.

Belê, ez dizanim hinek jin vê jî van dîtinan acis bibin. Lê em çî bîkin jiyana bi şîrkayê, bi hevalbendî xweş dibe. Bêdewa jin û mîran jî li gor ber-pîrsîyarên hemberê hev tê pîvandin û bi werîsê şîrkayê, bi germiya hevalbendîyê û bi pêwîstiyên wekhevî ve girêdaye... Bi germiya van dîtinan em bi dengê xurt dibêjin Roja 8'ê Adarê li hemû jinan Piroz Be! Ne rojekî hemû roj bila wekî wê rojê be!

Devletin inkarcı politikası

Baki GEÇMEZ

Türk devleti 70 yıldır kendi yasalarından başka bir yasa tanımayarak, kendi ulusu dışında bir ulusun varlığını inkar ederek, ırkçı ve barbar politikalarla Kürt halkını sindirmeye çalışmıştır.

Diğer taraftan da ülkemizin en büyük parçasını boyunduruğu altında tutarak, sürgün ve kırmalarla Kürt halkını sindirmeyi, köleleştirme, ıslahı amaçlamış ve bu yolla sömürdüğü çarkını rahatça sürdürmüştür.

Ülkemizdeki baskı ve katliamlar çağımızın en barbar yöntemleriyle sürdürülüyor. Çağımızın en modern silah, araç ve gereçleriyle, hiç bir sınır tanımayan insanlık dışı bu uygulamalarla Kürtler bu coğrafyadan silinmek ve yok edilmek istenmektedir. Bu nedenle 3 bini aşkın köy ve yerleşim alanı yakılıp yıkılmış, gündüz top ve bomba sesleriyle büyümeye çalışan çocukların, gece silah sesleriyle uyukları bölünmüştür. Savunmasız Kürt insanı ata toprağından göçe zorlanmış, baskı yoluyla göç ettirilmiş ve ülkemizin tamamen insansızlaştırılması hedeflenmiştir. Türk devletinin yıllık bütçesinin yarısı kirli savaşa harcadığı için, enflasyon canavarı hayatı çekilmez hale getirmiştir. Bu özel ve kirli savaş tabii ki Türk emekçilerini de yoksullaştırıyor. Her gün onlarca işçi ve kamu çalışanı işten çıkarılıyor, sayıları milyonlar ifade edilebilecek işsizler ordusuna her gün yenileri ekleniyor.

Ülkemizde sürdürülen ve soykırıma dönüşen kitlesel katliamlar, tutuklamalar ve Türkiye genelindeki sokak infazları adeta günlük yaşamın bir parçası haline gelmiştir. Kısacası, Türk devleti içine girdiği ekonomik ve siyasi bunalımı emekçi halklarımızdan çıkarıyor. Artık Türk emekçileri, devrimcileri, aydınları ve demokratları da bu haksız ve kirli savaşta dur demelidirler.

MGK, Çete, Refah Partisi

A. ÖNAL

Ordu, 12 Eylül'den sonra devlet ulusal bölgesel ve uluslararası boyutta Kürt hareketiyle karşı karşıya geldikçe yiprandı. "Baba devlet" imajı giderek yıkıldı. Yanlış imaj olarak değil, "her şey mümkündür" diye bilinen ordu gurulla mücadelesi karşısında işlerin üstesinden gelinemeyeceğini anlayınca, tarihten aldığı mirasa dayanarak korucu örgütlenmesini yarattı. Çoğunlukla MHP'den devşirdiği Özel Tim'i örgütledi. Bunlara ordu işlerliği kazandırdı. Kürt halkına karşı her türden yöntemin geçerli olduğu, hareket serbestisi kazandırdı. Korucu ve Özel tim orduyu; gerek özel çıkarları, gerekse de haksız savaşa kaynak yaratmak için ulusal ve uluslararası boyutta uyuşturucu pazarını organize etti. MIT içinde yer edinip, katil durumuna getirilenlere özel yetki ve görev verdi. Abdullah Çalılı, Oral çağışlar vb. gibi tüm kirli ilişkilere başvurulan kişilerden oluşturulan bu şebeke Kürt aydınlarına, yurtsever işveren ve politikacılarına karşı kullanıldı. İlişkilerin bunlarla da sınırlı olmadığı; Yüksekova, İzmit, İzmir, Söğütözü ceterlerinin munferit olmadığı, Susurluk ve ardından gelişmelerle devletin kendisinin içinde olduğu kanıtlandı. Halk, "aydınlık bir gelecek" için bu şebeke devlete karşı çok anlamlı "bir dakika karanlık" eylemliliğini geliştirdi. Yaygın ve sanıldan fazla katilimün kitleselliği anlaşılınca eyleme karşı tertipler geliştiril-

meye girişildi. Halk bu duruma daha duyarlı davranıp tepkisini sökağa yansıttı. Hedef tamamen karanlık devlet idi.

Kitlelerin % 70 'inin çete devleti hedeflediği bir ortamda, ordu, polis ve korucu ceterlerin karanlık ilişkileri ve elebaşlarını ortaya çıkarmak üzere yol alındığı bir süreçte, Şaibe Çiller'in arımda duran RP; suni gündemlerle Tüban, Sincan, Kurban, "mum söndü", "gulu gulu fesatçılar"ı Taksime, çankaya camii, şeriat, anti-laik laik tartışmalarıyla Susurluk'u ve ceterleri geri plana itti.

Aydın Menderes tepkisini; "RP'nin Susurlukla ilgili siyasetini anlamış değiliz. Işıkla siyaseti faha karşı değildi. Ama Refah bu ışıklardan hedefini şaşırtarak kendine karşı bir hale dönüştürdü." diyerek yansıttı.

Erbakan'ın tüm şovmenliğine rağmen, RP'nin muhtıraya karşı direnmeden çok, ordu ve çeteyi kurtarmaya dönük bir fiil içinde olduğunu gösterdi. RP şeriat tartışmasını gündemde tutarak, çete devleti rahatlatı. Sistemin sahibi MGK ve kuvvet komutanları tpki SHP, ANAP, DYP'yi harcadığı ve gözden düşürdüğü gibi %20'lik bir oy potansiyeline sahip RP'yi kullanarak, İran islam devriminden ve reel sosyalizmin çözülmesinden sonra Ortadoğu ve Türkiye'de güçlenen İslam hareketini sistem içine çekmek için tatlı-sert girişimlerine basiretsiz Erbakan bu iş için' tam müsait bir kişilik.

Tabii mevcut çıkışlarıyla şovmen Erbakan'ın geleceği kazanma hesabı da yok değil. Ancak istikrarsız, saati - saatini tutma-

yan Erbakan'ın tüm manevralarına rağmen sahte çıkışları da kendisinin kitle tabanını çevresinde tutması oldukça güç görünüyor.

RP ve ordunun dalaşında kazanan yanlış ordu ve onun ceterleri olmadı. Çetenin ağırlıklı partisi DYP de rahatladı. DYP'nin çete, uyuşturucu, faili cinayet ilişkileri ve bilcümle karanlık ilişkileri RP tarafından aklandı.

Sol ve Kürt basını esas olarak darbe ve şeriatı kınar nitelikte iken, islamî kesimin radikal basını hocanın "imzalamayacağım" tavırını tereddütsüz desteklerken, imzalandıktan sonra bir önceki yazılar kendilerine ait değilmiş gibi " kaostan fayda gelmez" diyerek Hoca'nın tavrını desteklemeye devam dediler. Yaptırım paketiyle Türk basını ise sahibinin (MGK) sesi olduğunu kanıtladı.

Kemalist laikçiler tamamen "laiklik" ipine sarılarak, şeriatı saldıran MGK'nın tüm "yaptırımlar" kararlarını kayıtsız şartsız imzalanmasını, onaylanmasını istediler. Sözün ona işçi sendikaları Türk-İş, DISK de farklı bir durumda değildi. Hatta MGK'na destek vermek için görüşmelere bizzat iştirak ederek, Konfederasyonlarını MGK'yi desteklemek üzere sökağa dökme hazırlıklarını bile başlatmışlardı.

Hatta İP, Türk-İş ve DISK genel başkanlığı ile Anayasa Mahkemesi başkanı ortaklaşa muhtıra kampanyasının içinde girdiler. Mazlum-Der vb. kuruluşlar muhtıraya karşı olduklarını basına açıkladılar. Ancak

mevcut kampanyanın bir ucundan tutanın Erbakan olduğunu açığa vurmadılar. İHD, özellikle de İstanbul İİ Başkani Av. Ercan Kanar; "Muhtıra da, Erbakan'ın şeriatçılığı da karanlığa çağrıdır, ona dönüktür" derken işaret ettiği hedef doğru idi. Erbakan'ın mücahitliği sadece Milli Güvenlik Kurulu ve Ordunun üstünlüğünü tekrar teyit etmeye ve parlamentonun tavsiye kararlarına uymacı, uymak zorunda olduğu görüşünü güçlendirerek "ülkenin egemenliği kayıtsız şartsız milletindir, onun temsilcisi TBMM'dir" derken, sonuçta MGK yaptırım paketine imza koyarak basiretsizliğini ortaya koydu. İmzalarından önce radikal islama dayanmaya yeltendi, sonra mecliste temsil edilen partilere ardından da MGK ve orduya yaslanarak teslim oldu.

Hükümet Refah'ol'la devam edecek. Mevcut kararlar Bakanlar Kurulu'nda ve giderek mecliste sulandırılmaya, sürece ve ordunun da yumuşak girişimiyle RP tabanını da dizginleyecek şekilde düzenlemelere yönelik gelişmeler olacak. Hatta yeni bir suni gündem bu gündemin de üstü örtülecek.

Bundan sonra ne olacak? sorusu netleşme işaretini veriyor. Siz bakmayın RP genel başkanlığına yakın Hasan Hüseyin Ceylan'ın "gerekirse cezaevine gideriz de yaptırımları kabul etmeyiz" demesine. Şimdiye kadar RP'liler ve Türk siyasası çok şey söyledi ama tüm dedikleri daha öncelikle gibi belli bir iz bırakmadan gök kubbenin altında hoş bir seda olarak kaldı.

Güçlüler güçsüz, büyükler küçükleri, öğretmenler ve imamlar öğrencilerini, asker-polis köylüyü, işçiyi, memuru dövüyor.

Şiddetin insan doğasında veya ruhunda varolduğu belirtiliyor. Böyle olunca toplum, yapısında da otomatikman şiddet olması gerekiyor deniyor. Ben bu tezlere tamamiyla katılamayacağım. Zira, bazı toplumların şiddeti aştığı gözle görülebiliyor. Şiddeti aşmayan devlet ve devlet yapısıdır bence. Şiddet insan doğasına empoze eden de devlettir diye düşünüyorum. Devlet kavramı varolduğundan beri dayak da, şiddet de, savaş ta olmuştur ve olacaktır. Bilmiyorum, Avrupa ülkelerinde "dayak cennetten çıkmadır" sözü

Cennetten çıkma olursa!

İbrahim CİHANER

veya benzeri sözler var mı. Ama Almanya'da yaşamış olanlar, Alman toplumunun büyük çoğunluğunun şiddetten nasıl çekindiğini bilirler. Niyetim burada Alman toplumunu övmek değil, onun bu özelliğine dikkat çekmektir. Almanların bu özelliğinin de egemenler tarafından kullanıldığını, Alman toplumunun polis baskısını aşmadığını da vurgulamak gerekiyor.

Özellikle yukarıda bahsettiğim "dayak cennetten çıkmadır" sözü, yüzyıllardır bizim egemenlerimiz tarafından kullanılmış, özellikle dini eğitim veren veya toplumun gelişmesinde en büyük payı olan okullara bir şiyar olarak sokulmuştur. Böyle olunca, bizim gibi kapalı, gelenekçi toplumların yapısına otomatikman şiddet sokulmuş olunuyor. Bu yapı kendisini bazen falaka, bazen öğretmen dayatması, bazen anne-baba dayatması, bazen de savaş olarak kendisini dışa vuruyor bence. Bu noktada şiddeti ikiye ayırmak gerektiğini düşünüyorum. Birincisi, egemenlerin yani devlet; anne-baba, öğretmen ve imamların baş vurduğu, ikincisi ise ezilenlerin yani işçilerin, memurların, mazlum halkların ve ezilen durumdaki, anne-baba, memur öğretmen ve öğrencilerin baş vurduğu şiddet.

Egemenlerin kullandığı şiddeti açıklerden anne-baba, öğretmen şiddetini bir tarafa ayırarak, devletin kullandığı şiddeti açıklamaya çalışacağım. Bakın, 1627-1704 yılları arasında yaşamış düşünür Bossvet bu konuda ne diyor:

"İnsanoğlunu kötülükle etkilemek, iyilikle etkilemekten çok daha kolaydır. Onun için, toplumları yönetenler de güçlerini iyilikleri yerine kötülüklerle daha iyi gösterebilmelerine inanırlar. Savaşlar, katliamlar bunun için yapılır. Ve bu haydutların yaptıklarına biz "fetih" deriz. Bu kahramanlardır, bu yiğitlerdir sonsuz hırslarıyla dünya barışını tehlikeye sokanlar. Onlar bize tanrı öfkeli olduğu bir anda gönderilmiş olmalıdır. Onların fetihleri, insanlar arasında keder ve umutsuzluk yayar. Toplumların batması ve ülkelerin yıkılıp, yıkılması onları mutlu kılar. Onların gücü yaptıkları kötülüklerdir."

İnsanlar arasındaki paylaşımlı kaygıları toplumlarda liderler çıkarmış ve liderlerin güçlerini gösterebilmek için kullandıkları y-ol, şiddet veya savaş olmuştur. Bossvet'in de vurguladığı gibi, bu şiddetli toplumların da sineye çektiği ve kabul ettiği bir gerçektir. Yoksa fatihlerle, yavuzlarla övünmez, utanırdık. Şiddet bazen toplumun kendisine yönelse de çoğunlukla toplum yine bunu sineye çekmiş, sadece değişik gruplaşmalar (genellikle çağımız devrimcileri) bu şiddete karşı durmuşlardır. Bu noktada ezilenlerin kullandığı şiddet geliyor aklı.

Son günlerde televizyonlarımızdan izlemişsinizdir, sivil faşistler ve polis arasında sıkıştırılmış devrimci öğrenciler de şiddet kullanıyor. Ya da yüzyıllardır kafasının üstünde egemenlikleri altında bulundukları devletlerin yumruğunu da taşıyan Kürdistan halkı da şiddet kullanıyor. Bu şiddet bütün yolların kapandığı bir noktada kendisini gösteriyor. 1938'den 1959'un sonlarına kadarki sürede Kürt hareketinin varlığını bahsetmek çok zor (Türk topraklarında). 49'lar olayı, 12 Mart, 12 Eylül darbeleri bize gösteriyor ki, Kürt ulusal mücadelesinde demokratik yollar kapalıdır. Bu yolların açılmasında ne yazık ki şiddet kullanmaktan başka bir çare (aslina bakarsanız geresizlikten) kalmıyor. Kısaca özetlemek gerekirse, ezilenler genel olarak şiddet kullanmak zorunda bırakılıyor.

Yine küçük egemenlerin kullandığı şiddet olgusuna gelecek olursak; dayak olgusunun toplumumuzda aşılmadığı görülmüyor. Zannedersem İslam dininden de önce varolan "dayak cennetten çıkmadır" sözü, toplumumuzun bilincine yerleşmiş, olumlu yönde toplumsal gelişmeyi önlemişti.

Bu söz üzerinde durmanın sebebi küçük bir açıklama ile, bir çok insanın baskı açısını değiştirebileceğine inanmamdan kaynaklanıyor.

Kutsal kitaplarda cennete gidecek olanlara huriler vs. vaad edilir. Neden dayak vaad edilir? Demek oluyor ki, dayak cennetten yaka paça sınır dışı edilmiştir. Eğer dayak veya şiddet iyi bir şey olsaydı, cennetten çıkartılmaz, orada bırakılırdı. Kutsal kitaplarda da cennete gidecek olanlara dayak vaad edilir. Aksi halde "dayak cennetten çıkmadır" demez, "dayak cennetin baş köşesindedir" denilirdi.

Ağrı Dağı'nda sürünge hayvanlar

Mikael Norström

İğdir'dayız. İğdir, denizden 800m. yükseklikte. Şehirde atarabaları, kamyon, koyunlar, bisikletlerin zil sesi ve toz-duman. Acayip bir karmakarışıklık vardı şehirde. Yönümüzü Kuzeydoğu'ya çevirdiğimiz zaman gökyüzüne kadar uzanan Ağrı Dağı'nı gördük. Ağrı, Türkiye'nin (5165m.) en yüksek dağıdır. Ağrı Dağı 250-260 milyon yıl önce oluşmuş. En son 1840 yılında patlamış. Biz yönümüzü Ağrı'ya çevirip, dağda yaşayan sürünge hayvanları ve kurbakaları inceleyeceğiz.

İğdir'dan otomobile çıkıyoruz. Susuz ve ağaçsız bir toprak (Yılda 252mm yağmur yağıyor.) çıkıyor önümüze. Uzun ve düz bir yoldayız. Yolum etrafı volkanik şekillerle dolu. Biz yukarıya doğru gidiyoruz. Denizden yüksekliği 1550 m. olan bir yerde otomobilden iniyoruz. Farklı farklı kuşlar üzerimizden uçuyor. Uzaktan, otlayan koyunlar görünüyor. Olur ki Nuh'un Gemisi buraya konmuştu?! Söyleniyor ki, Nuh'un Gemisi halen burada, yeralındadır. Geminin bazı parçalarını Ermenistan'ın başkentinde görülebiliyoruz.

Bu yazımızda çeşitli sürünge hayvanlar üzerinde duracağız. Ben Ağrı'nın bu bölgesini Mayıs 1980-85-86 ve 88 Haziran'ın sonunda ziyaret ettim. Arkadaşlarım Herpetolog'durlar. İsveç Herpetoloji derneği üyesidirler.

İklim: Yukarıda hava serin. Burası şehirden daha fazla yağmur almaktadır. Buranın bulutlu ve yağmurlu olması da normaldir. Bir defasında biz burdayken dolu yağmıştı. Tabi bu bizim için bir şüp-

kadıyla köylülerin sürüler buralara kadar gelip otlamış. **Hayvanlar:** Ben burada hiç büyük memeli hayvan görmemişim. Ama bazen çoban köpekleri görülür. Köpeklerin boynunda, kurtlara karşı tasmalar vardı. Bunlardan başka insanın dikkatini çeken kuşlardı. Çeşitli karakteristik kuşlar,

rizdi. Güneşli havada, hem mayıs hem de haziran aylarında, sıcaklık 20-25 derecedir. Ama yoğun bulutlu havalarda sıcaklık 10 dereceye kadar düşüyordu. İğdir'da, ocak ayında sıcaklık -2.7, Temmuz ve Ağustos aylarında ise 24 derecedir. Ne kadar yükseliyorsak, hava da o kadar soğuyor.

Coğrafya: Bulunduğumuz yükseklik platoya benziyor. Kayaların yanında taş kümeleri, volkanik izler, çayır ve dereler var.

Bitki Örtüsü: Burada otlar oldukça gelişkindir. Yaza kadar insanın göbeğine kadar yetişiyorlar. Pek ağaç yoktur. Ancak çeşit çeşit çiçek ve otlar vardır. 1700 metrede birkaç kavak ağacı gurubuna rastladık. Buralarda mayıs ayında gemek oldukça rahattır. Anlaşıldığı kadarıyla köylülerin sürüler buralara kadar gelip otlamış.

Hayvanlar: Ben burada hiç büyük memeli hayvan görmemişim. Ama bazen çoban köpekleri görülür. Köpeklerin boynunda, kurtlara karşı tasmalar vardı. Bunlardan başka insanın dikkatini çeken kuşlardı. Çeşitli karakteristik kuşlar,

ziqziqe (Carduelis cannabina-çn.), siyah başlı kuş, guguk kuşu(çayır kuşu), zerile (Oriolus oriolos-çn.), gewrele (Tarla kuşu), aldatıcı kuş, kumru ve diğerleri. Bazen zirzirik(Küçük balaban kuşu) kuşlarını sesi insanın kulağını götürüyor. Arpa kuşu, Türkiye'nin her tarafında olduğu gibi burada da var. Yurtcu kuşlardan akbaba ve kartal insanın dikkatini çekiyor. Bazen kümeler halinde kartal yavruları uçuşuyor. Diğer gördüğümüz kuşlar ise mavi serçe, orman tavuğu (Ilyurus) ve güvercin.

Kurbaga cinsleri ve sürünge hayvanlar

Kara kurbaga (Kürtçe-Beqe Beji):

Ağrı'da Kurbaga cinslerinden sadece kara kurbagasını gördük. Bu kurbagayı 2000 metre yüksekliğe kadar görebilirsiniz. Merak ediyorum acaba kurbakalar nerede çiftleşip çoğalırlar? Çünkü kurbakaların oynaştıkları sular en az 2 Km uzaktır. Büyük ihtimalle kurbakalar oynaştıkları (çiftleştikten-çn.) sonra suları terk ediyorlar. Kara kurbakalarını kurak yerlerde, kayaların yamaçlarında görebiliriz. İsyaya dayamıkları olduklarından güneş ışınları altında uzun süre kalabilirler. Kara kurbakalarının yiyecekleri ise sinek, karınca, solucan ve salyangozdur. Kara kurbakaları İsveç'in güneyinde, Avrupa Kuzey Afrika ve orta Asya'da yaşarlar.

Kafkas Kertenkelesi

Bu yörede yaşayan karakteristik hayvanlardan biri de, sert bir deriye sahip olan Kafkasya Kertenkelesi'dir. Bu kertenkele oldukça hareketlidir. İnsan onları bir taşın bir taşta geçerken görebilir ancak. Bazen insan bunları göremez bile. Çarçabuk kaybolurlar. Kafkas Kertenkelesi, kendini ağaçların ve kayaların deliklerine öyle hızlı atar ki, bazen bu deliklerden çıkamaz ve ölür. Ama kendilerini düşmanından ancak bu yöntemle kurtarabiliyorlar. Eğer bir kertenkele yakalanmaz, onun ölü gibi, hiç kıpırdamadan yattığını görürsünüz. Bu oyun, onu bıraktıktan bir süre sonra da devam eder. Bizim gördüğümüz en uzun kertenkelenin boyu, yaklaşık 40 cm. kadar uzanır. Bu tür de sinek ve karınca beslenir. Türkiye, Kafkasya, İsrail ortalarında ve İran'ın güneybatısında yaşarlar.

Salyangoz yılanı (Kürtçe) Delemar

İnsan diyebilir ki salyangoz yılanı Kafkas Kertenkelesi'ne karşıdır. Salyangoz yılanı (Lacerta trilineata-çn.) çoğunlukla yeraltında yaşar. Kolay kolay yakalanamaz. Ama yakalandığı zaman da elden kurtulup, kaçmayı başarır. Salyangoz yılanının başı sivridir. Bu nedenle de toprağı çeşme ve toprak altında ilerlemesi kolaylaşır. Öyle sanıyorum ki bu yılan Ağrı'da pek yoktur. Biz sadece birtanesini gördük. Salyangoz yılanı

Yukarıda hava serin. Burası şehirden daha fazla yağmur almaktadır. Bir defasında biz burdayken dolu yağmıştı. Tabi bu bizim için bir şüprizdi. Güneşli havada, hem mayıs hem de haziran aylarında, sıcaklık 20-25 derecedir. Ama yoğun bulutlu havalarda sıcaklık 10 dereceye kadar düşüyordu. İğdir'da, ocak ayında sıcaklık -2.7, Temmuz ve Ağustos aylarında ise 24 derecedir. Ne kadar yükseliyorsak, hava da o kadar soğuyor.

yaklaşık 20 cm. uzunluğundadır. Sinek ve karınca beslenirler. Türkiye, İran, Irak ve Afrika'nın kuzeyinde yaşarlar.

Yılankavi/Marmarok

Yılankavi her tarafa bulunabilir. Bunların, küçükken sırtlarında üç çizgi bulunur. Ama büyüyünce bu siyah çizgiler yeşile döner. Yaklaşık 40 cm. kadar uzanır. Bu tür de sinek ve karınca beslenir. Türkiye, Kafkasya, İsrail ortalarında ve İran'ın güneybatısında yaşarlar.

Kaya Yılankavileri:

Kaya yılankavilerini incelemek hiç de zor değildir. Hemekadar insanları görünce kaçsalarda, birstüre sonra insanın etrafında dolaşmaya başlar ve sinek avlarlar.

Benekli Yılan:

Hem Türkiye hem de Avrupa'da en büyük sürünge olan benekli yılan Ağrı'da da yaşar. Benekli yılan, İsveç'teki bakır yılanına benzer. Ama ondan daha uzundur. Benekli yılan kemiksizdir ve bir metreye kadar uzayabilir. Biz Ağrı'da bunlardan birtanesini gördük. Yaklaşık 25 cm. uzunluğunda, çok güzel renkleri olan nakışlı bir yilandı. Büyüdükleri zaman başka renklere bezenirler.

Benekli yılan, Güneydoğu Avrupa, Ortadoğu ve Orta Asya'da yaşarlar.

Uçan Yılan:

Öyle görüldüğü ki, bölgedeki en uzun yılan uçan yilandır. Uzunluğu yaklaşık iki metre ve hatta daha da fazladır. Bu yılan kahverengidir. Üzerinde küçük çizgiler vardır. Alt kısmı beyazdır. Burada bir anımı anlatmak istiyorum. Birkaç saat yılanların ardından geldikten sonra bir dereceye geldik, oturduk. Bir baktık ki bizden metrelerce yüksek olan kayalıkların üzerinde meraklı insanlar göründü. Bölgedeki bazı Kürtler bizi görmüştü. Kameraya el atıp resimlerini çekmeye çalıştığımızda, bir baktım ki uçan yılan kafasını çıkarmış bizi izliyor. Ancak kendisine baktığımızı farkedince kafasını geri çekti. Ben bu yılanı başka bir yerde de gördüm. Yiyecekleri kuş ve fareler. Genellikle Türkiye'nin doğusunda ki bölgelerde yaşar.

Kör Yılan:

Kör yılan işte orada boylu boyunca uzanmış. Güneşin altında çevresini izliyor. Beni gördüğünde kayalıklara yöneldi. Tutmak için elimi uzattığımda ani bir hareketle elimi atıldı ve sarıldı. Dişinin eldimi batırıp hissettim. Kendisini bırakıp elimi eldivenden sıyrdım. Derimin üzerinde bir damla zehir duruyordu. Çok korktum. Şansım varmış ki yılanın dişi derime varmamıştı. Perfilev P.P. bir yılanın tek damla zehirinden rahatlama dört insanın zehirlenebileceğini söyler. Bir kör yılanı yakalaması çok zor değildir. Ben kayalıkların arasında çok sayıda kör yılan yakalamışım. Çoğu zaman

insan onu işliğinden tanır.

Biz kör yılanı aradığımızda acayip bir durumla karşılaşmıştık. Küçük bir Kürt köyünün yakınında geçerken, bir de baktık ki köylüler telaşa ben ve arkadaşım Mats Höggren'e doğru geliyorlar. Aralarında bir de kadın vardı. Zehirli bir yılanın kadını ısırıldığını söylüyorlardı. Kadının gözleri üzerinde iki diş izi vardı. Bu izlerin yılan ısırmasından kaynaklandığını iddia ediyorlardı. Ancak inanmadık. Çünkü zehirli kör yılanın ısırması durumunda insanın ayakta kalabilmesi mümkün değildir. Doğru, kadının durumu çok iyi değildi. Ancak ayaktaydı! Orada biraz bekledik ve gördük ki kadın da tehlikeli bir durum yok. Köyden bize doğru gelen bir gencin elinde ölü bir yılan gördük.

Zehirli kör yılan yaklaşık bir metre uzunluğundadır. Hatta Ağrı Dağı civarında gördüğümüz yılanlar doksan santimetreyi zor buluyordu. Renkleri açık sarıya galar. Sırt kısmında portakal rengini andıran, siyah alaca benekler vardır. Burada saydığımız yılanlar içerisinde farklı bir özelliğe sahip olan tek yılan zehirli kör yilandır. Özelliği de, diğerlerinin aksine doğurganlıdır. Ağrı Dağı'nda 1700m. rakımında ki yükseklikte de bu yilandan görmüştük. Kör yılan Türkiye'nin doğusunda, Ermenistan-Sovyet ve İran'ın batısında rastlamak mümkün.

Ceviri: KÜLTÜR-SANAT SERVİSİ
Bu yazıyı Fauna och Flora dergisinin birinci (1985) sayısından özetleyerek aldık.

Upuzun bir ağıttır kürdün tarihi

HALEPÇE

Ayin öndördü rüzgar kalemini uçurdu Goyjê'de Kalemini bulup yazınca dalga dalga uçtu kelimeler Ayın onbeşi kalemini kapı götürdü Sirwan Yakalayıp kalemini yazdığımda şirlerim balık oldu Ayın onaltısı Şehrezur aldı kalemini geri verdiğinde yazmak istedim Halepçe misali parmaklarım yandı kurudu

Şerko Bêkes

Upuzun bir ağıttır kürdün tarihi. zamanın buğulu aynasına düşürülmüş tarifsiz bir dipnottur. yaşamın edepsiz kullarlarında koşan 'medeniyet'in gözleri önünde, göz göre göre vurulan ceylandır. köçgiri, piran, ağı, dersim, mehabat ve halepçe'den yankılanıp gelen bir "hıme fermene" feryadıdır. bundandır ki, kürtlerin bütün acıları ve türkülerini anonimdir. özgürlüğün ve barışın haritalarından kovulsalar da, dağlarına yaslanıp beklemişlerdir. "ah"larını rüzgara, "lo"larını dağlara vermişlerdir, kesilse de yolları, onlar hep insanlığın başkentlerine doğru yürümüşlerdir. dostluğa uzattıkları sıcak merhabaları cevapsız kaldığından, bir yanları hep gurbettedir.

ezgi firat

Urfa'da ölüm ve aşk söylencesi

SİNAN ARAS

Urfa, bir nazlı kaya çiğdemi değilse de ovaların güzelliğini taşır denizlere. Karakoyun deresi üzerine kurulu Hizmalı köprüsünden karşıya geçtiğinizde, yoksul gecekondular hemen dikkatinizi çeker. Sokaklarında çocuklar en masum kadınlara bel bağlayarak sergiler. Sizler ise hala burukluğunuzu katmak tasınızda geceye. Tarihi sokaklarda bulunan evlerde, artık eski sahipleri de yoktur. Çünkü yeniye mağlup olmuşlardır. Tarihin akışı yaşamın bütün kirliliği ve temiz duygularını karşımıza çıkarır. Kentin mimari dokusu; geriye bakan açlıkları, yarınlarda boy vermeye çalışan gelenekleri, hepsi kimliğimizin aynasıdır, yaşamımızda. Her doğan güneş ay'ın var olan aydınlığını inatla örtükten, kentler de her yıkılışında, her zaman yapıcılarının elleriyle aynı inatla inşa edilmiştir. Sokaklar yeniden ovalara açılmak için kurulurken, tapınaklar aynı ısrarla inşa edilerek, yaşamda varlığını insana hissettirmiştir.

Kentler artık işgal orduları tarafından doğrudan imha edilmiyor. Sömürge ülkelerin topları herşeyiyle birlikte yokedilmeye çalışılıyor. İnsanlar doğrudan veya dolaylı olarak yaşamdan kopartılıyor. Milli Güvenlik Kurulu, Kürt nüfusunun artmasındaki endişelerini, daha doğrusu kabusunu, korkusunu açıkça ilan ederken; başta Diyarbakır, Urfa, Adana olmak üzere Ankara, İzmir ve İstanbul'da 120 sağlık merkezinin gebeliği önleyici "Depo Enjeksiyon" uygulamasının devam edildiği, T.C. Sağlık Bakanlığı'na açıklandı.

Urfa'nın merkeze bağlı Durucu köyünde başlayan çocuk ölümlerinin ardından, Terzi köyünde de benzeri hastalıkların başgöstermesi "yöreye nükleer artıkların gömülü" olduğu iddiasını aklı getirdi. Gazeteci İbrahim Günel, Viyana Teknik Üniversitesi Öğretim Üyelerinden Prof. Dr. İbrahim Saraçoğlu'yla yaptığı röportajda, 90'lı yılların başında Doğu'da ve Güneydoğu'da dünyaya sakat bebeklerin geldiğini ve bunların hiç bir şekilde Çernobil ile ilgili olmadığını, çünkü Çernobil'in etkisinin güneydoğuya yansımayaacağını, bu olayın Güney Doğu Anadolu'da radyoaktif artıkların gömülü olduğu gerçeğini ortaya çıkarıldığını söyledi.

Bütün iddialar ayrıntılı bir şekilde araştırılmalıdır. Bölge-

rakları herşeyiyle birlikte yokedilmeye çalışılıyor. İnsanlar doğrudan veya dolaylı olarak yaşamdan kopartılıyor. Milli Güvenlik Kurulu, Kürt nüfusunun artmasındaki endişelerini, daha doğrusu kabusunu, korkusunu açıkça ilan ederken; başta Diyarbakır, Urfa, Adana olmak üzere Ankara, İzmir ve İstanbul'da 120 sağlık merkezinin gebeliği önleyici "Depo Enjeksiyon" uygulamasının devam edildiği, T.C. Sağlık Bakanlığı'na açıklandı.

Urfa'nın merkeze bağlı Durucu köyünde başlayan çocuk ölümlerinin ardından, Terzi köyünde de benzeri hastalıkların başgöstermesi "yöreye nükleer artıkların gömülü" olduğu iddiasını aklı getirdi. Gazeteci İbrahim Günel, Viyana Teknik Üniversitesi Öğretim Üyelerinden Prof. Dr. İbrahim Saraçoğlu'yla yaptığı röportajda, 90'lı yılların başında Doğu'da ve Güneydoğu'da dünyaya sakat bebeklerin geldiğini ve bunların hiç bir şekilde Çernobil ile ilgili olmadığını, çünkü Çernobil'in etkisinin güneydoğuya yansımayaacağını, bu olayın Güney Doğu Anadolu'da radyoaktif artıkların gömülü olduğu gerçeğini ortaya çıkarıldığını söyledi.

Bütün iddialar ayrıntılı bir şekilde araştırılmalıdır. Bölge-

Prof. Dr. İbrahim Saraçoğlu

ye, özellikle de Urfa'ya BM'ye bağlı uluslararası Nükleer Enerji Ajansı (IAEA), yetişler, çevreciler, insan hakları savunucuları bir an evvel heyet göndermeli, TTB'ne bağlı ileri, demokrat, yurtsever doktorları konu ile ilgili çabalarını artırmalıdır. Ülkemizde ilan edilmemiş jenosis politikalarının bu kirliliği yüzü bir an evvel teşhir edilmeli, olay savaş ve barış çığlıkları arasında unuttu-

rulmamalıdır.

Kürt ulusu üzerinde geliştirilmek istenen bu jenosis politikaları tarihin akışını değiştiremeyeceği gibi, Nemrut'a karşı Hz. İbrahimleri, Anzelhaları yaratan bu halk, egemenlerin bu politikalarını boşa çıkarmaktır. Korku çözümlemem, yeniliğin belirtisidir. Artık egemenler kokularını, yüksek perdeden ifade ediyorlar. Geçmişte de Nemrut İbrahim'den korktuğu için yakılmak istenmişti. "Yıkılın Urfa Kalesi" demiş Urfa'lılar. Kent aristokratlarının, zalimlerin, Nemrut'un simgesidir kale. Ve aşkın, fedakârlığın Kürt söylencesindeki yeri Urfa. Kutsal kitapları aşan sevdâ hikayesi, Ferhat ile Şirin, Mem'le Zin'in aşkları gibi İbrahim ve Zeliha'nın hikayesinden kitaplar bahsetmez, sadece söylencelerde yer alır. Zeliha sevgisinin bedelini bedenini ateşe vererek öder. Bu birlerce yıldan beri Urfa'nın dilindedir. İbrahim atıldığı ateşten peygamber sıfatıyla Hz. İbrahim olurken, Zeliha'nın ise ne olduğu bilinmiyor, kurtulup kurtulmadığı meçhul. Urfa kalesinden mançukla atılan İbrahim'den kutsal kitaplar uzun uzun bahsederken, Urfa'lı kutsal kitapta yazılardan farklı bir söylence geliştirir. Ateşe atılan İbra-

him'le beraber Nemrut'un kızı Zeliha da kurulan ateşe atılır. Zeliha'nın düştüğü yerde küçük bir göl oluşur, Zeliha'nın gözyaşları anlamına gelen "Aynzelha" ya da Anzelha denilen gölde kutsal sayılan balıklar vardır. Anzelha'nın yeri, bugün kutsal bir tapınağa dönüşmüş durumda. Zeliha ve İbrahim'i yakan ateş her yerden alınmış, kutsal kitaplar bundan uzun uzun bahseder. Ülkemizdeki işgal ordularından ilk nasibini alan yapılar da ateşgedelerdir. Ateşgedeler ilk önceleri kiliseye daha sonraları da camiye çevrilir. Sömürgeci tarih kitaplarında bu tapınaklar "pagan dini-dönemi-eseri" olarak geçer. Kentlerin bu güzel mimarileri roma ya da islam dönemi adıyla da geçer. İbrahim'in odunlarını yakan ateş, belki de bu Ateşge'den alınmış. Bugün bu Zerdüşt ateşgedesi "Urfa Ulu Cami" olarak halka hizmet etmeye devam etmektedir.

Aşk, ateş, tapınak, savaş Kürt söylenceleri de birbirine karşı Urfa'da. Hz. İbrahim ve Anzelha'nın öyküsü Türkçe olarak dile gelir. Dinsel tabuları alt-üst eden bu söylence, Kürtçe'de nasıl dile gelmiş? Kürtçe öyküsü var mı? Varsa, incelemeye değer bir konu olsa gerek.